

Иқтисодий Тараққиёт ва Камбағалликни Қисқартириш Вазирлиги

Жамоа сафарбарлиги бўйича қўлланма

**COVID-19 учун мосланган
2020 йил сентябрда**

Лойиҳани амалга ошириш гуруҳи

**Кучга кириш санаси: 9 декабр 2020
2021 йил ноябрда янгиланган**

Мундарижа

<i>Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси Цикли</i>	8
COVID га асосланган ҳолда Лойиҳа Цикли тўғрисида Маълумотлар	9
1. <i>Қишлоқ Танланиши</i>	11
2 <i>МФЙ томонидан Вақтинчалик Маҳалла Тараққиёт гуруҳини сайлаш</i>	11
<i>COVID га мосланган қўлланма асосида МФЙ томонидан В-МТГ аъзоларини тузиш учун ҳурматга сазовор норасмий етакчи кўча вакилларини тайинлайди ва В-МТГни ташкил этади. Фасилитатор жамоага ташириф буюради ва В-МТГни ташкиллаштиришда МФЙ раиси, котиби, маслаҳатчиси ва аъзолари билан муҳокама қилиш учун учрашади.</i>	11
3 <i>Жамотчилик Тарғиботи ва Дастлабки Сафарбарлик</i>	12
4 <i>Ижтимоий-Иқтисодий Таҳлил</i>	17
Фаровонлик Таҳлили	17
Саломатлик Таҳлили.....	17
Таълим Таҳлили	18
Мавсумий календарь	18
5. <i>Қишлоқ Тараққиёти Режаси</i>	18
6. <i>Кенг қамровли Маҳаллий институтларни Ислоҳ қилиш, камбағалларни қўллаб-қувватлаш Жамоавий Ҳаракатини ташкиллаштириш ва Аёллар Иштирокини кучайтириш йўлида Ишлаш</i>	20
Маҳаллий институтларни Кучайтириш.....	20
7. <i>Мониторинг, Баҳолаш ва Ижтимоий Аудит</i>	20
Жамоатчилик Мониторинги Гуруҳи ва Уларнинг Фаолияти.....	20
Жамоатчилик Мониторингидан кўзланган мақсад.....	20
ЖМ Гуруҳи.....	21
ЖМ Гуруҳи фаолияти	21
<i>Илова №2: Жамоатчилик Тарғиботи ва Дастлабки Сафарбарлик Тадбири</i>	28
<i>Илова 3: Жамоа Манбалари Харитаси</i>	45
<i>4-Илова: Жамоа манбалар харитаси билан ўртоқлашиш ва МФЙ паспорти бўйича кейинги қадамлар</i>	50
<i>Илова 5: В-МТГ Салоҳиятини ошириш:</i>	53
<i>Етакчилик маҳорати</i>	53
<i>6-Илова: Фаровонлик Таҳлили</i>	55
<i>7-Илова: Саломатлик таҳлили ва ФТ ни Текшириш</i>	62

<i>9-Илова: Ёшлар вакиллари билан (аёллар ва эркеклар) Қишлоқ Тараққиёти режасиштириши олди учрашуви. ....</i>	<i>68</i>
<i>10-Илова: Фаровонлик тахлили билан уртоқлашиши ва Қишлоқ Тараққиёт режасини тузиши .....</i>	<i>69</i>
<i>Илова 12: ТЛҚ билан ҚИРЛ молиялаштириши учун таклиф қилинган Суб-лойиҳаларни кўриб чиқиши.....</i>	<i>83</i>
<i>13 илова: ҚТР яқунлаш ва жамоатчилик/аҳолига тақдим этиши .....</i>	<i>85</i>
<i>14-Илова: Маҳаллий Институтларни Мустаҳкамлаш: МТГлар билан ишлаш .....</i>	<i>86</i>
<i>15-Илова: Инфратузилма лойиҳалари учун ишчи кучини танлаш жараёни .....</i>	<i>88</i>
<i>16-Илова: Жамоа мониторинги - Ижтимоий Аудит .....</i>	<i>89</i>

Акронимлар (Қисқартмалар)

ЖМ	Жамоатчилик Мониторинги
ТЛҚ	Туман лойиҳа қумитаси
АМИМ	Атроф мухит ва ижтимоий муҳофаза
КХ	Кўмакдош ҳамкорлар
ЎРХ	Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати
МФЙ	Маҳалла Фуқаролар Йиғини
В-МТГ	Вақтинчалик Маҳалла Тараққиёт Гуруҳи
ИТВ	Иқтисодий таррақиёт ва қабағалликни қисқартириш Вазирлиги
ЭТХ	Эксплуатация ва техник хизмат
МШ	Мансабдор шахслари
ҚИРЛ	Қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириш лойиҳаси
ҚТР	Қишлоқ Тараққиёти Режаси
ҚИ	Қишлоқ Муҳандиси
ҚФ	Қишлоқ Фасилитатори
МК	Мавсумий календар
ФТ	Фаровонлик Таҳлили
АМИМЧБАМ	Атроф мухит ва ижтимоий муҳофаза чораларини бошқаришнинг асосий модел

Ушбу жамоани сафарбарлик қилиш бўйича қўлланма катта/ўрта лавозимлардаги ҳукумат ва кўмақдош ҳамкорлар ходимлари, шунингдек КХ катта тренерлари ва жамоат фасилитаторлари (Машқларни қай тарзда ўтказишга доир иловалар) учун мўлжалланган. Унда нафақат Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси таркибий қисмлари борасида, балки шаффоф, ҳисобдор ва кенг қамровли ривожланиш жараёнларини кафолатлаш учун турли қатнашчиларни жалб қилиш жараёнлари тўғрисида ҳам фикр юритилади. Асосий матнда нима қилиниши кераклигига умумий урғу берилган, иловаларда эса КХ ҚФ лар ва ҳукумат ҚФларга жамоатчилик ичида йиғилишлар ўтказиш юзасидан босқичма-босқич кўрсатмалар берилган

COVID-19 инқироз даврида ходимлар ҚИРЛ ижтимоий сафарбарлик жараёнини амалга ошириш учун COVID-19 Жамоатчилиқни Сафарбар Қилиш Бўйича Қўлланма. Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси (ҚИРЛ) ижтимоий сафарбарлик жараёни 2019 йил кузда синовдан ўтган ва аниқ тузатишлар киритилган, ҳамда кўп миқдордаги аҳолининг қобилиятига ишонган ҳолда бирлаштириш ва жамоавий таҳлилларда (масалан: жамият хариталари ва ижтимоий-иқтисодий матрицаларни яратиш) қатнашишни таъминлаш учун, жамоатчилик даражасидаги сайловларда овоз бериш учун ва ҚИРЛ томонидан молиялаштириладиган асосий инфратузилма ва хизматларга суб-лойиҳа сармояларини аниқлайдиган жамоат қарорларини қабул қилиш жараёнларида иштирок этиш учун ишлаб чиқилган. COVID-19 вирусининг тез тарқалишини ҳисобга олиб қўлланма ишлаб чиқиш зарур бўлди ва COVID-19 пандемиясида шаффофлик ва ҳисобдорликни сақлаган ҳолда дастурнинг таркибий қисмини ташкил этади, шунингдек, заиф ва эътибордан қолиб кетган гуруҳлар ва уй хўжалиқларининг қишлоқ жамоаларига қўшилишини таъминлайди.

COVID-19 вазиятида Вақтинчалик Маҳалла Тараққиёт Гуруҳи (В-МТГ)га кўп аҳолини талаб этадиган сайловлар, йиғинлар ва иштирок этиш машқларни бажаришни тўхтатиш таклиф этилган. Бунинг ўрнига, жамоатчилик билан маслаҳатлашувлар кичик йиғилишларда ва/ёки ҚИРЛ ресурсларни ажратиш ва суб-лойиҳанинг бажарилишини назорат қилиш учун жамоатчилик вакиллари (масалан, ёшларни ҳам ўз ичига оладиган вақтинчалик В-МТГлар) орқали амалга оширилади. Қўлланма маълум бир вақтда ҚИРЛ нинг иштирок жараёнларида-одамлар иштирок этиш мумкин бўлган сони чеклаштирилган, у қуйидаги асосий тамойилларига зид келмайди:

Ёндашув маълум бир вақтда ҚИРЛ нинг иштирок этиш жараёнларида шахсан иштирок этиши мумкин бўлган одамлар сонига чекловлар қўйишига қарамай, у асосий принципларга зид келмайди, жумладан:

- Раҳбарларга (эркаклар ва аёллар) асосий масалаларни ўйлаб кўришга ва ўз маҳаллаларини намоёништиришга ёрдам бериш - ривожланиш жараёни ташқи томондан осонлаштирилади.
- Масъулият ва ҳисобдорликни таъминлаш учун жамоат етакчилари В-МТГни ташкил этади ва улар иштирок этаётган Қишлоқ таркибидаги барча аҳоли номидан ишлаш имкониятига эга бўлади.
- Тараққиёт режаси ва ф аолиятлар жамиятдаги барча маҳаллаларнинг эҳтиёжларини, хусусан, заиф ва эътибордан четда қолган уй хўжалиқлари гуруҳларининг эҳтиёжларини ҳисобга олиши керак.
- Жамоат етакчиларида аёллар иштирок этиши шарт

- ҚИРЛ томонидан танланган сублойиҳаларни молиялаштириш қарори шаффоф шаклда етказилиши керак.
- Ушбу қарорлар бўйича жамоатчиликнинг фикри ўрганилиши керак.
- Жамоат мониторинги (ЖМ) ва шикоятлар қайта кўриб чиқиш жараёнининг бир қисми бўлиши керак.

Жамоат учирашувларни олиб бориш учун кўрсатмалар

- Белгиланган вақтда йиғилишда 80-100 кишидан ортиқ бўлмаган иштирокчи бўлиши керак¹
- Иштирок этувчилар 2 метр масофа сақлаган ҳолда ўтириши керак.
- Иштирок этувчилар ниқоб кийишлари керак. Агар аҳолида ниқоб бўлмаса, ҚИРЛ фасилитаторлари учирашувга ниқоблар олиб келган бўлишлари шарт.
- ҚИРЛ фасилитаторлари йиғилишларда антисептиклар борлигига ишонч ҳосил қилишлари керак.
- Имкон қадар йиғилишни ташқарида олиб боринг. Агар ташқарида ўтказиш имкони бўлмаса, унда ичкарида, катта жойда масофани сақлаган ҳолда ўтказинг

---

¹ Эслатма: КОВИД 19 пандемияси сақланиб қолар экан, мажлисларда қатнашиши мумкин бўлган одамлар сони ўзгариши мумкин. ЛАОГ ҳар қандай ўзгаришлар тўғрисида ҚФ ва ҚМларини хабардор қилади.

Қишлоқ Инфраструктурасини Ривожлантириш Лойиҳаси Цикли

COVID га асосланган ҳолда Лойиҳа Цикли тўғрисида Маълумотлар

1. Қишлоқ Танланиши

2. Маҳалла Тараққиёт Гуруҳи Сайловлари

3. Жамоа Сафарбарлиги

- i. Жамоатни Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси Билан Таништириш
  - a. Истикбол режаси, Мақсадлар ва Тамойиллар
  - b. Инфратузилма Ривож
  - c. Қамров ва камбағаллик Даражасини Қисқартириш
  - d. ҚИРЛ амалда: Асосий Ижрочиларнинг Вазифа ва Мажбуриятлари
- ii. Жамоаларни Ўрганиш:
  - a. МФЙ Паспорти
  - b. Жамоа Манбалар Харитаси

4. Манбалар/Ижтимоий-Иқтисодий Таҳлил

- iii. Ижтимоий Таҳлил
  - a. Фаровонлик Таҳлили
  - b. Мавсумий Календар (айрим жамоаларда)
  - c. Саломатлик Таҳлили
  - d. Таълим Таҳлили

5. Қишлоқ Тараққиёти Режаси (ҚТР)

- iv. Жамоа Тараққиёти Режаси
  - a. Жамоатчилик иштирокидаги Жамоа Тараққиёти Режасини Таништириш
  - b. Асосий Натижаларни Кўриб Чиқиш
  - c. Истикбол режасини Шакллантириш (Эркаklar ва аёллар)
  - d. Истикбол режасини Босқичларга Айлантириш
  - e. Босқичларни Ҳаракатларга Айлантириш

- f. Истикбол режаси ва Босқичларга Нисбатан Устуворликларни Белгилаш
- 6. **Сублойихани амалга ошириш - ЛАОҚ ва Техник Қўлланмада Қамраб Олинган**
- 7. **Меҳнат таркибий қисми - Ишчи кучини танлаш**
- 8. **Кенг қамровли Маҳаллий институтларни Ислох қилиш, қамбағалларни қўллаб-қувватлаш Жамоавий Ҳаракатини ташкилаштириш ва Аёллар Иштирокини кучайтириш йўлида ишлаш**
  - a. В-МТГ Вазифа ва Мажбуриятларини Кўриб Чиқиш
  - b. В-МТГ Аралашувлари изчиллигини ва ҳ.к.з.ларга оид Қоидалар Жорий қилиш
  - c. ҚТР Истикбол режаси, Босқичлари ва Ҳаракатларини ҳамда В-МТГ ларнинг асосий Босқичлар ва Ҳаракатларга бўлган Жавобгарликларини Белгилаш
  - d. Босқичларни (ёки уларнинг бир қисмини) амалга оширишда зарурий бўлган инсоний/жисмоний ва молиявий манбаларни инобатга олиш
  - e. Асосий Ҳаракатлар учун Даврий Жадвални Тузиш
- 9. **Мониторинг, Баҳолаш ва Ижтимоий Аудит**
  - v. Жамоатчилик Мониторинги Гуруҳи (ЖМ)
    - a. Гуруҳни ташкил қилиш
    - b. ҚИРЛ ва Ижтимоий Аудит бўйича ЖМ гуруҳини салоҳиятини ошириш

1. Қишлоқ Танланиши

ҚИРЛ доирасида Қишлоқни Танлаш учун Туман Лойиҳа Қўмитаси (ТЛҚ) масъул бўлади. Улар ҳар бир иштирокчи туманда ташкил этилади ва туманнинг "Обод Қишлоқ" давлат дастури ишчи гуруҳи (штаби) аъзоларидан иборат бўлиб, улар ўз навбатида 29 мартдаги 3630 сонли Президент қарорига кўра фаолият юритади. Туман ҳокимининг биринчи ўринбосари ТЛҚ раиси этиб тайинланади.

Қишлоқни танловидан аввал КХ бош тренери (ёки Ҳукумат бошқарувидаги ҳудудларнинг ЛАОГ ходимлари) ТЛҚни Лойиҳа Амалиётлари Қўлланмаси ва Жамоа Сафарбарлиги Қўлланмаси бўйича йўналиш беради, қолаверса истикбол режалари, мақсад ва лойиҳа тамойилларини сингдиради ҳамда турли манфаатдор томонларнинг вазифа ва мажбуриятлари кўрсатиб ўтади

ТЛҚ ҚИРЛ дастурига киришиб олгач, КХ бош тренери ва ЎРХ ЛАОГ ходимлари (Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати КХ ларсиз ижрони амалга оширадиган ҳудудларда) танланган ҳудудларда Туман Лойиҳа Қўмитаси билан қуйидагиларни аниқлаштириш ишларини бошлайди:

1. "Обод Қишлоқ" ёки "Обод Марказ" "давлат дастури амалга оширилаётган қишлоқларда ҚИРЛ доирасида молиялаштирилмаётганини;
2. Туман марказигача бўлган масофа; масофа минтақа релъефи ва (тоғлар ҳудудлар в.б.) ва/ёки фойдаланиш имкониятлар даражаси (йўллар ва б.қ.лар), иқлимий шароитларга (табиий хавфга таъсирчанлиги в.б.) боғлиқ бўлиши мумкинлигини.
3. Узлуксиз ва яроқли артезиан ичимлик сувларисиз хўжаликлар сони (тумандаги давлат дастури мавжуд бўлмаган ва олис бошқа қишлоқларга нисбатан) бўйича нисбатан юқори фоизга эга қишлоқларни

Батафсил муҳокама учун Илова 1 га қаранг. Қишлоқларни танлаб олишда баҳолаш мезонларига урғу берувчи (олислик ва ичимлик сувидан фойдаланиш имконидан келиб чиққан) 3.2 шаклга қаранг.

2 МФЙ томонидан Вақтинчалик Маҳалла Тараққиёт гуруҳини сайлаш

COVID га мосланган қўлланма асосида МФЙ томонидан В-МТГ аъзоларини тузиш учун ҳурматга сазовор норасмий етакчи кўча вакилларини тайинлайди ва В-МТГни ташкил этади. Фасилитатор жамоага ташриф буюради ва В-МТГни ташкиллаштиришда МФЙ раиси, котиби, маслаҳатчиси ва аъзолари билан муҳокама қилиш учун учрашади.

МТГ аъзолиги Мезонлари:

- Юқорида келтирилган сайловчига хос барча сифатларни ўзида жамлаган бўлиши;
- В-МТГ аъзоси сифатида ишлаш учун етарли вақт ва истакка эга бўлиши;
- В-МТГ аъзоси вазифа ва мажбуриятларини зиммасига олишни имзолашга тайёр бўлиши лозим

- Миллий мажлис ва вилоят кенгашида тайинлаган лавозимга эга бўлмаслиги лозим;
- Жамоа аъзолари ўртасида бажарган ишларида адолатлилик, ишончлилик, очиқлик, ҳисобдорлик бўйича яхши нуфузга эга деб танилган бўлиши керак;
- Етакчилик сифатларига эга бўлиши
- Ўзи вакил бўлаётган жамоанинг ва бошқа бўлинма В-МТГ ларининг барча аъзолари билан ишлашга лаёқатли бўлиши керак

Эслатма:

- 1) В-МТГ аъзолари сони кўчалар, маҳаллалар ёки қишлоқларни катталигига қараб белгиланади. 5- ҳаракатга қаранг: қуйида В-МТГ шаклланиши келтирилган.
- 2) Раис ва раис муовини эркак ва аёллардан иборат ва котиб аёл ёки эркак бўлиши мумкин
- 3) Сайловлар соғлиқни сақлаш вазият рухсати биланоқ ўтказилиши лозим ва В-МТГ аъзолари бир йиллик муддатга эга бўлади

3 Жамотчилик Тарғиботи ва Дастлабки Сафарбарлик

Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳасини қабул қилиб олинишида Жамоатчилик Тарғиботи ва Дастлабки Сафарбарлик тадбирлари ҳал қилувчи аҳамиятга эга. Бу ишнинг асосий таркибий қисмлари ҚИРЛнинг истиқболли режалари, мақсадлари тамойилларини ҳамда Инфратузилма таклифларини жамоатчилик билан ўртоқлашиш, қолаверса турли жалб этилувчи тарафларнинг вазифа ва мажбуриятларини (Иқтисодий Тараққиёт ва Камбағалликни Қисқартириш Вазирлиги, Туман Ҳокимиятлари, Кўмакдош Ҳамкорлар, МФЙ ва В-МТГ, шунингдек фуқаролар) аниқлаб олишдир.

Жамоатчиликни таништириш тадбири 3 соатлик мажлисдан иборат бўлиб, унда МФЙ аъзолар, норасмий етакчилар, ва ҳамда ҳар бир уй хўжаликлардан ёшлар қатнашиши керак. Худди мана шу тартибдаги йиғилиш МФЙ аёллари, норасмий аёл етакчилар ҳамда жамиятнинг ёш аёллари билан ҳам ўтказилиши керак.

Машғулотлар турли мавзуларда баён қилинган турли хил плакатлардан фойдаланишни ўз ичига олади, шунда Қишлоқ Фасилитаторлари ҳар бир мавзу бўйича жамоатчиликни мунтазам равишда билиб боришлари мумкин. Ўзаро муҳокамалар ва савол-жавоблар жараёни учун фуқароларга зарурий шароит яратиб берилиши керак. Ҳар битта плакат билан танишиб чиқилгач, ҚФ лари иштирокчилар ичидагилардан ўзлари тушунган нарсалар ҳақида қисқача айтиб ўтишни сўрашлари лозим Шу йўл билан ҚФ лар маълумотларни иштирокчиларга қандай етиб борганини аниқлаб, тушунмаганлар бўлса савол беришлари учун имконият яратади.

ҚФ лар ушбу мажлис ҳар қандай катта бўлсада барча хўжаликларни қамраб ололмаслигидан келиб чиқиб, кейинги учрашувларда (Жамоа Манбалар Харитаси ва сайловолди учрашувларида) баъзи мавзуларга такрор тўхталиб ўтишлари мақсадга мувофиқ.

ҚФ лар жамоаси (6 та жамоа/қишлоқни қамраб олувчи) плакатлар жамланмасининг биттасини тайёрлаши мумкин, аммо, айрим плакатлар танишиб чиқиш эҳтиёжи юзасидан жамоатчиликда қолдирилади. Тарғибот-ташвиқот мажлиси учун инфратузилма менюсини тавсифлаб берувчи плакат жамоатчиликда қолдирилиши ва мувофиқ жамоат жойига осиб қўйилиши керак. **ҚФ лари Мажлис учун Плакатлар бўйича 2-Иловага қаранг.**

Тарғибот тадбирлари Таркибий Қисмлари

Фаолият 1: ҚИРЛ нинг Истиқбол режаси, Мақсад, ва Тамойиллари

(2-Иловадаги 1-плакатга қаранг)

Истиқбол режаси: ҚИРЛ қишлоқларни ривожлантиришга ҳисса қўшиш, Ҳукумат ва аҳоли ўртасидаги муносабатларни яхшилаш, ривожлантириш жараёнларида фуқаролар иштирокини кучайтириш ва асосий хизматлардан фойдаланиш сифатини ошириш орқали камбағалликни камайитиришга интилади.

Ҳукумат инфратузилмани яратиш ва ислоҳ қилиш учун ва энг муҳим хизматларни яхшилаш йўлида ресурслар ажратади. Жамоатчилик қуйидагиларни ўз ичига олган рўйхатдан танлов қилиш имконига эга бўлади:

- оммавий ва ижтимоий инфратузилмани реконструкция қилиниши ёки катта бўлмаган кўламдаги қурилиши (шу жумладан мактаблар),
- ичимлик суви ва санитария, йўллар,
- йўлкалар, тротуарлар,
- қишлоқ йўлларини дренаж ва тошқинларга мослашувчанлик тизими,
- кўприклар (10 метргача бўлган узунликдаги)
- кўчаларни ёритиш тизими,
- қаттиқ чиқиндиларни тасарруф қилиш,
- антенналар ва симсиз интернет хизматлари хариди,
- автобус бекатлари ва терминаллари қуриш ёки таъмирлаш энергия таъминоти ишлари

Маън қилувчи рўйхат эса бино қурилиши ва таъмирлаш ёки одамларни кўчириш ва кўчишини талаб қилувчи ҳар қандай сармояни ўз ичига олади; бундан ташқари, ҳар қандай кўриқланувчи ҳудуд, ўта муҳим аҳамиятга эга муайян майдон ёки маданий ва ижтимоий-нозик участкалар учун лойиҳалаштирилган суб-лойиҳалар, қолаверса халқаро сув йўлларига таъсири бўлган сублойиҳалар ушбу маън қилувчи рўйхатдан жой олади. Жамоатчилик энг зарурий деб топилган хизматларни қишлоқнинг барча маҳаллаларини (кўчаларини) жалб қилувчи жамоавий жараён орқали долзарблигига кўра белгилаб олади.

Лекин, Ҳукуматнинг ҳаракатлари Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳасининг фақатгина бир қисми холос, Маҳалла Фуқаролар Йиғинлари (МФЙ лар) ва Вақтинчалик Маҳаллани Ривожлантириш Бўлимлари (В-МТГ лар) ҳамда Жамоат ичидаги шахсларнинг ҳам бажариши керак бўлган вазифалари талайгина. Ишнинг энг салмоқлиси – хизматлар ҳар бир оилга кириб боришида ҳукуматга кўмак бериш, инфратузилмани қураётган пудратчиларни назорат қилиш, кенг қамровли маслаҳатлар беришга тайёр туриш, ҳамда аҳолининг камбағал қисми манфаатларини ҳимоя қилиш– МФЙ лари ва В-МТГларга боғлиқ. МФЙ лари вазифалари ўз жамоалари манфаатларини юқорироқ доираларга олиб чиқиш туман ҳокимиятларига ҚИРЛ лойиҳалари тўғрисида ҳисобот бериш, маҳаллий ҳамжамият аъзоларига дастурни тушунишга ёрдамлашиш ва инфратузилмани тегишли муассасаларга топширишдан иборат. В-МТГ лар вазифалари Қишлоқ Тараққиёти Режаси (ҚТР) бўйича қишлоқдаги барча маҳалла вакиллари иштирокида кенг қамровли ва аҳолининг камбағал қатламига қаратилган маслаҳатлар берилишига ишонч ҳосил қилиш, кенг қамровли йиғилишлар ўтказиш, жамоатчилик таҳлилини тушуниш ва тақдим этиш, суб-лойиҳаларнинг амалга оширилишини назорат қилиш ҳамда суб-лойиҳа бўйича тендер Қўмитаси аъзоси бўлиш кабилардан иборат.

ҚИРЛ Ҳукумат ва Ўзбек халқининг ҳамкорлиги бўлиб, камбағаллик даражасини камайтириш ва қишлоқларда яшовчиларни ўзини тиклаб олиши учун ҚИРЛ вакиллари томонидан ҳар томонлама қўллаб қувватланади. Бу ҳукумат ва халқнинг мажбуриятлари мавжудлиги ва уларнинг энг асосийлари қуйидагилардан иборат эканини англатади: Ҳукумат ресурслар билан таъминлайди, қўллаб-қувватлаш ва йўл-йўриқ кўрсатади, МФЙ лар ва В-МТГ лар эса жамоавий муассасалар ўлароқ сайланган аёл ва эркекларнинг ҳамжиҳатликда ишлаётганига, улар орқали ресурсларнинг ҳаққоний ва адолатли тақсимланишига ва камбағал аёллар, эркеклар ва болалар ўзига тўқ эркеклар, аёллар ва болалар каби ҳукуматнинг жадвал, дастур ва хизматларидан манфаат кўраётганига ишонч ҳосил қилмоғи лозим. Сайланган хотин-қизлар аъзоларини В-МТГ лар ва жамоалардаги ижтимоий таҳлил ва режалаштириш мажлислари таркибига киритиш аёлларнинг замон билан ҳамнафас эҳтиёжларини ривожланиш жараёнига алоқадор ҳолда кўрилиши ва инобатга олинишига ишонч ҳосил қилиш учун жуда муҳимдир. Шу йўл билан, Ҳукумат жараёнда иштирок этаётган жамиятлардаги барча фуқароларнинг соғлом ҳаёт кечиришлари, ўз имкониятларини рўёбга чиқаришлари ва фаровон келажак кура оладиган ўқимишли болаларни тарбиялашлари учун энг муҳим ривожланиш эҳтиёжларини инобатга олади.

Мақсадлар: Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси (i)асосий инфратузилма ва хизмат турларини яхшилашга ҳамда (ii) кўзланган қишлоқ аҳоли пунктларидаги жамоа иштирокидаги маҳаллий бошқарувни кучайтиришга интилади.

Ресурсларни йўналитириш ва қўллаб-қувватлаш орқали Ҳукумат танланган қишлоқларга керакли воситалар етиб боришига ва МФЙ лар ва В-МТГ лар ривожланиш жараёнларига бошқош бўлишига ҳамда барча эркеклар, аёллар, ёшлар ва болалар ривожланиш ташаббус ва ҳаракатларига қатнашаётганига ишонч ҳосил қилади. Жамоалар ривожланишни режалаштириш ва мониторинг жараёнларида шу жумладан ҳукуматнинг асосий хизматларини тақдим этишда қатнашадилар. Шу билан бир пайтда, В-МТГ турли гуруҳлар (шу жумладан кам таъминланган оилалар) билан ишлаб, ўрганиш ва маълум бир гуруҳ вакилларининг ривожланишига ёки оёққа туришига ҳалакит берадиган муҳим муаммоларни аниқлаш ва биргаликда ушбу тўсиқларни ҳал қилиш чораларини топишга ҳаракат қилади.

Тамойиллар: ҚИРЛ ва Ҳукумат фаолияти (турли босқичларда), сайланган субъектлар (МФЙ лар ва В- МТГ лар), Кўмакдош Ҳамкорлар ушбу тамойилларга биноан иш олиб боради:

1. Фуқаролар ва Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ривожланиш йўлида ҳамкорлар сифатида ўзаро ҳамжиҳатликда иш кўрадилар
2. МФЙ лар ва В-МТГ лар ўзларига қарашли бўлган жамоаларда ривожлантириш жараёнларини олиб борадилар ва назорат қиладилар ҳамда барча ташқи ресурсларни улар вакили бўлган субъектлар, ҳукумат ва донорларга тақсимланиши ва улардан фойдаланиш юзасидан ҳисобот бериб борадилар.
3. Ресурсларнинг адолатли ва ҳаққоний тақсимланиши ҳамда хизматларни етказиб бериш кафолатланиши, қолаверса элитани эгаллаб олинишининг (оз сонли кишилар учун ресурслар ажратилиниши ва тақсимланиши) олди олиниши зарур.
4. Ижтимоий жавобгарлик ва ҳалоллик мукофотланади, фирибгарлик ва маблағларни суистеъмол қилинишининг эса олдини олиш керак ва бу ҳукумат томонидан молиялаштиришни беҳуда кетишига олиб келиши мумкин.

5. Жамоаларда ривожланиш жараёнлари жамоавий, комплекс, ўқув-машғулотлари ва ҳаракатга ундовчи кўринишда ҳамда шаффоф, мақсадли бўлади
6. МТГ сайловлари ошқора ва ҳаққоний бўлиши шарт
7. Қишлоқ Тараққиёти Режаси аёлларнинг муаммоларини ҳам инobatга олиши керак, шу жумладан камбағал, уйда эътиборсиз қолиб кетаётган ва ҳимоясиз аҳоли қатламларини ҳам назардан қочирмаслик лозим.

Инфратузилма ва Хизматлар Менюси

Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг Иқтисодий Тараққиёт ва Қамбағалликни Қисқартириш Вазирлиги (ИТВ) халқ маблағларини оммавий инфратузилмаларни қуриш ёки мавжудларини яхшилишга йўналтиради. Жамоалар асосий хизматлар менюсига эга бўладилар ва ундан қуйидагиларни танлашлари мумкин:

Асосий ва иқлимга мослашувчан инфратузилма ва хизматлар сублойиҳаларига оид сармоялар қуйидагилардан иборат: (i) мавжуд қишлоқ ичимлик суви таъминоти ва санитария тизимларини янгилаш улардан фойдаланиш миқёсини кенгайтириш учун инновацион, қишлоқ ичимлик суви таъминоти ва санитария хизматлари кўрсатилишини муқобил моделлар орқали ислоҳ қилиш; (ii) жамоат биноларини энергия унумдорлиги йўлида қайта жиҳозлаш; (iii) ижтимоий инфратузилмани реконструкция қилиш; (iv) учламчи йўллар, йўлкалар ва трутуарларни реконструкция қилиш; (v) йўл дренаж тизимлари ва қишлоқ йўлларининг тошқинларга мослушувчанлигини мустаҳкамлаш; (vi) кўприкларни таъмирлаш ва қуриш (vii) кўчаларни ёритиш тизимини такомиллаштириш (viii) жамоат жойларига қулайликлар киритиш; (ix) қаттиқ чиқин билан ишлаш тизимлари; (x) жамоатчиликка қулайликлар яратаётган воситаларни кичик ўзгаришлар билан қайта қуриш ; (xi) симсиз интернет хизматлари таъминоти учун антенналар ўрнатиш; (xii) автобус терминаллари ва бекатларини қуриш ёки янгилаш; ва ниҳоят (viii) энергия таъминоти ишлари.

Маблағ ажратилиши қишлоқ учун жон бошига ўртача 124 АҚШ доллари (танланган қишлоқлардаги аҳоли сони аниқлангандан кейин маблағ миқдори ўзгариши мумкин) миқдорда маблағни ажратиш қондасига асосланади. Бу маблағлар Қишлоқ Тараққиёти Режасида кўрсатилган турли сублойиҳаларни молиялаштиришда ишлатилиниши мумкин (ҚФлари биринчи йиғилишданок ҳар бир қишлоққа ажратилган маблағларни эълон қилишлари ва ажратилган маблағлар билан постер тайёрлаб, қишлоқда қолдиришлари шарт).. Қишлоқлар ресурсларни бирлаштиришлари ва керакли жойларга ҳамда экологик ва ижтимоий хавсизлик чоралари сиёсати доирасида сарфлашлари мумкин. Танланган сублойиҳалар инфратузилмага бўлган эҳтиёжлар ва уларга нисбатан қарашлардаги жамоаларнинг шахсий баҳолари ва таҳлили асосида амалга оширилади, ундан сўнг маҳаллий ҳамжамиятни таҳлил қилиш, режалаштириш (шу жумладан сублойиҳаларга приоритетлар белгилаш), ҚИРЛ сублойиҳалари мониторинги ва ижтимоий инфратузилмани сақлаб туриш (жамоаларга) ва юқорига (ҳукумат ва донорларга) йўналган қарорларни инobatга олувчи комплекс, жамоавий, шаффоф жараёнлар орқали амалга оширилади.

Камров ва Камбағалликни даражасини қисқартиришнинг долзарблиги

Ўзбек қишлоқларидаги инфратузилмаларнинг катта қисми нотўғри таъмирланиш ва ҳатто нотўғри фойдаланиш муаммоларига дучор қилинган. Натижада, айрим уй хўжаликлари саломат ҳаёт кечиришлари учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга жамоат инфратузилмалари ва хизматларига эга эмас. Масалан, ичимлик суви ва санитария, жамоадан одамлар ва товарларни олиб чиқиш ёки олиб кириш учун транспорт хизматларидан фойдаланиш имконини берувчи йўлкалар ва йўллар, жамоаларни тоза ва туриб қолувчи қўлмақларсиз сақлаш учун самарали дренаж ва қаттиқ

чиқиндиларни бошқариш тизими, одамларнинг мол-мулкини яхши сақлаш учун тошқинларга мослашувчанлик тизими; хавфсиз электр уланишлари ва кўчаларни ёритиш тизими. Камбағал қатламлар хизмат кўрсатишдаги бу узилиш ва бўшлиқлардан турлича даражада азият чекадилар ва мустақил равишда улар учун хизмат ҳақи тўлайдиган ҳоллари ҳам йўқ; айни дамда ўзига тўқ уй хўжаликлари эса қўл насослари, ҳожатхоналар ўрнатиши, ўз уйлари атрофидаги дренаж тизимини яхшилаш учун маблағ ажратишлари мумкин.

АСОСИЙ МАНФААТДОР ТОМОНЛАРНИНГ ВАЗИФА ВА МАЖБУРИЯТЛАРИ

Ушбу қисм Иқтисодий Тараққиёт ва Камбағалликни Қисқартириш Вазирлиги, Вилоят ва Туман Ҳокимиятлари, МФЙ лари ва В-МТГ лар, Танланган Қишлоқлар фуқаролари, Кўмақдош Ҳамкорлар (Қишлоқ Фасилитаторлари ва Қишлоқ Муҳандислари), ЯМХИК ва Қурилиш Компаниялари Вазифа ва Мажбуриятларига эътибор қаратади.

Жамоаларни Тушуниш: ҚФ лар ва ҚМ фаолияти дастлабки йўлга қўйиш ишларида

Бу фаолиятдан мақсад сайловчилар сонини аниқлаш (В-МТГ сайлови учун) ва Маҳалла ва улардаги хўжаликлар сонини билиш учун аҳоли ҳақида маълумот тўплашдир. Бу жамоатчилик таҳлил иши (хариталаш, фаровонлик таҳлили, таълим ва саломатлик таҳлили) барча ҳудудлар ва хўжаликларни камраб олиш имконини беради. Юқорида кўрсатиб ўтилган келтирилган ҚИРЛнинг Жамоатчилик Тарғиботи ва Огоҳликни Кучайтиришдан кейинги ҚФ, ҚФ лари ва Муҳандисларининг ҳаракатлар изчиллиги қуйидагича бўлади:

1. Муҳим маълумотларга эга бўлиш учун МФЙ паспортини кўриб чиқиш (1-ташриф амалиётларинг таркибий қисми):

- a. хўжаликлар сони
- b. мактаб ёшидаги болалар сони
- c. боғча ёшидаги болалар сони
- d. хусусий фермерлик ерларида гектарлар сони
- e. нафақадаги Кексалар сони
- f. бевалар сони
- g. имконияти чекланганлар сони
- h. муҳожир ёки кўчиб кетганлар сони (бу маълумот кейинчалик ҳар бир маҳалла учун аниқланиши ва ушбу шахслар сайловчилар рўйхатидан ўчириб юборилиши учун керак)

Изоҳ: Жамоадан келиб чиқиб, МФЙ паспортдаги айрим маълумотлар бутунлай тўғри бўлиши ёки бўлмаслиги мумкин; лекин ҚФ лар учун барибир жамоатчилик тўғрисида кенг тушунча ҳосил бўлиши учун энг яхши йўл шу. Шу боисдан ҳам, маълумотларни таҳлил қилиш давомида умумлаштириш/текшириш зарур. Тўпланадиган маълумотлар Уй хўжаликларини текшириш 3.4 шаклида келтирилган.

4 Ижтимоий-Иқтисодий Таҳлил

Жамоа Манбалар харитаси

Қишлоқни Хариталаштириш топширилган ҳудуддаги лойиҳа/дастур ҳаракатларини ташкиллаштиришдаги асосий қадамдир. Шу каби харита манбаларнинг жисмоний жойлашувини акс эттиради мактаблар (оммавий, хусусий, диний), асфалтлаштирилган ва асфалтлаштирилмаган йўллар, сув манбалари, электр тармоқлари, ва ҳ.к.з.лар. Шу жумладан сайланган вакиллар ва жамоада ишлаб турган ҳар қандай ташкилот қамраб олиниши мақсадга мувофиқ. Хариталаш жараёни бир нечта мақсадларга хизмат қилади: 1) асосий статистикага эга бўлиш: Уй хўжаликлари сони, 2) жамоа аъзолари билан самарали, шаффоф ва аниқ тарзда жамоа манбалари ва асосий манфаатдор тарафларни хариталаш, 3) МФЙ раиси, котибияти ва бошқа аъзолари ўртасидаги ўзаро ва уларнинг жамоалари билан бўлувчи муносабатларини кузатиш. Энг муҳими, бу харитадан режалаштириш мажлисларида ҚИРЛ нинг ривожлантириш маблағларини адолатли тақсим қилиниши ва ҳеч қандай ҳудудда режалаштириш жараёнларига оид ноҳолисликлар бўлмаслигини кафолатлашда фойдаланиш мумкин.

ҚФлар - Жамоаларда жамоат ресурслари харитасини яратиш бўйича босқичма-босқич кўрсатмалар учун 3-Иловага, маълумотни текшириш ва харитани яқунлаш учун 4-Иловага қаранг

Фаровонлик Таҳлили

Фаровонлик Таҳлили жамиятни, унинг қашшоқлик даражасини ва ҳар хил одамларнинг қашшоқлик ва эътибордан қолиб кетаётганини қандай бошдан кечираётганини тушуниш учун жуда муҳимдир. Фаровонлик Таҳлили инсонларнинг камбағаллик борасидаги қарашларини ўзида акс эттирувчи муаммолар ва кўзда тутилган фаолиятларни улар ёрдамида тадқиқ қилиш мумкин бўлган турли синфлар ва Ҳайрихоҳлик гуруҳларини аниқлашнинг муҳим жамоавий методидир. Бу ерда урғу берилётган Фаровонлик Таҳлили субъективдир, чунки ҳар бир Жамоабунининг мезонларига таяниб белигилайди. Нима бўлганда ҳам, лойиҳаларга бу ерда урғу берилётган таҳлиллар хўжаликларнинг қуйи икки ёки уч тоифасидан ўнинг "таъсир" доирасига кировчиларни аниқлаш имконини беради. (ҚФлар диққатига: босқичма-босқич йўл-йўриқлар учун 6-Иловага қаранг)

Саломатлик Таҳлили

Саломатлик таҳлили камбағал оилалар турмушидаги саломатликка таъсири бўлган жиҳатларни тадқиқ қилишнинг ажойиб йўли. Бу каби таъсирлар иқтисодий, ижтимоий, жисмоний ва руҳий фаровонликни ўз ичига олади ва ишда сарф бўлган кунлар, йўл кира билан боғлиқ харажатлар, тиббиёт, шифохона/шифокорларга кетган чиқимлар, харажатларни қоплаш учун олинган кредитлар, пул тўланмайдиган ишларни (ишлаб чиқаришдаги топшириқлар) бажаришга олиб келувчи жисмоний ҳолсизлик, ва танани аста-секин емирилиши, ўз оиласи рўзгорини тебрата олмаслик, жамоадан узилиб қолганлик, ҳимоясизлик ҳисси ва айрим ҳолларда умидсизлик ва аччиқланиш кабиларни ҳам қамраб олиши мумкин. Камбағал уй хўжалиги ичимликка яроксиз сувлар оқибатида тез-тез даврий/муттасил сув орқали ўтайдиган касалликлардан азият чекади (Ўзига тўқ ва ўртаҳол аҳоли эса етарли маблағлари сабаб қўл насослари ўрнатишга кўпроқ мойил бўлишини ҳам назардан қочирманг).

Ўзбекситоннинг пахта йиғим даврдаги ўтмиш тажрибалари (кимёвий моддалар, мажбурий меҳнат, ичимлик суви инфратузилмаларига маблағ ажратмаслик, арзимас бадал пуллари) пахта ишчилари ва теримчиларнинг саломатлигига жиддий таъсир кўрсатган. Шу боисдан ҳам жамоалардаги пахта ишларида кунлик ишчилар сифатида меҳнат қилаётган кишиларни бошқаларга нисбатан батафсилроқ ўрганишимиз мақсадга мувофиқроқдир. Бу жамоанинг ривожланиш режаларига ҳисса қўшувчи таҳлилнинг муҳим қисми бўлади. ҚФ лар диққатига: (босқичма-босқич йўл-йўриқлар учун 7-Иловага қаранг)

Таълим Таҳлили

Таълим таҳлили ҳар бир уй хўжалигидаги мактабгача (болалар боғчаси) ва мактаб ёшидаги болаларнинг сонини ва улар ўзлари қатнайдиغان мактабга боришлари учун қанча масофани босиб ўтишини аниқлашда фойдаланилади. Маълумотлар мактаблар томонидан тўпланади ва В-МТГ аъзолари томонидан назорат қилиб борилади. В-МТГ ёшлар вакилларида махсус бланкларни тўлдиришда ёрдам қилишларини сўраши мумкин. (ҚФ лар диққатига: босқичма-босқич йўл-йўриқлар учун 8-Иловага қаранг)

Мавсумий календарь

Мавсумий календарь турли гуруҳлар ёки бутун жамоага таъсир қилиб турувчи даврий юз берувчи муаммолар таъсирини аниқлаб олиш учун яхши машғулот бўла олади. У шу жумладан, турли гуруҳлар қачон камроқ банд бўлиши ва танланган ҳаракатларни амалга ошириш учун киришишга мос вақтларни аниқлашда ҳам кўмак беради. Бизнинг мақсадимиз йўлида, мавсумий календардан энг камбағал уй хўжаликлари меҳнат мавсумининг авжида қайси экин турларини етиштиришини аниқлашда, қолаверса иш ҳам, даромад ҳам бўлмайдиган сушт мавсумларни белгилашда ва уй хўжаликларининг иқтисодий тангликни енгиб ўтиш стратегияларини ўрганишда фойдаланиш мумкин. У яна шуниси билан муҳимки, учрашувлар сонини одамларнинг бандлигига қараб ташкиллаштириш ва улар банд пайтда бироз чеклашлар киритиш ёки улар бўшроқ пайтлари изчилликда ишлаш бўйича режаларни ҳам тузиб олишга ҳисса қўшади.

Ушбу жараён инқироз пайтида етарлича ер майдонига эга бўлмаган ва бундай шароитда уларнинг кимлардан ёрдам кутишларини аниқлашда ҳам асосий воситадир. Яхши ўзлаштирилганда ушбу машғулот ўзига тўқ ва камбағал кишилар орасидаги муносабатни ҳам илғаб олишга сабаб бўлади. (ҚФ лар: босқичма-босқич йўл-йўриқлар учун Жамоа сафарбарлиги бўйича қўлламанинг 12-Иловасига қаранг)

5.Қишлоқ Тараққиёти Режаси

Қишлоқ Тараққиёти Режаси (ҚТР) ни тузишдан мақсад жамоаларни умумий узоқ муддатни кўзлаган истиқбол режасини қабул қилишини, шу жумладан унга эришиш йўлидаги стратегия ва фаолиятларини қафолатлашдир. **ҚТР кўпчилик билан ўтказилган (турли қатламлар иштирокида) жамоатчилик ўрасидаги турли машғулотларга асосланган бўлиши керак (Манбалар Харитаси ва Фаровонлик Таҳлили), қолаверса, кичикроқ, бир-бирига яқин**

гуруҳлар машғулотларига ҳам таянади (Саломатлик Таҳлили ва Таълим Таҳлилини Баҳолаш) .(куйироқда ҚТР плакатиға қаранг)

Иккита учрашувда, биринчисида ҳар бир уй хўжалигидан асосий аъзолар (эркак МФЙ ва В-МТГ, ёшлар қўмитаси ва эркак мониторинг аъзолар)ини ўз ичига олган таҳлиллар умумлаштирилади ва асосий натижалар В-МТГ аъзолари томонидан келишиб олинади ва бу маълумотлар иккинчи учрашувда аёллар (аёл МФЙ ва В-МТГ, ёшлар қўмитаси ва аёл мониторинг аъзолар) ўртасида ўртоқлашилади, ҳамда аёллар қайта кўриб ўз таклиф ва изохларини киритишади.

Ҳар бир таҳлил учун асосий натижалар (мисол учун, ичимлик сувсиз уй хўжаликлари/худудлар сони) ҳар бир машғулот учун плакатда акс эттирилиши лозим. Режалаштириш гуруҳларида ҳар бир таҳлилға алоҳида битта катта плакат учун натижаларни умумлаштириш керак:

- Манбалар Харитаси инфратузилмаларни аниқлайди/жамоадаги бўшлиқларни тўлдиради
- Фаровонлик таҳлили камбағал ва ўта камбағал оилаларни алоҳида белгилаб, жамоадаги камбағаллик хусусиятларини аниқ ва тиниқ қайд этиб ўтади.
- Мавсумий календарь (камбағал қатлам вакиллари гуруҳлари томонидан ўтказиладиган) ишсизлик ва даромадсизлик вақтларидаги кийинчиликларни енгиб ўтиш механизмлари ва стратегияларини алоҳида қайд этади.
- Саломатлик таҳлили жамоадаги саломатликка оид жиддий муаммоларға урғу бериб ўтади
- Таълим даражасини Баҳолаш мактабгача ва мактаб ёшидаги болалар, уларнинг мактабларидаги ахволи ҳақида тўхталади

Истиқбол режаларини шакллантириш

Ҳар бир плакат тақдими ва муҳокамасидан сўнг ва асосий масалалар бўйича бир тўхтама келинган, каттароқ гуруҳда жамоатчилик масалалари ва эҳтиёжлари борасида турли ракурслардан нуқтаи назарлар шаклланади. Каттароқ гуруҳ энди кичикроқ гуруҳларға бўлиниб, улардан бирор қарашни ифодаловчи таъкидни шакллантириш сўралади ва ўз навбатида гуруҳлар тақдимотидаги умумлаштирилган турли таҳлилларни инобатға олган ҳолда ишлашлари лозим. Турли нуқтаи-назарлар кейинроқ бир тушунча ёки қарашни шакллантириш йўлида жамланади.

Истиқбол режаларини Босқичларға Айланттириш

Истиқбол режалари кейинчалик маълум ўлчовларға эға босқичларға бўлиб олинади (Бунда аёлларнинг нуқтаи-назарлари асосида шаклланган босқичлар ҳам бўлмоғи жоиз).

Босқичларни Рейтинглаш Мезонлари:

1. Хизматлардан фойдалана олмаётганлар ва сармоялар киритилган улардан фойда олаётган инсонлар сони.
2. Ўз ҳолиға ташлаб қўйилган худудлар/майдонларға устуворлик беринг, масалан ичимлик сувидан қисилган ёки хавфсиз электр тармоқларига эға бўлмаган муаммоли нуқталар.
3. камида бир (ёки ундан кўпроқ босқич) аёлларнинг танлови асосида бўлиши керак

4. Инвестиция/Босқич фуқаролар учун салбий ижтимоий ва иқтисодий таъсир кўрсатмаслиги

Босқичларни Ҳаракатларга айлантириш (масъул манфаатдор тарафлар)

(ҚФ лар диққатига: ҚТР бўйича босқичма-босқич кўрсатмалар учун 10-Иловага қаранг)

6.Кенг қамровли Маҳаллий институтларни Ислоҳ қилиш, камбағалларни қўллаб-қувватлаш Жамоавий Ҳаракатини ташкиллаштириш ва Аёллар Иштирокини кучайтириш йўлида Ишлаш

Маҳаллий институтларни Кучайтириш

В-МТГ лар янги тузилган ташкилотар бўлиб, МФЙ лари билан қишлоқларни ривожлантиришда ҳамжиҳат фаолият юритади. В-МТГ лар шунингдек, ўзларининг вазифа ва мажбуриятларини амалга ошириш учун салоҳиятни ўстиришни ҳам талаб қилади ҳамда ўзаро муносабатларни ўрнатиб ушбу муносабатлар изчиллигини мувофиқлаштириб борди. Бундан ташқари, улар ҚТР ни кўриб чиқиш ва жамоатчилик билан келишиб олинган ҚТР истиқбол режалари, босқичлари ва ҳаракатларига нисбатан ўз жавобгарликларини аниқлаб олишлари зарур. ҚТР га эришиш йўлида улар молиявий манбалар/ кўмаклар қай тариқа жалб қилинишига оид масалаларни ҳам инobatга олиши зарур, чунки бу жиҳат ҳам ҚИРЛ томонидан молиялаштирилмайдиган жамоаларни ривожлантириш мақсадларига эришиш учун муҳим. Ва ниҳоят, В-МТГ лар ҳаракатлар учун вақт графиги ўрнатиб, вақти-вақти билан уларнинг иш суръатларини текшириб бориши зарур.

7. Мониторинг, Баҳолаш ва Ижтимоий Аудит

Жамоатчилик Мониторинги Гуруҳи ва Уларнинг Фаолияти

Жамоатчилик Мониторинги (ЖМ) жамоатчилик даражасидаги амалиётлардир ва В-МТГ ёки МФЙдан мустақил ҳисобланади. Улар орқали бенефициарлар лойиҳа сифати мониторингига жалб қилинади ва сайланган кенгашларни давлат маблағларини ажратиш учун ҳисобдор бўлишга ва Қишлоқ Тараққиёт Режаларини шаффоф ва ҳисобдор, АМИСВга мувофиқ равишда бошқарилишига хизмат қилади.

Жамоатчилик Мониторингидан кўзланган мақсад

- Лойиҳаларнинг сифатини яхшилаш ва коррупция хатарини камайтириш.
- Ижтимоий ва Экологик Хавфсизлик чораларини тадбиқ қилинишини кафолатлаш
- МФЙ/В-МТГ, жамоалар ва бошқа жалб қилинган томонлар ўртасида шаффофлик ва ҳисобдорликни кучайтириш
- Тузатиш чораларини кўриш учун алоқа механизмини яратиш.

Маҳаллий жамоанинг салоҳиятини ва лойиҳаларни мониторинг қилиш кўникмаларини яхшилаш

ЖМ Гуруҳи

- ЖМ жамоаси доимий орган бўлади. Айки аъзолар тренинг амалиётлари туфайли В-МТГ нинг бутун фаолият цикли давомида хизмат қиладилар
- Жамоа барча ҳудудлардан вакилларга эга эканлигига ишонч ҳосил қилган ва ўз ичига 10-12 кишини олган ҳолда шакллантирилиши керак.
- Эркаклар ва аёллар сони тенг бўлиши лозим. Улар алоҳида ёки биргаликда кузатув олиб боришлари мумкин, лекин натижаларни ўзаро ўртоқлашишлари керак.
- Жамоа ҳеч қандай МФЙ ёки В-МТГ аъзоларини ўз ичига олмайди, чунки мақсад мустақил мониторинг механизми сифатида хизмат қилиш керак.

ЖМ Гуруҳи фаолияти

ЖМ Гуруҳи МТГ лар ишини ҳар 6 ойда ЖМ 5та шаклидан фойдаланиб мониторинг қилиб боради; Қишлоқни Лойиҳалаштириш, жамоат жойида эълон қилинаётган хизматлар инфратузилма/менюси, В-МТГ аъзолари учрашуви ва муҳим нуқталари; Эксплуатация ва техник хизмат; иш кучини ёллаш инфратузилмани куришдаги сифат ва маҳорат.

ЖМ маълумотларни тўплайди, қайта ишлайди ва қисқа ҳисобот орқали ҳисоб беради ва жамоавий учрашуларда ўз натижалари билан ўртоқлашади. (ҚФ лар диққатига: босқичма-босқич йўл-йўриқлар учун 14-Иловага қаранг)

8. Ишчи кучини танлаш

COVID-19 мобайнида жамоаларда ишлаш имкониятлари сезиларли даражада пасайган ва барпо этиладиган инфратузилма энг муҳтиожларга қисқа муддатлик ишга эга булиш имконияти бўлади. В-МТГ сублойиҳаларда ишлаш учун жисмоний меҳнатга қодир эркак фаровонлик таҳлили асосида эътиёжманд оилалардан аниқланиб олинади. Барча жамоаларда малакасиз ишчи бор. Агар қисқа муддатли ишга кергидан ортик эҳтиёжманд оилалардан ишчилар аниқланса унда ишчиларни танлашда қура ташалаш орқали аниқлаб олинади. Иш кунлари етарли бўлишини таъминлаш учун (кўп одамларга 2-3 кун эмас балки 20 кун ҳар бир уйхўжалигига), шунда маблағ ҳақиқатдан ҳам фарқ қиладиган даромадни ташкил қилади, ҳар бир уй хўжалиги учун энг кам иш кунини В-МТГ томонидан келишиб олиш керак (батафсил маълумот олиш учун 16-иловада кўрсатилган).

Илова №1: ТЛҚ Ташкил Қилиниши, ТЛҚ Тарғиботи ва Қишлоқ Танланиши

КХ Бош Тренерлари (ЎРХ ЛАОГ жамоаси): 1,2,3-Ташрифлар

1-Ташриф:

Ташриф Мақсади: ТЛҚ ни ташкил этиши, ТЛҚ га Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириши Лойиҳаси бўйича ахборот бериши/ижтимоийлаштириши. Бу асосий истиқбол режалари, мақсад, тамойиллар, шу жумладан инфратузилма менюси, манфаатдор тарафларнинг вазифа ва мажбуриятларини ҳамда жамоадаги барча аҳолининг иштирок этиши ва қамраб олиниши нима учун муҳим эканлиги муҳокамасини ҳам ўз ичига олади. Бу ташрифда шунингдек Дастур Амалиётлари Қўлланмаси ва Жамоани Сафарбар Қилиш Бўйича Қўлланмани кўриб чиқиш ва у билан ўртоқлашишни, шунингдек ҚИРЛ учун қишлоқларни танлаш ишларида ТЛҚ га ёрдам беришни муҳокама қилинади.

Мажлисга Тайёргарлик

Ҳокимлик билан боғланиб туман "Обод Қишлоқ" давлат дастури ишчи штаби аъзолари билан учрашиш учун сана ва вақтни белгиланг. Учрашув тахминан ярим кунга чўзилади. Ҳоким идорасига боғланиб, ТЛҚ ни жорий қилишингизни хабар қилинг, ҚИРЛ га тегишли бўлган ва ҚИРЛ учун унинг туманида қишлоқлар танлаш мақсадида, янги тузилган ТЛҚ билан ишлаш борасидаги маълумотларни ҳам етказинг.

Бу иш учун ёрдамчи жамоа камида 2 кишидан иборат бўлиши керак (Бош Тренер ва бир ҚФ). Бош Тренер тадбирнинг асосий фасилитатори бўлади.

Бу тадбир учун керакли маълумотлар ҚИРЛ тўғрисидаги аввалдан тайёрланган плакатлардир. (куйироқдаги плакатлар контентига қаранг)

- ҚИРЛ нинг Истиқбол режалари, Мақсад ва Тамойиллари
- Инфратузилма ва Хизматлар Менюси
- Қуйидагиларнинг Вазифа ва Мажбуриятлари
  - Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати (Иқтисодий Тараққиёт ва Камбағалликни Қисқартириш Вазирлиги, Вилоят Ҳокимияти, Туман Ҳокимияти), Ягона миқоз хизмати инжиниринг компанияси
  - Маҳалла Фуқаролар Йиғини
  - В-Маҳалла Тараққиёт Гуруҳи (Жамотчилик тарафидан сайланиши керак)
  - Фуқаролар
  - Кўмакдош Ҳамкорлар (Жамоатчилик Фасилитатори ва Муҳандислар)

- ЛАОҚ тасвири
- Жамоани сафарбар қилиш бўйича қўлланма режаси
- Қишлоқ Танлашга оид Меъёрий Талаблар бланки

1 - Ҳаракат:

1 Қадам: Учрашув мақсади

Ўзингизни ва ёрдамчи фасилитаторни таништиринг ва мажлис мақсади билан ўртоқлашиш: *ТЛҚ ни ташкил этиши учун, Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси бўйича ТЛҚ га ахборот беринг/ижтимоийлаштиринг. Бу асосий истиқбол режалари, мақсад, тамойиллар, шу жумладан инфратузилма менюси, манфаатдор тарафларнинг вазифа ва мажбуриятларини шунингдек жамоадаги барча аҳолининг иштирок этиши ва қамраб олиниши нима учун муҳимлигини муҳокамасини ҳам ўз ичига олади. Дастур Амалиётлари Қўлланмаси ва Жамоани Сафарбар Қилиш Бўйича Қўлланмани кўриб чиқиш ва у билан ўртоқлашишини, шунингдек ҚИРЛ учун қишлоқларни танлаш мезонларини ТЛҚ билан ўртоқлашишини муҳокама қилади.*

2 Қадам: ТЛҚ ларнинг Вазифа ва Мажбуриятлари

Ҳозир бўлган аъзолар билан қуйидаги Вазифа ва Мажбуриятларни ўртоқлашинг:

- Тарғибот ўтказинг ва ҚИРЛнинг мақсади ва коидалари, шу жумладан Қишлоқлар танлаш мезони, мувофиқ инвестициялар, талаб қилинган қатнашув жараёнларини, ҳамда МФЙ ларга вақт жадвалини тадбиқ қилинишини етказинг.
- ҚИРЛда қатнашувчи қишлоқларни ЛАОҚ да батафсил кўрсатилган танлаш мезонлари ва жараёнлари бўйича тангланг.
- Қишлоқни Ривожлантириш Режаларида (ҚТР) ҚИРЛ ни молиялаштириш учун таклиф қилинган суб-лойиҳаларни операцияларни ва техник хизмат кўрсатишни (О&М) ташкил этишни тасдиқлаш учун кўриб чиқиш ва ҳар бири учун инвестиция режалари тўғрисида маълумот бериш орқали бошқа инвестицияларни такрорламаслик учун В-МТГ лар билан ишлаш, кейинги 2-3 йилга мўлжалланган туман/давлат дастури
- ЯМХИК сублойиҳа лойиҳасини олиб бориши учун танланган сублойиҳалар рўйхатини вилоят ҳокимликларига юборинг
- Вилоят Ҳокимиятлари билан ҳамжиҳатликда лойиҳа доирасида молиялаштирилган инфратузилмани мувофиқ департаментларга режали ЭТХ учун топширишда кўмаклашинг.

Саволлар учун 10 дақиқа ажратинг, уларни ёзиб олинг ҳамда дастур жиҳатлари билан таништириш жараёнида уларга жавоб бериб кетишингизни айтинг.

3 Қадам: Ҳокимдан гуруҳни ҚИРЛ бўйича Туман Лойиҳа Қўмитаси сифатида расман таништиришни сўраш

4 Қадам: ҚИРЛ Истиқбол режаси, Мақсадлари ва Тамойиллари Плакати намоиш этинг (пастдаги 2-Иловага қаранг). Одамларга савол ва жавоб олиб боришлари учун қўлингизда келганича шароит яратишга аҳамият беринг. ТЛҚ дан кимнидир ўзининг сўзлари билан Истиқбол режаси ва мақсадларини такрорлашини сўранг. Шу йўл орқали иштирокчилар сиз таништираётган ахборотларга киришиб олади. Савол ва жавоблар учун 15 дақиқа беринг (кейинроқ кўриб чиқиладиган масалаларга оид саволларни кейинга қолдиринг).

5 Қадам: Инфратузилма ва Хизмат Менюси билан ўртоқлашинг, бу фақатгина мисоллар, тўлиқ рўйхат эмаслигини ҳам айтиб ўтинг; ТЛҚ аъзолари нималарга рухсат берилмаганини аниқ англаб олиши учун маън қилинган рўйхатни ҳам эслатиб кетинг (Маън қилинган рўйхат учун 2-Иловага қаранг). Саволлар ва жавоблар учун 15 дақиқа ажратинг.

6 Қадам: Куйидагиларнинг Вазифа ва Мажбуриятлари билан ўртоқлашинг:

- Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати (Иқтисодий Тараққиёт ва Камбағалликни Қисқартириш Вазирлиги, Вилоят Ҳокимияти, Туман Ҳокимияти), Ягона миждоз хизмати инжиниринг компанияси
- Маҳалла Фуқаролар Йиғини
- В-Маҳалла Тараққиёт Гуруҳи (Жамотчилик тарафидан сайланиши керак)
- Фуқаролар
- Кўмакдош Ҳамкорлар (Жамоатчилик Фасилитатори ва Муҳандислар)

7 Қадам: ЛАОҚ режалари билан ўртоқлашинг: ЛАОҚ нинг қандай тузилганлигига диққат билан аҳамият беринг. Бу шунинг учун муҳимки, иштирокчилар ЛАОҚ да дастур қоидалари келтирилгани ва керакли маълумотларни қаердан топиш ҳақида тасаввурга эга бўлсин. Сиз вақт чекланганлиги боис ҳужжатни тўлиқ кўриб чиқа олмайсиз, лекин гуруҳга изланаётган маълумотни топиш учун нима қилиш кераклиги борасида кўмак беришингиз мумкин. АМИС, Харидлар ва Молиявий Бошқарув юзасидан Иловаларга мурожаат қилинишига эътиборли бўлинг. Саволлар ва жавоблар учун 15 дақиқа ажратинг.

8 Қадам: Жамоа сафарбарлиги бўйича қўлланма билан ўртоқлашинг: Жамоа сафарбарлиги бўйича Қўлланманинг қандай тузилганлигига диққат билан аҳамият беринг. Бу шунинг учун муҳимки, иштирокчиларда Жамоа сафарбарлиги бўйича Қўлланманинг Жамоа даражасидаги турли ижтимоий жараёнларни амалга ошириш бўйича йўриқнома экани тўғрисида тасаввур ҳосил бўлсин. Саволлар ва жавоблар учун 15 дақиқа ажратинг.

9 Қадам : ТЛҚ аъзоларида ҚИРЛ бўйича умумий тушунча ҳосил бўлгач, Қишлоқ Танлаш мезонларини таништинг:

1. "Обод Қишлоқ" ёки "Обод Марказ" давлат дастури амалга оширилаётган қишлоқлар ҚИРЛ доирасида молиялаштирилмайди;
2. Туман марказигача бўлган масофа; масофа минтақа релъефи ва (тоғлар худудлар в.б.) ва/ёки воситалар (йўллар), иқлимий шароитларга (табиат инжиқликлари в.б.) анчагина боғлиқ бўлиши мумкин.
3. Узлуксиз ва яроқли артезиан ичимлик сувларисиз хўжаликлар сони (тумандаги давлат дастури мавжуд бўлмаган ва олис бошқа қишлоқларга нисбатан) бўйича нисбатан юқори фоизга эга қишлоқларни

Қишлоқ Танланиши Мезонларига оид шакллар билан ўртоқлашинг (3.1 ва 3.2 шакллар) ва ТЛҚ лар билан ўзларининг туманларида қишлоқ танланишида бирга ишлаш учун навбатдаги сана ва вақтни белгиланг. Шу орада сиз берган мезонларга кўра қишлоқ танлаш учун мустақил равишда учрашув ўтказишни сўранг.

2- Ташриф: ҚИРЛ да қатнашувчи қишлоқларни танлаб олиш учун

Бу учрашув учун ТЛҚ ва Ҳокимни таклиф қилинг

ТЛҚ билан учрашинг ва улардан бирига сизга қуйидагиларни тушунтириш беришларини сўранг:

1. Туман жамоатларининг неча фоизи "Обод Қишлоқ" ёки "Обод Марказ" дастурларига қўшилмаган. Агар бу кўрсаткич 25 фоиздан кам бўлса унда "Обод Қишлоқ" ва "Обод Марказ"ни қабул қилмаган барча қишлоқлар қамраб олиниши мумкин.
2. Агар "Обод Қишлоқ" ёки "Обод Марказ"ни қабул қилмаганлик кўрсаткичи 25 фоиздан кўп бўлса, унда туман харитасидан фойдаланиб ТЛҚ ни масофага кўра танланишини кўриб чиқинг. Мезонлар рўйхатини кўриб чиқинг. "Обод Қишлоқ" ёки "Обод Марказ" ни олисда жойлашган бўлишига қарамасдан қабул қилмаган айрим қишлоқлар билан вазият аниқ бўлса, унда масофа бўйича балларни тўлдириш ва бу ҳолда энг кўп баллга эга бўлган қишлоқ танланади; бироқ, олис қишлоқлар 25 % дан кўп бўлса, унда кейинги саралаш учун "ичимлик суви" қўлланилади
3. Агар бу саралаш қишлоқ танлаш жараёнида қўлланиши керак бўлса, сиз сув таъминотини аниқлаш ва бу қишлоқларни дастурга мос ёки йўқлигини кўриб чиқиш учун ташриф буюрилиши керак бўлган қишлоқлар сонини ёзиб оласиз.

Изоҳ: Айрим туманларда қишлоқ танлаб олиш бўйича бир хулосага ушбу босқичда келишингиз мумкин; шунга қарамай, баъзи туманларда фуқароларнинг сув таъминоти билан танишиш учун муайян жамоатларда бўлишингизга тўғри келиши мумкин. Бу ҳолда сиз ушбу ишларни қачон якунлашингиз борасида ТЛҚ билан келишиб оласиз ва натижалар билан ўртоқлашиш учун бошқа бир учрашув чақирасиз.

3- Ташриф: ҚИРЛ учун қишлоқ танлаш жараёнини ниҳоясига етказиш

Қишлоқ танланиши рўйхатини якунига етказиш учун ҳудудларга ташрифлар натижасида тўпланган натижалар борасида ТЛҚ билан учрашинг ва фикр алмашинг. Тақдимот уюштиринг ва натижаларингизни билдириш (ичимлик сувини баҳолаш тизими ёрдамида) ва сувга бўлган эҳтиёж асосида лойиҳа учун мос келиши мумкин бўлган қишлоқларни таклиф қилинг.

Ҳоким учрашувда ҳозир бўлишига ва ТЛҚ ҚИРЛ қамраб олаётган қишлоқлар рўйхатини имзолашига ишонч ҳосил қилинг. Ушбу учрашув баённомаси (3.1 Шакл) ТЛҚ томонидан чиқарилади. Ушбу рўйхат ЛАОГ бошқарув етакчилигига танлаш амалиётлари ЛАОҚ доирасида амалга оширилганини тасдиқлаши учун кўриб чиқишга юборилиши керак.

Изоҳ: Қишлоқ танлаш жараёни шундай амалга оширилиши керакки, танловни кўздан кечиришни истаган субъект (қишлоқ аҳолиси, МФЙ, ТЛҚ ва ҳ.к.з.) ТЛҚ келган айти хулосага келсин.

4-Ташриф: Тумандаги МФЙ лар билан Қишлоқ Танлаш жараёнини ўртоқлашиш.

ТЛҚ дан Тумандаги барча қишлоқларнинг барча МФЙ Раислари иштирокида мажлис ташкил қилишни сўранг. Раислар иштирок эта олмаса, МФЙ Муовинлари ёки Котибларини ўзлари тегишли бўлган ҳудудларда чиқишига ишонч ҳосил қилинг. Танланмаган қишлоқлар МФЙ аъзолари ҳам ушбу учрашувда бўлишлари керак.

Учрашув ташкил топгач, Бош Тренер кўлидаги барча қишлоқлар номма-ном туширилган рўйхати билан қайси қишлоқлар ҳозир бўлгани ва қайсилари келмаганини айтиши лозим. Бу ахборотлар БАТ га киритилади. Кела олмаганлар билан кейинроқ боғланиб, улар билан ҳам қишлоқ танланишига оид масалалар баҳам кўрилиши керак. ТЛҚ ва Бош Тренер танланган қишлоқларни таништириши ва уларнинг ҚИРЛ доирасида биринчи ва келгуси йилларда молиялаштирилишини тушунтириши лозим. Танлаш жараёнлари, шу жумладан мезонлар билан ҳам ўртоқлашиш керак (3.2 Шакл). Агар у ёки бу қишлоқ ўзгартирилган бўлса, унда арзирли сабаб кўрсатилиши керак ва бу ТЛҚ протоколида ҳам қайд қилиб кўйилиши лозим

Илова №2: Жамоатчилик Тарғиботи ва Дастлабки Сафарбарлик Тадбири

Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси билан Танишув

Қишлоқ фасилитаторлари (ва Муҳандислар): 1- Ташриф

Ташрифдан кўзланган мақсад: Жамоат Етакчиларига (МФЙ, норасмий етакчилар) ва танланган ёшлар (эркаклар ва аёллар)га Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси тўғрисида ахборот бериш. Булар ўз ичига Истиқбол режаси, Мақсад, Тамойиллар, шунингдек Инфратузилма Менюси, Манфаатдор Тарафларнинг Вазифа ва Мажбуриятларини олади ва нима учун Жамоанинг барча фуқароларини қамраб олиш уларнинг иштироки муҳим эканлигини муҳокама қилинг.

Мажлисга Тайёргарлик

Жамиятга ташриф буюринг ва МФЙ раиси, котиби ва маслаҳатчиси билан учрашнинг ва ҳар бир кўча/ маҳалла/ қишлоқдан кўпроқ оқсоқолларни (эркаклар ва аёлларни) ва иложи борича кўпроқ ёшларни аниқлашларини сўранг ва сиз билан учрашувга келишларини сўранг (қишлоқдаги одамларга қайси вақт ва сана мос келишини сўранг).

Изоҳ: МФЙ раиси, котиби ва маслаҳатчисига ҳар бир маҳалладан етакчиларни танлашини айтишни унутманг. Қайси эркак ва аёл раҳбарлар одамлар томонидан энг ҳурматга сазовор ва ишончли эканлиги ҳақида ўйлашлари керак. Бир нечта оқсоқоллар ва аёлларни сўраш (таклиф этиш) яхши бўлади, шундан кейин оқсоқоллар ўз орасидан аъзоларни танлайдилар. Учрашувга одамларни таклиф қилганда, МФЙ одамлар ёрдам, маслаҳат, низоларни ҳал қилиш учун ва ҳоказоларга мурожаат қиладиган одамларни таклиф этишни ҳисобга олиши керак. Ёшлар жамоатчилик иштироки ва жамиятни ривожлантириш фаолиятига қизиқиши асосида танланиши керак.

Сизга ҳар бир кўча, маҳалла ёки қишлоқ учун уй хўжаликлари ҳисоби керак бўлади.

Шунингдек эслатма:

- 1) В-МТГ шаклланиши тафсилотлари учун қуйида 5-ҳаракатга қаранг (бу ҳар бир кўча ёки маҳалла ёки қишлоқдаги уй хўжаликлари сонига боғлиқ бўлади).²
- 2) Раис ва унинг ўринбосари эркак ва аёлдан иборат бўлиши керак, котиб эса эркак ёки аёл бўлиши мумкин.
- 3) В-МТГ аъзолари энг кўпи билан бир йиллик муддатга эга бўлишади. Сайлов соғлиқни сақлаш ҳолати руҳсат берган заҳоти ўтказилиши керак.

---

² Эслатма: турли ҳудудлардаги турли жамоалар ўзларининг МФЙларини кўчалар ёки маҳаллалар ёки қишлоқлар деб билишади. Масалан, Сирдарё ва Жиззахда МФЙлар қишлоқлар (ёки кичик қишлоқлар) шаклида ташкил этилган, Фарғона водийсида эса МФЙлар кўчалар ёки маҳаллалар шаклида ташкил этилган. ҚФлари МФЙ аъзоларининг ўз жамоалари ҳақидаги қарашларига мос равишда булишлари керак.

Ва ниҳоят, МФЙ раиси, котиби ва маслаҳатчиларидан (ва бошқалар агар улар мавжуд бўлса) ҳар бир маҳалладан битта эркак ва битта аёлни жамоат кузатувчиси сифатида танлашни сўранг . Ушбу одамлар МФЙ танлайдиган жамоат раҳбарларидан бирортаси (эркак ёки аёл) билан алоқаси бўлмаган ва ёшлар (эркак ёки аёл) билан боғлиқ бўлмаган, ишончли жамоатчиликка содиқ бўлиши керак. Ҳар бир маҳалладаги эркак ва аёл кузатувчи аъзолари, шунингдек, бир-бирлари билан алоқада бўлмасликлари мумкин, уларнинг роли жамият номидан амалга оширилади.

Кейинги ташрифнинг давомида сиз етакчилар ва ёшлар ҳамда кузатувчилар билан учрашасиз. Учрашув тахминан уч соат давом этади. Илтимос, уларга тушунтириб беринг, COVID-19 туфайли сиз жуда кўп одамлар билан учраша олмайсиз, аммо маҳалладаги ҳар бир маҳалла етакчи томонидан намойиш этилиши зарур. Жуда ката маҳаллаларда, эҳтимол, иккита эркак ва иккита аёл етакчи бўлиши керак. Ижтимоий узоқлашиш мумкин бўлиши учун (агар об-ҳаво имкон берса, ташқарида бўлиши яхшироқ), уларни кенг майдонда ташкил қилишни илтимос қилинг.

Сизнинг ташрифингизда:

Фасилитация гуруҳи (битта эркак QF, битта аёл QF ва битта муҳандис) ким асосий ёрдамчи бўлишни (ташкилот билан таништириш, уларнинг иши ва кун учун режалаштирилган нарсалар ва машғулотни ўтказиш) ва ким ёрдамчи бўлишни ҳал қилиши керак (ёзув карталари ва ёзувларни ёзишда ёрдам берадиган шахс).

Керакли материаллар (олдиндан ёзиб олинган плакатлар) Жамоатчилик Сафарбарлигидаги биринчи ташрифнинг 2 Иловаси билан бир хил бўлиб, Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси тўғрисида ахборот бериш. Булар ўз ичига Истиқбол режаси, Мақсад, Тамойиллар, шунингдек Инфратузилма Менюси, Манфаатдор Тарафларнинг Вазифа ва Мажбуриятларини олади . Истисно- Вақтинчалик Маҳалла Тараққиёт Гуруҳининг роли ва вазифалари учун янги плакат, чунки уларнинг иши COVID-19 туфайли ўзгарган.

Учрашув кунини эртароқ етиб боринг, МФЙ раиси билан учрашинг ва МФЙ раиси таклиф қиладиган, яъни ижтимоий масофани (1,5 метр) сақлашни таъминлайдиган учрашув жойини кўриб чиқинг.

1- Ҳаракат: ҚИРЛ нинг Истиқбол режаси, мақсади ва тамойилларини тақдим этиш

(1 Иловадаги 1- плакатга қаранг)

1- Қадам: Ўзингиз ва жамоангизни таништиринг, тадбирдан кўзда тутилган мақсад билан ўртоқлашинг: *Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси тўғрисида жамоа етакчиларига ва танланган ёшларга ахборот бериш. Булар Истиқбол режаси, Мақсад, Тамойиллар, шунингдек Инфратузилма Менюси (салбий рўйхатни ҳам), Манфаатдор Тарафларнинг Вазифа ва Мажбуриятларини ва нима учун Жамоанинг барча фуқароларини қамраб олиши ва уларнинг иштироки муҳим эканлиги муҳокамасини ўз ичига олади.*

Шу ўринда сиз ҚИРЛ кўп сонли жамоаларни одатдаги шароитда (COVID-19 ҳолда) Қишлоқ Тараққиёт Режаси билан яқунланадиган турли хил ишларга (хариталаш, ижтимоий-иқтисодий таҳлил, соғлиқни сақлаш ва талимни таҳлил қилиш) жалб этаётганини тушунтирасиз. Бироқ, COVID-19 ва унинг қанчалик осон тарқалишини ҳисобга олган ҳолда, ҚИРЛ ҳозирда ва яқин келажакда эҳтиёжларни баҳолаш ва устувор юналиш бўйича тадбирларни ўтказиш учун

жамият раҳбарлари ва танланган ёшлар билан ишлайди. МФЙ раиси куча раҳбарларини эмас, балки маҳалла раҳбарларини (хурматга сазовор булган ва низоларни ҳал қиладиган одамларни) назарда тутаётганингизга ишонч ҳосил қилиб, ҳар бир маҳалла раҳбарлари ва ёшларини таклиф қилади. Энди МФЙ раисидан қишлоқда нечта маҳалла борлигини айтиб беришини сўранг. Ҳар бир маҳалла номини катта, қалин ҳарфлар билан карточкага ёзинг ва карталарни ёнига қўйинг.

2- Қадам: Энди иштирокчилардан ўзларини ўз маҳаллаларида ташкил қилишни сўранг. Иштирокчиларга масофани сақлаб, тартиблаш ва ўтириш учун бир оз вақт беринг, агар сизда ҳар бир маҳалла учун бир нечта одам бўлса, улардан ҳар бир маҳаллада қанча хонадон борлигини моҳокама қилишни сўранг. Картанинг юқори ўнг бурчагида уй хўжаликлари сони қайд этилади. Ёрдамчи (асосий бўлмаган QF) маҳаллаларни ва уларнинг сонларини дафтарига ёзиб қўйганлигига ишонч ҳосил қилинг.

Изоҳ 1: Ҳар бир ҳудуддан қанча уй хўжалиги қатнашаётганини 3.3 (b) шаклга туширинг ва МФЙ Раиси ёки Котибидан ушбу бланкни имзолашини сўранг. Шунингдек, мажлисни суратга олинг ва уларни ЛАОГ Жамоа сафарбарлиги бўйича ва Комуникациялар бўйича мутахассисларига юборинг.

Изоҳ 2: Барча маҳаллалар камида битта эркак ва битта аёл етакчидан иборат эканлигига ишонч ҳосил қилинг (бу иккита учрашувда бўлиши мумкин)

3- Қадам: Барча иштирокчилар қулай ўрнашиб олгач, ҚИРЛнинг Истиқбол режаси, Мақсадлари ва Тамойиллари Плакатларини жамоатга намойиш қилинг (пастдаги 1 плакат). Одамларга савол ва жавоб олиб боришлари учун қўлингизда келганича шароит яратишга аҳамият беринг. Жамоат аъзоларидан биридан Истиқбол режаси ва мақсадларни ўзи тушунганидай такрорлаб ўтишини сўранг; ва одамлардан сиз урғу бериб кетган тамойиллар нима учун муҳим эканини сўранг. Шу йўл орқали иштирокчилар сиз таништираётган ахборотларга киришиб олади.

Изоҳ 3 : агар одамлар берган саволлар ичида сиз улар жавобини билмаганларингиз бўлса, келаси ташрифда бу ҳақида маълумот беришингизни етказинг.

Ташвиқот Мажлиси, Плакат №1:

ҚишлоқИнфратузилмасини РивожлантиришЛойиҳаси: Қараш, Мақсад ва тамойиллари

Қараш: ҚИРЛ қишлоқларни ривожлантиришга ҳисса қўшади, Ҳукумат ва аҳоли ўртасидаги муносабатларни ислоҳ қилади, ривожлантириш жараёнларида фуқаролар иштирокини кучайтириш ва асосий хизматлардан фойдаланиш сифатини ошириш орқали камбағалликни камайитиришга интилади.

Мақсад: ҚИРЛ танланган қишлоқ жамоатларида инфратузилма ва хизматлар таъминотига йўналтирилади ҳамда ривожланишни режалаштириш ва хизматлар етказиб берилишига жамоатчиликни жалб этади.

Маблағларни тақсимлаш: ҚИРЛ ҳар бир иштирокчи жамоада киши бошига ўртача 124 АҚШ доллари ажратади (танланган қишлоқлардаги аҳоли сони аниқлангандан кейин маблағ миқдор ўзгариши мумкин).

Тамойиллар:

1. Фуқаролар ва Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ривожланиш йўлида ҳамкорлар сифатида ўзаро ҳамжиҳатликда иш кўрадилар
2. МФЙ лар ва Маҳалла Тараққиёт Гуруҳ лар ўзларига қарашли бўлган жамиятларда ривожлантириш жараёнларини олиб борадилар ва назорат қиладилар ҳамда барча ташқи ресурсларни улар вакили бўлган субъектлар, ҳукумат ва донорларга тақсимланиши ва улардан фойдаланиш юзасидан ҳисобот бериб борадилар.
3. Ресурсларнинг адолатли ва ҳаққоний тақсимланиши ҳамда хизматларни етказиб бериш кафолатланиши, қолаверса элитани эгаллаб олинишининг (оз сонли кишилар учун ресурслар ажратилиниши ва тақсимланиши) олди олиниши зарур.
4. Ижтимоий масъулият ва киришимлилиқ тақдирланади ва муттаҳамлик ҳамда маблағлардан нотўғри фойдаланиш олди олиниши зарур, қолаверса, бу нарса Ҳукумат ажратган воситаларнинг бой берилишига олиб келади.
5. Жамиятларда ривожланиш жараёнлари жамоавий, комплекс, ўқув-машғулотлари ва ҳаракатга ундовчи кўринишда ҳамда шаффоф, мақсадли бўлади. COVID-19 давомида Вақтинча Тараққиёт Гуруҳи (В-МТГ) тузилади, унинг таркибига қишлоқнинг ҳар бир маҳалласидан эркаклар ва аёллар етакчилари киради.
6. Қишлоқ Тараққиёти Режаси аёлларнинг муаммоларини ҳам инobatга олиши керак, шу жумладан камбағал, уйда эътиборсиз қолиб кетаётган ва ҳимоясиз аҳоли қатламларини ҳам назардан қочирмаслик лозим.

4 Қадам: Инфратузилма ва Хизматлар Плакати намоиш этинг, шу жумладан Маън қилувчи Плакатни ҳам. Саволлар сўрашларига имкон беринг ва уларга жавоб қилинг

Изоҳ 4: Ушбу плакатлар жамоатларда қолдирилади (МФЙ раиси билан) ва Хабарлар Доскасига илиб қўйилиши керак (МФЙ идораси ташқарисида осиб қўйилиши ҳам мумкин).

Ташвиқот Мажлиси, Плакат №2:

Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси: Инфратузилма ва Хизматлар Менюси

Асосий иқлимга мослашувчан инфратузилмалар ва хизматлар сублойиҳаларидаги мувофиқ молиялаштиришлар улар билан чегараланиб қолмаган ҳолда куйидагиларни ўз ичига олади:

- (i) қишлоқ ичимлик суви таъминоти ва санитария хизматларини тақдим этишнинг инновацион, муқобил моделлари орқали фойдаланишни кенгайтириш учун мавжуд қишлоқ ичимлик суви таъминоти ва канализация тизимларини реконструкция қилиш;
- (ii) жамоат биноларини энергия самарадорлиги йўлида қайта жиҳозлаш;
- (iii) Ижтимоий инфратузилмани қайта таъмирлаш/янгилаш
- (iv) учламчи йўллар, йўлкалар ва тротуарларларни таъмирлаш
- (v) қишлоқ йўлларини дренаж ва тошқинларга мослашувчанлик тизимини мутаҳкамлаш;
- (vi) кўприклар қуриш ва қайта таъмирлаш (10 метргача бўлган узунликдаги) ;
- (vii) кўчаларни ёритиш тизими такомиллаштириш;
- (viii) жамоат жойларига қулайликлар киритиш;
- (ix) қаттиқ чиқиндиларни бошқариш тизими;
- (x) халқ хизматидаги айрим қулайликларни ислоҳ қилиш;
- (xi) симсиз интернет хизматлари таъминоти учун антенналар ўрнатиш;
- (xii) автобус терминаллари ва бекатларини қуриш ёки янгилаш; ва
- (xiii) энергия таъминоти ишлари.

Ташвиқот мажлиси, Плакат №3:

**ҚишлоқИнфратузилмасини РивожлантиришЛойиҳаси:
Маън қилувчи Рўйхат**

- Доимий кўчиб кетиш ёки четлашишни талаб қилиш;
- даромад/тирикчилик захираларига салбий таъсир кўрсатса;
- Одамларни зўравонлик билан кўчириш ишларини ҳар қандай кўринишини ўз ичига олган ҳоллар;
- Уй хўжалик(лар)и ва шахс(лар)га ножўя таъсир воситалари;
- Талаб қилинган техник ва сифат кўрсаткичларига жавоб бермаслик;
- Экологик ва ижтимоий ўнглаб бўлмайдиган ножўя таъсирларга эгаллик, бир қанча ножўя таъсирларни келтириб чиқарувчи ва оқибатларини енгиллаштириш иложсиз ишлар;
- Камбағал/уйда эътиборсиз қолиб кетаётган аҳолини ёки бошқа ҳимоясиз гуруҳларни четга суриб қўйиш;
- Аёллар ва эркакларнинг бир хил иши учун бир хил тўлов ажратмаслик;
- Ҳукумат ёки бошқа ривожлантириш бўйича ҳамкорлар томонидан молиялаштирилмоқда ёки молиялаштирилиши режалаштирилмоқда;
- Жаҳон банки молиявий маблағлари ҳисобидан ер ёки мулк йўқотилиши учун компенсация тўловларини ўз ичига олинмиши;
- Ҳар қандай янги тўғонни қуриш ёки мавжудларини таъмирлаш, шу жумладан уларга ташкилий ва бошқарувга оид ўзгартиришлар киритиш
- Хусусий товарларни, ҳукумат идоралари ёки диний биноларни молиялаштириш;
- Мажбурий/болалар меҳнатини жалб қилувчи, болаларни камситилинишига сабаб бўлувчи ёки олиб келувчи ҳаракатлар, болалар меҳнатидан фойдаланиш ва одам савдоси; 18 га кирмаган болалар сублойиҳанинг қурилиш, таъмир ёки таъминот ишларида қатнаша олмайди.
- Дори воситалари, ҳарбий анжомлар ёки хавф эҳтимоли мавжуд материаллар ёки аслаҳаларни, шу жумладан ёқилғида ишловчи арра, пестицидлар; инсектицидлар; гербицидлар; асбест (таркибида асбест бўлган материаллар ҳам) ҳарид қилиш ёки улардан фойдаланишга сабаб бўлиш ёки ҳаёт учун хавф туғдирувчи бошқа, маданий манбаларни молиялаштириш.
- Муҳофаза қилинадиган ҳудудлар ёки маълум даражадаги миллий муҳофаза қилиш учун тавсия этилган ҳудудларда (масалан, ҳимояланган ўрмонлар), ташқи дунёдан узилган яшаш жойларида янги аҳоли пунктларини барпо этиш ёки мавжуд аҳоли пунктларини кенгайтириш.

2- Ҳаракат: ҚИРЛ нинг Қамров ва камбағалликни қисқартиришга йўналтирилган эътибори

1 Қадам: Иштирокчилардан доира бўлиб ўтиришларини сўранг, маркерлар ва плакат қоғози беринг, улардан ночор, ногирон, кекса, ёш кишилар ва иқтисодий муҳожирлар хизмат кўрсатишдаги бўшлиқларни ўзига тўқ кишилардан фарқли ўлароқ, қандай қабул қилишини муҳокама қилишларини сўранг. 15 дақиқа гуруҳларни мустақил ишлашларига қўйиб беринг (шунда ҳам тушунтириш ва саволларга жавоб беришга тайёр бўлинг). Улардан асосий фикрларини плакат қоғозига ёзишларини сўранг.

2-Қадам: Вақт якунлангач, ҳар бир худуддан бир кишини олдингизга чорлаб, муҳокаманинг асосий нуқталари ҳақида сўранг. Ушбу сессия МФЙ нинг асосий аъзолари, кишлоқ етакчилари ва ёшлари заиф ва эътибордан қолган гуруҳларга алоҳида эътибор қаратиш зарурлигини аниқлашларини таъминлайди.

3-Ҳаракат : Асосий Манфаатдор Томонларнинг Вазифа ва Мажбуриятлари

Кишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси амалда Давлат ва Жамоалар, Муҳандислик ва Қурилиш Компаниялари ва Кўмакдош Ҳамкорлардан кўпгина турли ҳил иш бажарувчиларни жалб қилади. Ҳар бир вазирлик/департамент/ижрочи учун вазифа ва мажбуриятларни юқлайди ва агар улар муваффақиятли амалга оширилса, қилинган иш ҚИРЛ ни жамоаларга адолатли, шаффоф, сифатли ва муддатли равишда етиб боришини таъминлайди. Қўйидаги Плакатларни намоиш этинг.

Ташвиқот Мажлиси, Плакат №4:

Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси: Ҳукуматнинг Вазифа ва Мажбуриятлари

Ҳукуматнинг Вазифа ва Мажбуриятлари (Иқтисодий тараққиёт ва Камбағалликни қисқартириш Вазирлиги)

- Молиявий манбалар билан таъминлаш ва улардан фойдаланишни тафтиш қилиш
- МФЙ лар ва В- МТГ ларга техник қўллаб-қувватлаш кўрсатиш
- Энг камбағал уй хўжалиқларининг (ўз уйларининг боши бўлган аёллар, ногиронлар ёки кексалар бошчилигидаги оилалар ва бошқа ҳимоясиз гуруҳлар) учрашувлар ва жараёнларда иштирок этишини, уларга маслаҳатлар бериб борилишини таъминлаш ва бунга ишонч ҳосил қилиш
- Сифатли ишларни амалга ошириш учун ҳисобдор бўлган Кўмакдош Ҳамкорларни молиялаштириш, назорат қилиш ва бирлаштириб туриш (Жиззах ва Сирдарё вилоятларида қўлланилмайди)
- Уларнинг вилоятлар ва туманлардаги ходимларини назорат қилиш, йўналтириш ва монитор қилиб бориш
- ҚИРЛ дастури ижросини яхшилаш учун керакли сиёсий қадамларни қўйиш
- МФЙ лар ва В- МТГ ларнинг алоҳида заруратларига синчков туриш
- энг яхши тажрибаларни белгилаш ва Ҳукумат ва КХ штаби (турли даражалардаги) доирасида ўқув машғулотларини ташкил этиш

Ташвиқот Мажлиси, Плакат №5:

**Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси:
ТЛҚ ларнинг Вазифа ва Мажбуриятлари**

- Ташвиқот ўтказинг ва ҚИРЛ нинг Мақсади ва Қоидалари, шу жумладан Қишлоқлар Танлаш Мезони, Мувофиқ Инвестициялар, талаб қилинган қатнашув жараёнларини, ҳамда МФЙ ларга вақт жадвалини тадбиқ қилинишини етказинг.
- ҚИРЛ да қатнашувчи қишлоқларни ЛАОҚ да батафсил кўрсатилган танлаш мезонлари ва жараёнлари бўйича танланг.
- Эксплуатация ва техник хизмат механизмлари ва сублойиҳаларнинг икки ёқлама сармоялардан фойдаланмаслигини тасдиқлаш учун В-МТГ лар билан ҚИРЛнинг молиялаштириши учун Қишлоқ Тараққиёти Режалари (ҚТР лар) доирасида таклиф қилинган сублойиҳаларни кўриб чиқиш.
- ЯМХИК сублойиҳа лойиҳасини олиб бориши учун танланган сублойиҳалар рўйхатини вилоят ҳокимликларига юборинг
- Вилоят Ҳокимиятлари билан ҳамжиҳатликда лойиҳа доирасида молиялаштирилган инфратузилмани мувофиқ департаментларга режали ЭТХ учун топширишда кўмаклашинг.

Ташвиқот Мажлиси, Плакат №6:

Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси: Сайланган Вакиллар ва Аҳолининг Вазифа ва Мажбуриятлари

Маҳалла Фуқаролар Йигинининг Вазифа ва Мажбуриятлари

- Жамоатларининг ривожланиш эҳтиёжларини ташқи дунёга олиб чиқиш
- ҚИРЛ сублойиҳалари бўйича Туман ҳокимиятларига ҳисоб бериш
- ҚИРЛ дастурини яхши тушуниш ва жамоатчилик аъзоларига дастурни тушунишларида ёрдам бериш
- Яқунланган инфратузилмаларни мувофиқ Вазирлик ёки Бўлинмага узатиш

Вақтинчалик Маҳалла Тараққиёт Гуруҳининг Вазифа ва Мажбуриятлари

- Қишлоқ Тараққиёти Режаси (ҚТР) жараёнига оид комплекс маслаҳатларни барча ҳудудлар ва ҳимоясиз аҳоли ва бошқаларга етказилишини кафолатлаш.
- ҚТР ижросини кафолатлаш
- ҚТР бўйича фикр-мулоҳазаларни излаш
- Жамоа таҳлили ва ҚТР ни тушуниш
- Қурилиш сифатининг яхши бўлишига эришиш учун сублойиҳаларнинг ижросини кузатиб бориш
- Сублойиҳаларни мониторинг қилиш
  - Вақт тақсироти
  - Қурилиш ашёлари, пухта қилинган иш, ҳаққоний меҳнат амалиётлари
  - Саломатлик ва хавфсизлик
  - Атроф-Муҳит ва Ижтимоий Стандартлар (АМИС) га мувофиқлик юзасидан мониторинг қилиш ва ҳисоб бериш
- Ижтимоий ижро жаёнини кузатиш
- Асосий хизматлар учун талабни шакллантириш (мисол учун, саломатлик)
- Ижтимоий аудитда қатнашиш
- Жамоатчиликнинг ўз иштирокидан кутаётган натижаларидан келиб чиқиб ишларни яқунланишини тасдиқлаш.
- Вазирликлар ёки бошқа субъектлар томонидан ЭТХ га мувофиқликни кузатиш ва керак бўлганда жамоатчиликнинг ЭТХ билан таъминлаш.
- Тендерлаш қўмитасининг аъзоси бўлиш
- Асосий фикрлар билан ҳафталик ёки икки ойлик йиғилиш баённомасини ёзинг.

Маҳалла Тараққиёт Гуруҳи Ёшлар бўлинмасининг (эркаклар ва аёллар) Вазифа ва Мажбуриятлари

- Жамиятдаги ёш эркак ва аёлларнинг ривожланишлари имкониятларини тадқиқ этиш ва тараққиёт режаларида уларнинг ҳам нуқтаи назарлари инобатга олинишига ишонч ҳосил қилиш
- В-МТГ ларга вазифаларини адо этишда кўмаклашиш
- Ёш аҳолига (эркаклар ва аёллар) маслаҳат берилганига ва аъзо қилинганига ишонч ҳосил қилиш

**Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси:
Қишлоқ Фасилитаторлари ва Муҳандисларининг Вазифа ва Мажбуриятлари**

Қишлоқ Фасилитаторларининг (КХ ва ЎРХ) Вазифа ва Мажбуриятлари

- Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳасидан хабардорликни кучайтириш
- Шаффоф сайловларга кўмаклашиш
- Кенг қамровли Қишлоқ Тараққиёти Режаларини ва ночорларга кўмаклашиш жамоавий фаолиятларини ишлаб чиқишда В-МТГ ларни қўллаб-қувватлайди ва режалаштиришга ҳисса қўшувчи жамоавий машғулотларни олиб боради.
- Энг камбағал уй хўжалиқларининг (ўз уйларининг боши бўлган аёллар, ногиронлар ёки кексалар бошчилигидаги оилалар ва бошқа ҳимоясиз гуруҳлар) учрашувлар ва жараёнларда иштирок этишини, уларга маслаҳатлар бериб борилишини рағбатлантириш ва бунга ишонч ҳосил қилиш.
- В-МТГ ларга ўз вазифаларини бажаришга ёрдамлашиш
- В-МТГ лар ва МФЙ ларнинг амалга ошириш жараёнининг ўрта босқич ўқув заруратларини баҳолаш ва кўникмаларни ошириш тренингларини йўлга солиш
- Вазифа ва Мажбуриятларини бажаришлари учун МФЙ лар ва В- МТГ ларнинг салоҳиятларини ўстириш
- Жамоатчилик ичида камбағалликка қарши фаолиятларга ҳисса қўшиш
- ҚИРЛ ижросига нисбатан ҳилоф вазиятлар бўйича хабар қилинг (коррупция, фитна, ўғирлик, номувофиқ феъл-атвор)
- АМИБР (Атроф-Муҳит Ижтимоий Бошқарув Режаси) кўрсатмаларига амал қилиш

Қишлоқ Муҳандисларининг (КХ лар ва ЛАОГ ходимлари) Вазифа ва Мажбуриятлари

- ҚТР ларда келтирилган инфратузилма лойиҳалари тўғри, юқори сифатли ва чидамли бўлишини таъминлай олиши учун В-МТГ ларга техник йўл-йўриқ бериш, ёрдам қилиш ва қўллаб-қувватлаш
- Техник тадқиқотлар ўтказиш
- Инфратузилманинг қурилиш/реконструкция ишлари мобайнида техник мониторинг билан ҳисса қўшилишини таъминланг
- ИТВ (Иқтисодий Тараққиёт ва Камбағалликни Қисқартириш Вазирлиги) га сублойиҳа суръатлари тўғрисида ҳисоб бериш
- В-МТГ ларга Эксплуатация ва техник хизмат режаларини тузишда ва уларни ушбулар асосида шуғуллантиришда кўмакчи бўлинг
- Режалаштириш ва сублойиҳаларни амалга ошириш мобайнида кутилаётган атроф-муҳит ва итимоий хавфсизлик чора-тадбирлари сиёсатида В- МТГ ларга кўмакчи бўлиш ва қўллаб-қувватлаш
- В-МТГ ларни қишлоқнинг ички манбалари орқали молиялаштирилган лойиҳалардан қўллаб-қувватлаш
- КХ ҚФ ларни хариталаш, таҳлил, режалаштириш ва бошқа жараёнларда қўллаб-қувватлаш
- МФЙ га бажарилган инфратузилмани баҳолашда ёрдамчи бўлиш
- ЭИС йўл-йўриқларини кафолатлаши учун В- МТГ ларга кўмаклашиш

Ташвиқот Мажлиси, Плакат №8:

**Қишлоқ Инфратузилмасини Ривожлантириш Лойиҳаси:
ЯБХИК нинг Вазифа ва Мажбуриятлари**

ЯМХИК нинг Вазифа ва Мажбуриятлари

- Марказлаштирилган манбалар воситасида қурилишни бошқариш ва у учун техник қўллаб-қувватлашни амалга ошириш
- Ушбу хизматлар учун шаффоф ва оқилона харидларни таъминлаш
- Қишлоқ Тараққиёти Режасида белгилаб олинган сублойиҳаларни лойиҳа ва пудратчилар билан таъминлаш
- Ҳаққоний меҳнат амалиётларини кафолатлаш
- Сифатли Сублойиҳаларнинг қурилишини кафолатлаш

4-ҳаракат: ҚИРЛнинг мақсади, қарашлари, тамойиллари, роллари ва асосий манфаатдор томонларининг мажбуриятларини тарқатиш

Жамият аҳолисининг дастур ҳақида маълумотларга эга бўлишини таъминлаш учун қуйидаги қадамлар / тадбирлар таклиф этилади:

1) МФЙ раиси ва В-МТГ (шакллантириладиган) қуйидаги маълумотларни кўрсатадиган эълонлар тахтасини жойлаштириш учун жавобгардир:

Қишлоғимизда Ўзбекистон ҳукуматининг “Қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириш” лойиҳаси амалга оширилади. Вақтинчалик Маҳалла тараққиёт гуруҳи (В-МТГ) ҳамда ёшлар қуйи қўмитаси ташкил этилди. Қуйидаги рўйхатда ҳар бир кўча/маҳалла/ қишлоқ учун В-МТГ аъзолари ва ёшлар қўмитаси аъзоларининг исмлари келтирилган. Аҳолига ушбу аъзоларни қидириш (масофани сақлаган ва ниқоб тақан ҳолда) ва улардан ҚИРЛ ҳақида маълумот олиш тавсия этилади.

Исмлар рўйҳати:

Кўча/Маҳалла/Қишлоқ А:

В-МТГ аъзолари

Ёшлар қуйи қўмитаси аъзолари:

Кўча/Маҳалла/Қишлоқ Б:

В-МТГ аъзолари

Ёшлар куйи кумитаси аъзолари:

2) В-МТГ аъзолари ўз кўчаларида/маҳаллаларида/қишлоқларида мақсадлар, қарашлар, тамойиллар ва инфратузилма менюларини аҳоли билан баҳам кўриш учун норасмий учрашувлар ўтказадилар.

5-Ҳаракат : В-МТГ ни шаклланиши

В-МТГ шаклланишига тайёргарлик кўриш мақсадида В-МТГ аъзолари сонини ҳисоблашингиз учун (бу қайси жамоада муҳимлигига қараб) сиз ҳар бир кўча/маҳалла/қишлоқда уйларнинг сонини билишингиз керак бўлади В-МТГ аъзолари сонини ҳисоблашингиз учун (бу қайси жамоада муҳимлигига қараб). Ҳар бир кўча / маҳалла / қишлоқда уй хўжаликлари сонини аниқлаш учун МФЙ паспортдан фойдаланганингизга ишонч ҳосил қилинг.

В-МТГ аъзолигини қуйидагича ҳисоблаганингизга ишонч ҳосил қилинг:

МТГ аъзолари кўчалар/маҳаллалар/қишлоқлар кесимида уй хўжалигига қараб ажратилади. Айтайлик, қуйидаги миқдордаги жамоани олинг: 5 та қишлоқда 1252 та уй. Агар биз 15 еркак ва 15 аёлни МТГнинг бошқариладиган катталиги деб ҳисобласак, унда биз 1252 хонадонни / МТГнинг 30 аъзоси = 42 уйни ажратамиз. Бу шуни англатадики, ўртача МТГ жуфтлиги 83 хонадонни англатади. Бизнинг режамиз барча кўчалар/қишлоқ/маҳаллалар бир хил ўлчамда бўлмагани ҳолатда мураккаблашади. Ушбу қийинчиликни қуйидагича ҳал қилиш мумкин:

- 1-Қишлоқ: 250 та уй хўжалиги = 6 МТГ аъзоси (3 еркак ва 3 аёл)
- 2-Қишлоқ: 300 та уй = 7 МТГ аъзоси (3 еркак ва 4 аёл)
- 3-Қишлоқ: 80 та уй хўжалиги = 2 МТГ аъзоси (1 еркак ва 1 аёл)
- 4-Қишлоқ: 400 хонадон = МТГнинг 10 аъзоси (5 еркак ва 5 аёл)
- 5-Қишлоқ: 222 та уй = 5 МТГ аъзоси (3 еркак ва 2 аёл)

Ушбу ёндашувда биз 15 еркак ва 15 аёл билан якун топамиз. Ҳатто 2000 та уй хўжаликлари бўлган жамоа бўлса ҳам, ёндашув бир хил бўлади: уй хўжаликларининг умумий сонини ҳисобланг ва 30 га бўлинг, бу МТГ аъзосига тўғри келадиган уйлар сонини беради. Кейин ҳар бир кўчани / маҳаллани / қишлоқчани олинг ва МТГ аъзосига тўғри келадиган уй хўжаликлари сонини МТГ аъзосига тўғри келади.)))))

1-қадам: Сиз асосий қатнашчиларнинг вазифалари ва мажбуриятларини тақдим этганингиздан сўнг, вақтинчалик МТГдан кутилган нарсаларни ўз сўзлари билан (соддароқ) айтишни истаган кўнгиллига мурожаат қилинг. Агар керак бўлса, гуруҳдаги бошқалардан ёрдам сўраб, балл тўпланг.

Сиз тузадиган В-МТГ вақтинчалик ташкилот эканлигини ва СОВИД-19 инқирози тугагандан сўнг МТГга тегишли сайловлар бўлишини гуруҳга еслатиб қўйинг. Аммо, бундай вақтга қадар, ҚИРЛ дастурини амалга ошириш учун амалдаги раҳбарларни кучайтириш ва ҳукумат ва ёрдамчи шериклар билан ишлашга эҳтиёж бор.

2-қадам: Энди каттароқ гуруҳдан ўз кўчалари/маҳаллалар/қишлоқларидан гуруҳ билан ўтиришларини илтимос қилинг; уларга кўчада/қишлоқда қанча В-МТГ аъзосига рухсат берилишини айтинг (еркаклар ва аёллар) ва улардан ким ўз ҳудудидаги энг яхши вакили қилишини ҳал қилишларини сўранг. Танланганлардан рози бўлишларини сўранг ва улардан ҚИРЛ жараёнига содиқликларини ва 1-плакатда кўрсатилган барча тамойилларни талаб қиладиган плакатни имзолашларини сўранг.

Уларга ўзаро вакил танлашда ҳисобга олиниши лозим бўлган қуйидаги мезонларни еслатинг

- В-МТГ аъзоси сифатида ихтиёрий равишда ишлаш учун етарли вақт ва хоҳиш бўлиши керак.
- В-МТГ аъзосининг роли ва масъулиятини бажариш мажбуриятини имзолашга тайёр бўлиши керак.
- Вилоят кенгаши ёки миллий ассамблея даражасида сайланган лавозимга эга бўлмаслиги керак.
- Жамиятда ақл-идрокка эга, ҳалол, ишончли, шаффоф ва ўз ишларида ҳисобдор шахс сифатида тан олиниши керак.
- Етакчилик фазилатларига эга бўлиши керак.
- Ўзи вакиллик қиладиган сайлов бўлинимасидаги ҳар қандай ва барча ҳамжамият аъзолари ва бошқа бўлинималарнинг бошқа В-МТГ аъзолари билан ишлашга тайёр бўлиши керак.

Танланганлардан ҚИРЛ жараёнига ва 1-плакатда баён этилган барча тамойилларга розиликларини сўранг ва плакатга имзо чекишларини илтимос қилинг.

6-Ҳаракат : Бошқарувчини сайлаш

1-қадам : Янги сайланган аъзоларни ўзларининг Вазифа ва Мажбуриятлари билан таништириб чиқинг, шу жумладан Масъулларни ҳам (90 дақиқа)

- Вазифа ва Мажбуриятларни кўрсатиб берувчи плакатдан фойдаланган ҳолда, ҚФ лари ва ҚИ лари Масъуллар, доимий МТГ аъзолари,(ва плакатни орқа планда қолдириш), МТГ нинг Ёшлар қуйи кенгаши (эркаклар ва аёллар) вазифа ва мажбуриятларини гапириб ўтади,

МТГ аъзоларининг Вазифалари:

- Қишлоқ Тараққиёти Режаси (ҚТР) жараёнига оид комплекс маслаҳатларни барча ҳудудлар ва ҳимоясиз аҳоли ва бошқаларга етказилишини кафолатлаш.
- Эргашилаётган ҚТР нинг кенг қамровли учрашувларига ҳисса қўшиш
- Жамоа таҳлили ва ҚТР ни тушуниш
- Қурилиш сифатининг яхши бўлишига эришиш учун сублойихаларнинг ижросини кузатиб бориш
- Сублойихаларни мониторинг қилиш
  - Вақт тақсимооти
  - Қурилиш материаллари

- Меҳнат сифати
  - Ҳалол меҳнат амалиётлари
  - Саломатлик ва хавфсизлик
  - АМИС га мувофиқлик юзасидан мониторинг қилиш ва ҳисоб бериш
- Ижтимоий ижро жаёнини кузатиш
  - Ижтимоий Аудитда қатнашиш
  - Жамоатчиликнинг ўз иштирокидан кутаётган натижаларидан келиб чиқиб ишларни яқунланишини тасдиқлаш.
  - Вазирликлар ёки бошқа субъектлар томонидан ЭТХ га мувофиқликни кузатиш ва керак бўлганда жамоатчиликнинг ЭТХ билан таъминлаш.
  - МТГ фаолиятларини молиялаштириш учун маблағ жамғариш
  - Кўмаклашиш ташаббусларини (масалан, тозалаш, камбағал оилалар болаларини кўллаб-қувватлаш)
  - Тендер Кўмитасининг аъзоси бўлиш

Мансабдор шахсларнинг Вазифалари:

Раис:

1. МТГ ни йўналтириш, бошқариш ва кўллаб-қувватлаш
2. МТГ нинг даврий учрашувларини олиб борилишини ва барча МТГ аъзоларининг тенгма-тенг иштирокини таъминлаш
3. Барча маҳаллалар, ҳамда жамоадаги ўртаҳол ва ҳимояга муҳтож аҳоли қатламлари (шу жумладан бевалар, ногиронлар ва қарияларнинг) иштирокини таъминлаш
4. Жамоани ривожлантириш фаолиятларини мувофиқлаштириш
5. МТГ ларнинг ҚИРЛ Амалга Ошириш Кўлланмасида МТГ лар учун белгиланган фаолитлар юритиш қоидаларига амал қилаётганини таъминлаш ва қафолатлаш
6. МФЙ Ижро Кўмитасига ривожлантириш манбаларини турли манфаатдор тарафлардан жалб этиш ҳаракатларида кўмаклашиш (ҳукумат, ННТ лари ва хусусий сектор вакиллари)
7. Давлат хизматлари жамоатчилик мониторингини назорат қилиш ва , баллар карточкалари тизимидан фойдаланиш
8. ОҚЛ нинг жамоа манбаларии мудофаачиси сифатида ҳаракат қилиш, коррупция вужудга келган тақдирда, унга қарши курашиш ва тўхтатиш
9. Туман ва вилоят семинарларида иштирок этиш ва жамоатчиликни ривожлантириш хатти-ҳаракатлари билан ўртоқлашиш

Раис Ўринбосари:

1. Раис Ўринбосари аёл киши бўлиши лозим (агар МТГ раиси аёл киши бўлмаса)
2. Жамоада аёлларнинг ривожлантириш жараёнидаги фаолиятларини йўналтириш
3. Ривожлантириш жараёнининг ташқи манфаатдор тарафлари билан шуЖамоа аёллари номидан асосий ишларни юритиш
4. Барча ҳудудлар ва барча уйда қолиб кетаётган ҳамда ҳимоясиз аҳолининг (бевалар, ногиронлар ва кексаларни ҳам) иштирокини таъминланиши ва қамраб олинишига ишонч ҳосил қилиш

5. МТГ Раисини барча давлат ресурслари мудрофаачиси сифатида қўллаш, коррупция вужудга келган тақдирда, унга қарши курашиш ва тўхтатиш
6. Туман ва вилоят семинарларида иштирок этиш ва жамоатчиликни ривожлантириш хатти-ҳаракатлари билан ўртоқлашиш
7. Раиснинг йўқлигида раис сифатида ҳаракат қилиш

Котиб:

1. МТГ йиғилишлари кун тартибини тайёрлаш, мажлис баённомаларини тузиш ва қатнашаётган барча МТГ аъзоларининг имзоларини қайд этиш
2. Жамоодаги хатти-ҳаракатлар, қоидалар, муҳим дастурларни тарғиб қилиш учун (Раис Ўринбосари билан келишиб) аёллар ва эркакларга тушунарли бўлган эълонлар доскаси билан таъминлаш
3. Молиявий ва бошқа маълумотларни жамоода мавжуд бошқа воситалар орқали тарқатиш
4. Жамоавий ҳаракатларни яхши ҳолатда ва барча учун имконият даражасида бўлишини таъминлаш
5. МТГ ёзишмаларини тайёрлаш

Маҳалла Тараққиёт Гуруҳи Ёшлар қўйи кенгашининг (эркаклар ва аёллар) Вазифалари

- Жамоодаги ёш эркак ва аёлларнинг дунёқарашларини ривожлантиришни таъминлаш ва тараққиёт режаларида уларнинг нуқтаи назарларини инобатга олиш
- Ўзаро кўмак гуруҳларига зарурат бўлса ҳаракатларини режалаштириш ва манбаларни сафарбар қилиш бўйича кўмак бериш
- МТГ ларга вазифаларини адо этишда кўмаклашиш
- Ёш аҳолига (эркаклар ва аёллар) маслаҳат бериб борилаётганига ва қамраб олиниётганига ишонч ҳосил қилиш

2-қадам: МТГ Мансабдор шахслари Сайловини ўтказиш (Аъзоликка сайловлар билан бир кунда)

Изоҳ: Барча МТГ нинг Мансабдор шахслари умумий сайлов куни билан бир кунда яширин бюллетенлар орқали сайланишлари ўта муҳим. Бу МТГ аъзоларига асосий лавозимларга маълум бир инсонларни сайлашларида таъсирга эга шахслар томонидан босим ўтказилмаслиги учун.

МТГ аъзолари яширин бюллетенлар орқали МТГ Мансабдор шахсларига овоз беришади (30 минут)

- ИХ сайлов жараёнини МТГ Раисини сайлашдан бошланг: барча аъзолардан МТГ Раиси сифатида улар хоҳлаган шахсни исмини қоғозга ёзиб, уни буклаб, сайлов қутисига солишни сўранг

- Ҳар бир масъул лавозимини эслатиб, такрорлаб ўтинг, агар Раис эркак киши бўлса, Раис Ўринбосари аёл бўлиши жоиз, Котиб(а) эса аёл ёки эркак киши бўлиши мумкин
- Барча Масъуллар сайлангандан кейингина, натижани эълон қилинг
- Янги Масъулларни сайлов жараёни ниҳоясига етгандагина эълон қилинг
- МТГ аъзоларига миннатдорчилик билдириб, Раисдан кейинги бир неча кун ичида (камида 60% жамоатчилик иштирокида) йиғилиш ўтказишни сўранг. Барча МТГ аъзоларининг телефон рақамларини олганингизга ва МТГ Идораси Ходимларини ўзингизнинг телефон рақамингиз билан таъминлаганингизга ишонч ҳосил қилинг, токи улар сизга мажлисни ўзгартиришга тўғри келса ёки бирор бир маълумотни сизга етказишни хоҳлашса қўнғироқ қила олиш имконига эга бўлсин.

3.7-шаклини тўлдириг.

7-Ҳаракат: Жамоатни тушуниш: МФЙ паспортини кўриб чиқиш ва асосий маълумотларни тўплаш

1-Қадам: МФЙ Раиси ва Котибидан сиз учун озроқ вақт ажратишларини сўраб идорага олиб боришларини ва МФЙ паспортини кўрсатишларини сўранг. Маълумотлар уларнинг идорасидаги катта доскага илинган бўлади. МФЙ Раиси ва Котиби билан ҳамма нарсани бирма-бир кўздан кечириб чиқинг ва саволлар орқали Жамоа ҳақида иложи борича кўпроқ нарса билиб олинг. Бу маълумотлар қай тарзда тўпланганлигини ҳам сўранг ва буни қайд қилиб қўйинг (бу сиз ва ЛАОГ га маълумотлар қанчалик тўғри ёки нотўғри эканлигини тушунишда ёрдамчи бўлади).

2-Қадам: 3.4 шаклдан фойдаланиб МФЙ паспортдан топишингиз керак бўлган маълумотларни кўриб чиқинг ва уларни ўзингизни ён дафтارينгизга кўчириб олинг Бу 3.4 шаклга киритилади, уни тўлдиришингиз ва ЛАОГ га топширишингиз талаб қилинади. Эътибор қаратинг, аввал бу маълумотни (қуйироқда кўринг) сиз кўриб чиқишингиз зарур ва бу янги сайланган МТГ нинг биринчи вазифаси бўлади.

3-Қадам: Маҳалла Фуқаролар Йиғини Раиси ва Котибига (ёки сизга ёрдам берган бошқа бир ходимга) ажратган кўмак ва ёрдами учун раҳмат айтинг.

8-Ҳаракат : Ёпилиш

Барча саволларга жавоб қайтарилгач (ёки жавоб қайтара олмаганларингизни ёзиб олгач) , барчага келганлари учун ташаккур айтиб, орадан бир ҳафтала ўтгач яна ташриф буюришингизни ва бунинг учун қайси кун ва сана қулайлигини аниқ қилгач мажлисни ёпишингиз мумкин. Сиз кейинги мажлисда улар билан Жамоавий Манбалар Харитасини тузиш устида ишлайсиз ва бунинг учун В-МТГнинг барча аъзолари ҳамда ёшлар вакиллари ҳам ҳозир бўлишлари зарур.Сиз келишувга эришганингизга ва иш мавсумини ҳисобга олганингизга ишонч ҳосил қилинг. Илтимос, ЖМ жамоасида ишлайдиган одамлардан қолишларини сўранг. Енди улар билан машғулот ўтказасиз.

9-Ҳаракат: Жамият иштирокидаги Жамият Мониторинг гуруҳини яратиш

Энди асосий МФЙ жамоаси томонидан тақдим этилган ЖМ гуруҳи аъзолари билан ишланг.

1-Қадам: ЖМ гуруҳининг вазифалари ва мажбуриятлари ҳақида умумий маълумот беринг.

ЖМ гуруҳининг роли қуйидагилардан иборат бўлади:

а) Тараққиёт Режаси тенг ва шаффоф бажарилишини таъминлаш учун В-МТГ фаолиятини кузатиб боринг

б) В-МТГ барча одамларнинг эҳтиёжларини ифодаловчи маҳаллий ривожланиш институти сифатида ишлашини таъминлаш.

в) В-МТГ тез-тез йиғилишларини таъминлаши керак, унда барча аъзолар овозарини кўтаришлари мумкин.

г) Материаллар сифати ва адолатли меҳнат амалиётини таъминлаш учун ҚИРЛ инфратузилмаси қурилишини кузатиш.

ё) ҚИРЛ маблағлари ҳисобидан қурилаётган давлат объектларининг хавфсиз, самарали ва узок муддатли ишлашини таъминлаш учун олиб борилаётган (тегишли вазирликлар томонидан) янги инфратузилманинг ишлаши ва сақланишини кузатиб бориш.

Катта гуруҳга саволлар беришга иложи борича жавоб беришга ижозат беринг (Агар жавобларни билмасангиз саволларни ёзиб олинг ва жавоблар учун ЛАОГ билан боғланинг).

2-Қадам: ЖМ гуруҳида ишлайдиган одамларнинг хусусиятлари/фазилатлари билан танишиш ва учта энг муҳим хусусиятларни ёзиш учун катта гуруҳга ўн дақиқа вақт беринг. Вақт тугаши билан буни маҳаллама-маҳалла тақдим этишларини илтимос қилинг. ҚФ лар ҳар бир маҳалла гуруҳи томонидан билдирилган хусусиятларини/сифатларини умумлаштириб, бирлаштириб битта плакат қоғозига (такрорлашсиз) ёзиб олади ва бирорта кўнгиллидан буларни ҳаммасини овоз чиқариб ўқишини сўрайди. Каттароқ гуруҳнинг хусусиятлари/сифатлари бўйича келишувга эришганингизга ишонч ҳосил қилинг.

3-Қадам: Шунга қарамай, уларнинг маҳалла гуруҳларида ишлаш, ҳар бир гуруҳдан ўн дақиқа давомида муҳокама қилишларини ва улар ишлаган хусусиятларини/фазилатларини ёдда тутган ҳолда, ЖМ гуруҳида ишлаш учун энг яхши одамларни (битта эркак ва битта аёл) аниқлашларини сўранг.

4-Қадам: Ҳар бир маҳалладан ўзлари кўрсатган иккита шахсни аниқлашларини ва номзодлардан ЖМ гуруҳига аъзоликни қабул қилишларини сўрашларини сўранг. Афишадаги қоғозни олинг ва маҳалла ҳамда туманнинг номини, санаси ва вақтини ёзинг сўнгра унга «ЖМ» деб ном беринг. Бунда баёнот ёзинг: «Мен ЖМ аъзоси сифатида ўз жамоамга ўз қобилиятларимнинг энг юқори даражасида хизмат қилиш учун тўғрилиқ, ҳалоллик ва садоқат билан хизмат қиламан». Ҳар бир янги аъзодан қоғозга ўз исmlарини ёзишларини ва имзолашни илтимос қилинг. Қоғоз МФЙ раисиди қолади ва нусхаси (камерангиздан олинган сурат) ҚФ ларда бўлади.

5-Қадам: ЖМ гуруҳининг янги аъзоларига миннатдорчилик билдиринг ва улар билан учрашиш учун сана ва вақтни белгиланг, чунки улар ўзларининг ишларига эришиш қобилиятларини ошириш учун сизлар билан ишлашади

Илова 3: Жамоа Манбалари Харитаси

(3 Соат)

Қишлоқ Фасилитаторлари ва Қишлоқ Муҳандислари: 2-ташриф

Ташириф Мақсади: а) Барча Давлат Манбалар ва Объектларни (масжидлар, мадрасалар, мактаблар, соғлиқни сақлаш муассасалари, йўллар, суғориш тизимлари (каналлар), ичимлик суви тармоқлари ва насослар, электр узатиш линиялари ва бошқалар) ва Манфаатдор тарафларни (ННТ лар, Ҳукумат дастурлари, МФЙ аъзолари) кўрсатувчи Оммавий Манбалар Харитасини яратиш ва б) Оммавий Манбалар Харитасининг асосий натижаларини умумлаштириш.

(Изоҳ: Ҳеч қандай хусусий мулк объектларини белгиламанг)

1-Ҳаракат : Манбалар Харитасини Тузинг (150-180 дақиқа)

1. Жамоа Манбалари Харитасини тайерлаш

МФЙ раиси билан боғланинг ва В-МТГ ва ёшлар вакиллари билан охириги машғулотда қилган учрашувингиз ва санангизни эслатиб қўйинг. Уларга эслатиб қўйингки, ушбу учрашув, сиз жамиятдаги барча ресурсларни кўрсатадиган харитани тузасиз, тахминан уч соат давом этади. Раисдан хариталаш жараёни учун очиқ осмон остида муносиб жой ажратишини илтимос қилинг Жамоа харитасини аввал ҳам тузган ташкилотлар бор ёки йўқлиги ҳақида сўраш ва агар тасдиқ жавоби олинса, улардан нусха беришларини илтимос қилиш оқилона тадбир бўлади. Бу харитада нима аск эттирилгани, яна нималар киритиш мумкинлигини белгиланг ва қачон тузилганлигини амал қилиш муддатини аниқлаш учун текширинг. Агар бирор харита топилса, жамоатчилик билан каттароқ харита тузаётганда ундан фойдаланишни унутманг.

Бу машғулот учун кўмакчилик жамоаси камида 3 та аъзодан иборат бўлиши керак ва қишлоқ ичидаги ҳудудларга алоқадор равишда кўпроқ киши ҳам талаб қилиниши ҳам мумкин. Фасилитаторлар жамоаси Бош Фасилитатор (ташкилотни ва ўз ишларини, қилинган режаларни таништирувчи ва мажлисни олиб борувчи) ва карточкалар ёзувчи, қайд қилиб борувчи, гуруҳларга кўмакка тайёр турадиган, бошқаларнинг фикрига таъсир ўтказишга ҳаракат қиладиган аҳоли ва болаларга қараб турувчилар в.б. ни назорат қилиб борадиган ёрдамчи фасилитатор ким бўлиши кераклигини аниқлаб олади.

Бу машғулотлар учун оқ рангли мел кукуни, ғоялар карточкаси ва кўпроқ маркерлар керак бўлади. Машғулот куни фасилитаторлар эртароқ келишлари мақсадга мувофиқ. Эртароқ келган қатнашчилардан сизга жойни ҳозирлашда–Ўриндиклар жойлашуви, ердаги ортиқча барг ёки кераксиз нарсаларни тартибга солишда ёрдамлашишларини сўранг.

2. Манбалар Харитасинининг биргаликда тузиш жараёни

Маслаҳатлар:

1. Учрашувни ҳеч қачон турар уй-жойда ўтказманг
2. Учрашув жойи Жамоанинг барча гуруҳлари ва аъзолари учун бирдай қулай бўлишига ишонч ҳосил қилинг
3. Учрашувдан кўзланган мақсадни аниқ етказишга ҳаракат қилинг. Қишлоқнинг бирор вакилидан тушунган мақсадларини ўз сўзлари билан такрор қилишини илтимос қилинг
4. Қатнашчиларга ушбу машғулотга сарфланадиган вақт ҳақида айтиб қўйишга эътиборли бўлинг
5. Ишни якунлашдан аввал иштирокчилар келишуви ва розилигига эришиш учун, якуний натижалар билан қоникқан кишилардан қўлларини кўтаришларини сўранг. Агар норози кишилар ҳам бўлса, улар билан муҳокама юритинг ва вазиятни ўнглашга урининг. Фойда бермаса, кўпчилик фикри билан қаноатланинг.
6. Жамоа Манбаларини Хариталаш мажлиси учун ҳар бир ҳудуддан вакиллар иштирок этишига эришмоқ лозим. Барча ҳудудлардан келувчи кишиларнинг асосий қисми тўпланмагунча ушбу мажлисни бошламанг. Агар улар ҳамон тўпланишмаган бўлса шерикларининг етиб келишлари учун мувофиқ ҳудуд одамлари орқали киши юборинг
7. Жамоатчилик ичида овқат ёки ичимлик қабул қилиб олманг; бу нарса қоидаларга зид эканини самимият билан тушунтиринг
8. Ҳар бир кишига ҳудди ўз оила аъзоларингизга қиладиган **мумомала кўрсатинг** ;
9. Жойни белгилашга эътибор қаратинг (барча учун ўтириш ёки ўзини қулай ҳис этиш мумкин бўлган, қишлоқнинг ҳамма иштирокчилари бир-бирини кўриб, муҳокамага кириша оладиган яхши жой)
10. Бошқаларнинг фикрига таъсир ўтказишга ҳаракат қиладиган аҳоли учун бирор кишини қолдиришни унутманг (беҳуда аралашиб, ҳалақит беришни ёқтирувчилар учун). Уларни мажлисдан четроққа тортинг ва ўзларидаги қишлоққа оид маълумотларни сиз билан баҳам кўришларини сўранг.
11. Болаларни ташқарига олиб чиқиб улар билан ўйнаб туриши (агар шовқин соладиган бўлсалар) учун кимнидир тайин қилганингизга ишонч ҳосил қилинг
12. Мажлисни тугатишдан аввал кўпчилик маъқуллаган энг муҳим жиҳатларни яна бир бор такрор қилинишига ва кўпроқ кишиларнинг хайрихоҳлик билдиришларига эришинг.

Деярли ҳамма иштирокчилар келиб улгургач, бош фасилитатор:

- Барчи қатнашчилар билан саломлашинг, уни/унинг жамоасини таништиринг ва қатнашчиларга ўз ҳудудларини фасилитаторларга танитиши учун фурсат беринг: одамларни ўзлари мансуб ҳудудлар бўйича ўтиришларини сўранг ва ҳар бир ҳудуднинг биттадан вакилидан ҳозир бўлганлар ҳақида маълумот олинг : "Биз Х ҳудудданмиз ва шу ҳудуд номидан ХХ вакил келган"

(Изоҳ: Хариталаш жараёнида суратлар олишни унутманг; Ҳукуматга мажлис кўнгилдагидай ўтганини билдириш учун ушбу ҳаволалардан фойдалансиз)

- Кейин эса бош фасилитатор **мажлис мақсади билан таништиришни бошлайди:**

"мақсадимиз қишлоқ ҳудудидаги жисмоний ва инсон захиралари харитаси яратишидир"

Харитадан бир нусха В-МТГ нинг янги раисига иш ниҳоясига етказилиши билан топширилиши керак. Дастлабки сониялардан шуни тушуниб олиш зарурки, фасилитаторлар бу ерда ёрдам тарқатиш ёки кўмак бериш учун эмас, балки ушбу машғулотлар натижалари воситасида Ҳукумат ҚИРЛ нинг ривожлантириш жараёнлари ҳаракат ва тизимларини яхшироқ йўлга қўйишига ҳисса қўшишидир.

- Кейин эса иштирокчилардан қишлоқдаги ҳудудлар бўйича уюшиб олишларини ва кейинроқ хаританинг турли қисмлари устида мусақил ишлаш учун гуруҳларни шакллантиришларини сўраш лозим (хариталаш мобайнида келиб қўшилган яшовчилардан ўз ҳудудлари вакиллари билан ишлашларини сўранг)
- қатнашчилар уюшиб олишгач, фасилитаторлар улар ичидан кўнгиллиларни чақириб олиб, улардан мел кукуни ёрдамида ерга (хонада бўлсангизлар мел таёкчаларини ишлатинг) қишлоқ контурларини туширишларини ва асосий йўллар, дарёлар, турли бўлинмалар, маҳалларни акс эттиришларини сўранг. Ушбу чизма ўлчамлари 5X5 метр бўлиши зарур ва бу барча қатнашчилар ўзларига тегишли ҳудудда ишлай олишлари учун етарли жойга эга бўлишлари учун керак;
- чизма тайёр бўлиб, асосий ландшафтлар одамлар ўзлари йўналиш оладиган даражада аниқлаб олингач, бош фасилитатор қатнашчилардан чизмадан, унинг жисмоний хусусиятларидан ва кўрсатилган ҳудудлар чегараларидан рози ёки йўқлигини сўраши керак;
- ҳамма ҳамфикр бўлгандан сўнг, В-МТГ аъзоларидан ташкил топган гуруҳлар, уларнинг ҳар бири ўз маҳаллалари ва ҳар бир маҳалладаги ёшларнинг вакили бўлиб, ўз маҳаллаларининг барча давлат ресурсларини ушбу харитага киритиш учун биргаликда ишлай бошлайдилар.
- Даставвал, ҳар бир гуруҳ ўзларига тегишли ҳудудда қандай манбалар борлиги тўғрисида фаол мунозарага киришади: масжидлар, асосий йўллар, катта йўлкалар, мактаб ва саломатлик масканлари (агар шундайлари бўлса) сув манбалари, электр манбалари, дренаж қувурлари, бозорлар (агар мавжуд бўлса), ва НТ сектори (ёки собиқ НТ сектори), мавжуд норасмий гуруҳлар (гаштак) ва ҳ.к.з. ларни ғоялар карточкаларига туширинг (битта карточка учун бир белги(жой))
- Ушбу жисмоний манбалар ва тараққиёт ташкилотлари кейинроқ полда акс эттирилган, аллақачон чегаралар туширилган катта харитага киритилинади. Харита ишончли бўлиши учун улар ўзининг энг аниқ ерига жойлайтирилиши керак
- Мактаб ва саломатлик муассасаларига келсак, қўшни ҳудудлардан бундай объектларнинг бор ёки йўқлигини ва улардан фойдаланишлари/фойдаланмасликларини сўранг. Уларни харитада кўрсатинг (қишлоқ чегарасини чизиб, масофани км да кўрсатинг)
- Тошқинларга таъсирчан ҳудудларни кўрсатинг;
- Ваниҳоят, ҳар бир гуруҳ учун вақт ажратиб, уларнинг ҳудудларида қанча уй хўжаликлари яшашини муҳокама қилинг (Уй хўжалигини таърифлаб ўтишни ҳам унутманг: умумий қозондан таомланувчи кишилар гуруҳи. Жамоа хўлиги ва уй хўжалигини фарқини ҳам айтиб ўтинг). Ҳар бир гуруҳдан карточкага уй хўжаликлари сонини ёзиб чиқишни ва уни полда акс эттирилган хаританинг мувофиқ ерига жойлаштиришни сўранг (МФЙ паспортдан уй хўжаликлари сонини кўриб чиқинг ва Жамоа баён қилаётган сонлар ўртасидаги тафовутни қайд этиб қўйинг).
- барча манбалар жойлаштириб чиқилгач ва уй хўжаликлари сони харитада қайд этиб қўйилгач, қатнашчиларнинг ҳаммаси ўз ҳудудларига бориб қўшиладилар, сўнгра ҳар бир ҳудуддан биттадан вакил харитадаги ўзига тегишли ҳудудга бориб туради, кейин эса ҳар бир карточка ҳозир бўлганларга ўқиб эшиттирилади. Хатиратадаги манбалар, уларнинг жисмоний жойлашуви ва киритилган уй хўжаликлари сони бўйича ҳамма бир тўхтамга келганига ишонч ҳосил қилинади.
- ҳар бир гуруҳдан фаол мунозарага киришишлари сўралиб, ҳар бир сайланган МФЙ жорий аъзолари мувофиқ жойларга қўйиб чиқилади. **Изоҳ: янги В-МТГ аъзолари ва В-МТГ масъуллари уларни**

чалкаштириб юбормаслик мақсадида манбалар харитасига турли рангларда киритиб қўйилишлари керак

- Баъзида манбаларнинг жойлашувига турли ҳудудларнинг (маҳаллаларнинг) норозиликлари эҳтимоли ҳам мавжуд. Бундай ҳолларда, бош фасилитатор сабабларни ўрганиб чиқиб, келишмовчиликни ҳал қилиш учун муросаа йўлини излаши керак;

Ва ниҳоят, қатнашчиларга бугунги кўшган ҳиссалари учун ташаккур билдириб, ушбу харита нусхаси кейинроқ В-МТГ га етказиб берилишини эслатиб қўйинг.

Изоҳ: инженер харита ерга туширилаётган пайтда уни ён дафтарига кўчириб олиши керак. Бу кейинроқ идорада каттароқ харита плакати тузиш жараёни учун керак.

2-Харакат: Ўзингизнинг жамоатчилик билан навбатдаги учрашувингизни режалаштиринг (10 дақиқа)

Хариталаш жараёни тугагандан сўнг, сизнинг гуруҳингиз харитани В-МТГ аъзолари ва ёшлари вакиллари билан якуний харитани баҳам кўриш ва МСА паспорти бўйича ишларни давом еттириш учун барча маҳаллалар ва ёшларнинг вакили баҳам кўришни хоҳлаётганлигини хабар қилинг.

Идорада (кейинги бир неча кунлар)

3-Харакат : Маълумотни ўрганиб чиқиш ва Таҳлил қилиш

Идорага қайтишингиз билан, жамоа аъзоларидан бири ён дафтарига кўчириб олган харита нусхаси асосида иккита катта плакатда шартли белгилар акс этган харита яратишингиз керак. Шартли белгилар учун фигуралардан фойдаланишда мантиқий, барқарор ва изчил ёндошув зарур. Фойдаланувчи харитани талқин қилар экан, англашилмовчиликлар юзага келмаслиги лозим. Ва ниҳоят, харита битгач унга тугалланган сана ва қатнашган жамоа аъзолари исмларини ёзиб қўйинг. Фойдаланувчиларда саволлар туғиладиган бўлса, ушбу шахслар билан боғланиб, қизиқтирган саволларига жавоб олишлари имкони бўлсин.

Харита тайёр бўлгач, тенденцияларни (йўналиш) изланг. Қишлоқ Фасилитаторлари қуйидаги саволларни беришлари ва жавобларни муҳокама қилишлари керак. Бу жамоани тушуниш ва келажакдаги топшириқларда асқотади (сайлов ёки бошқа жараёнларда):

- Харитадаги жисмоний ва инсон манбалари белгилари жамоадаги манбаларни тақсим этилганлиги тўғрисида қандай ахборот беради?
- У манбаларни бир жойга тўпланиб қолганини кўрсатмоқдами? Агар шундай бўлса, нега манбалар бир ерга тўплаб қўйилган деб ўйлайсиз: қўли узун кишилар манбаларни ўз яшаш майдонларида эгаллаб турибдими? Жамоанинг молиявий захиралари чекланган бўлган ва барча майдонларни қамраб ололмаганми?
- Жамоадаги қайси ҳудудлар сув/мактаб/йўл/в.б ларга эга ва қайсилари уларга эга эмас?
- Жамоани яхшигина ўрганиб олгач, ундаги манбалар тақчиллиги ночорликка алоқадор ёки йўқлигини кўра олиш имконига эга бўласиз.

Бу саволлар, албатта сиз воқиф бўлишингиз зарур бўлган муайян динамикани ифодаловчи белгиларга ишора қилади. Агар элита тасарруфоти ёки ихотаси бўлса, бу харитада аниқ кўрсатиб берилади. ҚФ лари бундан огоҳ бўлишлари ва келажакда бу жойлар қолиб кетмаслигини кафолатлашлари керак.

Инобатга Олиниши Зарур Жихатлар

- Ушбу хариталаш жараёни орқали МФЙ, В-МТГ ва Ёшлар ўртасидаги ҳаракатлар тўғрисида айтиб бера оласиз; раис ва муайян аъзолар манбаларни жойлаштириш ва чегаралар чизиш жараёнида вазиятни ўз тарафига оғдиришга, таъсир кўрсатишга ҳаракат қилдими? Ким вазиятни ўз тарафига оғдиришга ҳаракат қилди ва ким кимни кўллаганини ёзиб олинг, лекин барча қатнашчилар жараёнга жалб этишга интилинг. Одамларни ўз ҳудудлари бўйича ишлашлари учун гуруҳларга бўлиш ҳар бири ҳудуд иштирокини кафолатловачи асосий услубдир;

- Асосий чегараларнинг ўта аниқ бўлиши кераклиги, мураккаб картографик жараён устида ортикча бош қотирманг, лекин туширилган жисмоний ва инсон манбалари аниқлигига кўпроқ аҳамият беранг;

- Ушбу харитани ҳар бир сайлов округига шахсан ташриф буюриб, унинг мазмунини маҳаллий аҳоли билан муҳокама қилиш орқали текширилиши керак бўлган "ишчи ҳужжат" деб ҳисоблаш муҳим, агар керак бўлса, ўзгартиришлар киритилишини таъминлаш керак.

Манбалар харитасини В-МТГ нинг янги котибига беришни унутманг. Харита тақдим этилгач, ундан мақсадли фойданиш муҳокамаси ташкил қилиниши керак:

а) Жамоа Тараққиёти Жараёни учун маълумот

б) Жамоанинг ресурслар тақчиллиги мавжуд жой/ҳудуд/ўчоқларини аниқланг

в) МФЙ ва В-МТГ раислари ва/ёки бошқа аъзолари жамоа жойлашуви ва улардаги ресурсларни ва улардаги мавжуд бўлмаган, лекин эҳтиёж мавжуд бўлган нарсаларни тушунтириб беришлари учун иштирок этмаяпган томонлар (нодавлат ташкилотлар, давлат идоралари, хусусий сектор актёрлари) учун маълумотнома.

г) Овоз бериш кабинкасининг жойи борасида режа тузинг (келиш осон, сайлаш учун столлар жойлаштирилиши учун қулай, ҳаммага бирдай мақбул жой)

д) ривожлантириш ижрочилари учун (оммавий, ҳукумат ёки хусусий) қўшимча манбаларни жалб этиш механизми

КХ лар, Қишлоқ Фасилитаторлари ва Қишлоқ Муҳандислари ушбу харита ва у билан алоқадор келадиган барча ишлардан тўлақонли фойда чиқара олишлари керак.

4-Илова: Жамоа манбалар харитаси билан ўртоқлашиш ва МФЙ паспорти бўйича кейинги қадамлар

(3 соат)

Қишлоқ фасилитаторлари ва Қишлоқ муҳандислари: 3-ташриф

(Манбалар харитаси учун 1 соат)

(МФЙ билан 2 соат)

Ташрифнинг мақсади: 1) Давлат ресурслари харитасини аёллар билан бўлишинг ва уларнинг маълумотларини қидиринг; 2) жамоат ресурслари харитасини эркаклар билан бўлишиш ва аёлларнинг маълумотларини кўрсатиш ва тасдиқлаш; ва 3) МФЙ паспортини кузатиб бориш.

Ташрифга тайёргарлик:

МФЙ раиси билан боғланинг ва уларга жамиятдаги сўнгги машғулотда қилган учрашув вақти ва санасини еслатиб қўйинг. Сиз ҳужжатларни расмийлаштириш учун Давлат ресурслари харитасини **В-МТГ ва ёшлар вакиллари** билан баҳам кўрасиз ва уларнинг маълумотларини кўрасиз. Ушбу манбалар харитада **В-МТГ ва ёшлар вакиллари** билан учрашувлар икки соат давом этиши керак ва охириги марта қатнашган иштирокчилар ҳам қатнашиши керак. Раисдан сиз иштирокчиларни аввалгидек ўша жойда ёки бошқа жойда учратишингизни сўранг. Иккинчидан, МФЙ раиси ва котиби билан МФЙ Паспорт маълумотларини манбалар харитасини ҳисобга олган ҳолда кўриб чиқиш учун бир оз вақт сарфлайсиз.

Ушбу машқ учун ёрдамчи гуруҳ камида учта аъзодан иборат бўлиши керак. Ушбу иш учун зарур бўлган материаллар тўлдирилган ресурслар харитасидир. Жисмоний машқлар кунини машғулотчилар эрта келишлари керак. Жойни тайёрлашда сизга ёрдам беришга тайёр бўлган иштирокчилардан сўранг - масалан, ўтириш жойлари.

1-ҳаракат: В-МТГ ва ёшлар вакиллари билан манбалар харитасини баҳам кўринг

Сизни табриклаганингиздан ва келганингиз учун барчангизга миннатдорчилигингиздан сўнг, иштирокчилардан ўзларини маҳаллаларида тартибга келтиришларини сўранг. Ресурслар харитаси плакатини деворга қўйинг ва катта гуруҳга харита келиб чиқишини тушунтиринг ва ҳар бир маҳалладан бирма-бир харитага туширилган нарсаларни бошқаларга тақдим этиш учун харитага бир кишини юборишини илтимос қилинг. Қаламни олиб, ўтказиб юборилган нарсаларни қўшиб қўйинг ёки одамлар таклиф қиладиган бошқа ҳар қандай ўзгаришларни амалга оширинг. Катта гуруҳдан (маҳалладан) келишувга ишонч ҳосил қилинг. Ҳар бир маҳаллани куриб бўлганингиздан сўнг, катта гуруҳга миннатдорчилик билдириш ва хаританинг сўнгги нусхаси МФЙ котибига берилишини ва агар кимдир кўришни хоҳласа, ушбу идорада сақланишини уларга хабар беринг.

2-ҳаракат: 3.9-шакл бўйича тўлиқ хариталар бўлимларини тўлдириш

Давлат ресурслари харитасидан фойдаланиб, 3.9 шаклнинг тегишли қисмларини тўлдириш (Б.1, Б.2, Б.3, Б.4, Б.5, Б.6, Б.7).

3-ҳаракат: МФЙ паспорти бўйича кейинги қадамлар

МФЙ офисига ташриф буюринг ва МФЙ раиси ва котиби билан учрашиб, тўплаган МФЙ паспорт маълумотларини кўриб чиқинг ва унинг харитада акс этган маълумотларга - энг муҳими маҳаллалар сони ва уй хўжаликлари сонига мос келишига ишонч ҳосил қилинг. Агар сезиларли фарқлар мавжуд бўлса, бунинг сабабларини аниқлаб олишингиз ва тўғри ҳисоблашни олиш учун ҳар бир маҳалладаги ҳар бир кўчадан юришингиз керак бўлади.

4-ҳаракат:

МФЙ паспортини ўрганиш бўйича барча маълумотлар ва қишлоқ аҳолиси тўғрисида тўпланган бошқа маълумотлар тайёр бўлгач, ҚФ қуйида келтирилган, ушбу қишлоқ учун ажратилган миқдорни кўрсатадиган постерни тайёрлаши керак. Ва кейинги ташрифда сиз ушбу постерни қишлоқ аҳолиси учун очик бўлган кўринадиган жойга осиб қўйишингиз керак, у ерда улар ушбу маълумот билан танишишлари мумкин.

Ўзбекистон Республикаси
Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш
вазирлиги

Қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириш лойиҳаси

Мақсади

Танланган қишлоқ жамоаларида асосий инфратузилма ва хизматлар таъминоти ҳамда ривожланишни режалаштириш ва хизматлар кўрсатиш мониторингига жамоатчиликни жалб этиш.

Бюджет

Иштирокчи жамоаларга сўм маблағ ажратилади. Бир киши учун XX сўм. XX МФЙда XX киши бор ва инфратузилмавий инвестициялар учун умумий маблағ XX сўмни ташкил этади.

Инфратузилма ва Хизматлар Менюси

Асосий иқлимга мослашувчан инфратузилмалар ва хизматлар сублойиҳаларидаги мувофиқ молиялаштиришлар улар билан чегараланиб қолмаган ҳолда куйидагиларни ўз ичига олади:

- (i) қишлоқ ичимлик суви таъминоти ва санитария хизматларини тақдим этишнинг инновацион, муқобил моделлари орқали фойдаланишни кенгайтириш учун мавжуд қишлоқ ичимлик суви таъминоти ва канализация тизимларини реконструкция қилиш;
- (ii) жамоат биноларини энергия самарадорлиги йўлида қайта жиҳозлаш;
- (iii) Ижтимоий инфратузилмани қайта таъмирлаш/янгилаш
- (iv) учламчи йўллар, йўлкалар ва тротуарларларни таъмирлаш
- (v) қишлоқ йўлларини дренаж ва тошқинларга мослашувчанлик тизимини мутаҳкамлаш;
- (vi) кўприклар қуриш ва қайта таъмирлаш (10 метргача бўлган узунликдаги) ;
- (vii) кўчаларни ёритиш тизими такомиллаштириш;
- (viii) жамоат жойларига қулайликлар киритиш;
- (ix) қаттиқ чиқиндиларни бошқариш тизими;
- (x) халқ хизматидаги айрим қулайликларни ислоҳ қилиш;
- (xi) симсиз интернет хизматлари таъминоти учун антенналар ўрнатиш;
- (xii) автобус терминаллари ва бекатларини қуриш ёки янгилаш; ва
- (xiii) энергия таъминоти ишлари.

Илова 5: В-МТГ Салоҳиятини ошириш:

Етакчилик маҳорати

Қишлоқ Фасилитаторлари ва Қишлоқ Муҳандислари: 4- ташриф (4 соат)

Ташрифнинг мақсади: МФЙ, В-МТГ ва МТГ ёшлар қўмитасининг йиғилишларни қандай ўтказиш, маълумотларни ошқора алмашиш ва қандай муваффақиятли етакчи бўлиш

Машғулот учун тайергарлик:

Ғоялар карточкалари, ручкалар, плакат учун қоғозлар ва лента олиб келганингизга ишонч ҳосил қилинг
Қатнашчиларни кутиб олинг, улар қулай жойлашганига амин бўлинг

1-Ҳаракат : Учрашувларни қандай ўтказиш керак (1 соат 15 дақиқа)

1-Қадам: Умумий гуруҳга 4 гуруҳ ҳосил қилишларини айтинг (2 та аёллар ва 2 та эркеклар)

- Бир эркек ва бир аёл гуруҳдан аъло даражадаги учрашувни қандай ўтказиш ҳақида коллектив билан муҳокама қилишни сўранг Уларга иштирок этишнинг асосий муаммолари, ўтириш жойлари, учрашувнинг самарадорлиги ва ҳар битр қатнашувчининг хулқ атвори ҳақида эслатиб қўйишни унитманг. Улардан асосий қоидаларни шакллантиришларини ва уларни плакат қоғозига туширишларини сўранг (20 дақиқа)
- Бир вақтнинг ўзида, бошқа эркек ва аёллар гуруҳидан қарорлар қандай қабул қилиниш (Раис ва аъзоларининг вазифалари), уларни қандай ҳужжатлаштириш ва қузатиб боришни жамоа билан муҳокама қилишни сўранг. Улардан асосий қоидаларни шакллантиришларини ва уларни плакат қоғозига туширишларини сўранг

2-Қадам: Ҳар бир гуруҳдан ўзларининг плакат қоғозларини кўрсатишларини сўранг (15 дақиқа). Бир хил мавзу берилган икки гуруҳ орасидаги фарқларни ёзиб олинг ва умумий гуруҳ ўртасида муҳокама учун замин яратинг. Иштирокчиларга яхши учрашув учун муҳим амалиётлар ҳақида эслатиб қўйинг: ҳар бир иштирокчи бир-бирини кўра олиши учун катта доира шаклида ўтириш, бир-бирини тинглаш, бир-бирини ҳурмат қилиш, тортинчоқроқ иштирокчиларнинг кўпроқ гапиришлари учун замин яратиш ёки руҳлантириш, ҳамма қабул қилинаётган қарорлардан мамнунлигига ишонч ҳосил қилиш ва агар келгусида муҳокама қилиниши зарур бўлса, қарорлар ва ҳаракат нуқталарини ҳужжатлаштирилиши ва кейинги учрашувда давом эттирилишига ишонч ҳосил қилинг

3-Қадам: Икки аёллар гуруҳидан 1 гуруҳ тузишларини ва эркек гуруҳларнинг ҳам бир гуруҳга бирлашишларини ҳамда ҳар бир гуруҳдан оммавий йиғилишларда эркеклар ва аёллар ўзларини тутишларида қандай фарқлар борлигини 15 дақиқа ичида муҳокама қилишларини сўранг. Ҳар бирларидан ўз плакатларини кўрсатишларини ва фарқли ўринларини муҳокама қилишларини сўранг. Кейин аёллар гуруҳидан ўз нуқтаи-назарларини баён қила олишлари учун эркеклар уларни қандай қўллаш олишларини ҳамда, эркеклар гуруҳидан аёлларни ўз фикрларини билдиришга руҳлантириш учун улар нима қила олишлари тўғрисида сўранг. Жавобларни плакат қоғозига тушириб қўйинг.

4-Қадам: Умумий гуруҳдан ушбу қоидаларнинг қайсыларини идорадаги фаолиятларида амал қилиш учун саралаб олишларини сўранг. (15 дақиқа) Уларнинг лўнда ва равон ёзилиши ва нусхаси МФЙ идорасида қолдирилишига эришинг

2-Ҳаракат : Жамоатчилик ичида маълумотларни қандай қилиб равон услубда етказиб бериш мумкин

1-Қадам: Аввалги 4 гуруҳни қайта ташкилланишларини сўранг. Ҳар бир гуруҳдан Жамоа ичида катта учрашув ўтказиш учун асосий жиҳатларни кўриб чиқишларини сўранг. (15 дақиқа) Агар зарурат бўлса, турлича тушунча, турлича кудратга (айримлари бирмунча кудратли, айримлари бундай эмас) эга бўлган худудлар ва одамларни ҳам

эслатиб ўтинг. Мураккаб маълумотни соддалаштириш учун аудиториядаги бирор кишидан айtilган гапларни ўз сўзи билан такрор қилишини, кўргазмали қуроллардан фойдаланишни, асосий хабарларни умумлаштиришни, ўриндиқлар жойлашувини, учрашувлар вақтини ҳамма қатнаша оладиган қилиб режалаштиришни, ўзаро ҳурмат в.б ларни ҳам кўриб чиқиш керак. Улар бунинг нима учун муҳим эканини муҳокама қилишларига амин бўлинг. Улардан муҳокама қилинган асосий жиҳатларни плакатда намоиш қилишларини сўранг.

2-Қадам: ҳар бир гуруҳдан ўзларининг плакатларини намоиш қилишларини сўранг ва муҳокама учун фурсат қолдилинг. (20 дақиқа)

3-Қадам: Умумий гуруҳдан улар жамоат йиғилишлари давомида қандайдир қоидалар киритишни исташса қайси жиҳатларни ҳисобга олишларини сўранг. (20 минут). Масалан, Х қишлоқдаги МФЙ/МТГ/ ёки уларнинг қанотлари томонидан ўтказиладиган барча учрашувларда ҳар бир ҳудуддан етарлича вакиллар иштирок этиши қафолатланиши; учрашувлар ўтказиш вақти ёш болали аёллар ва қишлоқ хўжалиги ёки қурилишларда ишловчилар учун бирдай мақбул бўлиши, муҳим хабарлар кўргазмали қуроллар орқали сингдирилиши ва асосий эълонлар маълумотлар доскасида бериб борилиши; в.б.

3-Ҳаркат : Самарали етакчилик маҳоратлари

1-Қадам: қатнашчилар аввалгидай тўрт гуруҳга бўлиниб фаол мунозара ва муҳокама қилишларини сўранг: жамиядаги ҳолатлардан келиб чиққанда, намунали етакчилик нима (агар зурурати бўлса, гуруҳларга ёрдам ва кўрсатмалар беришингиз мумкин: жамоавий қарор ва етакчи қарори, бошқаларга қулоқ солиш ва уларни эшитиш, қарорлар устида ҳисобдорлик, камбағалларга хайрихоҳ бўлиш, ҚИРЛ ни қурилиши доирасидаги иш ривожлари билан ўртоқлашиш, ижтимоий аудитда қатнашиш, жамиятни илҳомлантириш, бошқаларга топшириқлар юклаш, намуна олишлари учун ижобий шахс бўлиш, жамоадаги барча кишилар фаровонлиги учун қайғуриш). 30 дақиқа ажратинг

2-Қадам: қатнашчилардан тақдимотлари билан ўртоқлашишларини сўранг. 15 дақиқа ажратинг

3-Қадам: мажлис қатнашчиларидан нималарни қабул қилишга келишиб олганларини сўранг (15 дақиқа ажратинг) ва уларни плакат қоғозига туширинг.

Қатнашчиларга ташаккур айтиб мажлисни яқунланг. Плакатлардан нусха олинг ва аслини МФЙ билан қолдилинг. Плакатга сана ва вақтни туширинг ва МФЙ раисидан зарур бўлганда кўздан кечириб туриш учун идорада қолдиришини сўранг

МФЙ, В-МТГ ва ёшлар вакилларининг эркак аъзолари билан кейинги йиғилишга учрашув белгилаганлигингизга ишонч ҳосил қилинг

6-Илова: Фаровонлик Таҳлили

Қишлоқ Фасилитаторлари ва Қишлоқ Мухандислари: 5-ташриф

(3 соат)

Маслаҳатлар:

1. Учрашувни ҳеч қачон турар уй-жойда ўтказманг
2. Учрашув жойи Жамоанинг барча гуруҳлари ва аъзолари учун бирдай қулай бўлишига ишонч ҳосил қилинг
3. Учрашувдан кўзланган мақсадни аниқ етказишга ҳаракат қилинг. Қишлоқнинг бирор вакилидан тушунган мақсадларини ўз сўзлари билан такрор қилишини илтимос қилинг
4. Қатнашчиларга ушбу машғулотга сарфланадиган вақт ҳақида айтиб қўйишга эътиборли бўлинг
5. Ишни яқунлашдан аввал иштирокчилар келишуви ва розилигига эришиш учун, яқуний натижалар билан қоникқан кишилардан қўлларини кўтаришларини сўранг Агар норози кишилар ҳам бўлса, улар билан муҳокама юритинг ва вазиятни ўнглашга урининг. Фойда бермаса, кўпчилик фикри билан қаноатланинг.
6. Жамоатчилик ичида овқат ёки ичимлик қабул қилиб олманг; бу нарса қодаларга зид эканини самимият билан тушунтиринг
7. Ҳар бир кишига худди ўз оила аъзоларингизга қиладиган **мумомала кўрсатинг** ;
8. Жойни белгилашга эътибор қаратинг (барча учун ўтириш ёки ўзини қулай ҳис этиш мумкин бўлган, қишлоқнинг ҳамма иштирокчилари бир-бирини кўриб, муҳокамага кириша оладиган яхши жой)
9. Бошқаларнинг фикрига таъсир ўтказишга ҳаракат қиладиган аҳоли учун бирор кишини қолдиришни унутманг (беҳуда аралашиб, ҳалақит беришни ёқтирувчилар учун). Уларни мажлисдан четроққа тортинг ва ўзларидаги қишлоққа оид маълумотларни сиз билан баҳам кўришларини сўранг.
10. Болаларни ташқарига олиб чиқиб улар билан ўйнаб туриши (агар шовқин соладиган бўлсалар) учун кимнидир тайин қилганингизга ишонч ҳосил қилинг
11. Мажлисни тугатишдан аввал кўпчилик маъқуллаган энг муҳим жиҳатларни яна бир бор такрор қилинишига ва кўпроқ кишиларнинг хайрихоҳлик билдиришларига эришинг.

Ташриф мақсади: МФЙ, В-МТГ ва ёшлардан вакилларни Фаровонлик Таҳлилига жалб қилиш

1-Ҳаракат : Жамоатчилик иштирокида Фаровонлик Таҳлилини тузинг (3 соат)

Фаровонлик Таҳлили Жараёни:

1. Фаровонлик Таҳлилига Тайёрланиш:

Ушбу машғулот камида 3-4 фасилитаторни талаб қилади. Яхши тайёргарлик кўриш учун, сиз ҳар бир маҳалладаги В-МТГ аъзоларидан уй хўжаликлари рўйхатини олишингиз ва ҳар бир хўжалик бошлиғига биттадан карточка ёзишингиз керак. Бошқача қилиб айтганда, жамоада 500 та уй

хўжалиги бўлса, ҳар бир уй хўжалиги бошлиғи исми ёзилган 500 та карточка бўлиши керак. Изоҳ: агар уй хўжалиги бошлиғи аёл киши бўлса, уни карточкада кўрсатганингизга ишонч ҳосил қилинг. (Ўзингиз қилаётган ишлар борасида МФЙ Раисини огоҳ қилиб боринг).

Ҳар бир ҳудуддан В-МТГ ни нг эркак ва ёшлар қуйи қумитасининг эркак вакиллари иштирок этаётганлигига ишонч ҳосил қилинг

Тадбир ўтказиладиган кунда, Фасилитаторлар эртароқ ташриф буюришлари ва ўзлари билан карточка ва маркерлар олиб келишлари керак. Сизнинг учрашувингиздаги ҳар бир киши Ковид-19 чекловларига риоя қилган ҳолда материалларни алмашишдан сақланиш учун ўз қаламлари, маркерлари ва карточкаларига эга бўлишлари керак,

2. Жамоадаги фасилитация (қўмаклашиш) жараёни:

1-Қадам – Таништирув ва Мақсад

Фасилитаторлар:³

- барча иштирокчилар билан саломлашинг, ўзингиз ҳамда жамоангизни таништиринг ва қатнашчиларга ўзларини фасилитаторларга танитиши учун фурсат беринг: Бу ҳар бир ҳудуд номидан биттадан вакил чиқиб ўзини таништиргач, ушбу ҳудудлардан қанча киши келганини етказиши орқали қилиниши мумкин Сонларни ёзиб олинг ва 3.9 (b) шаклни тўлдириш ва МФЙ раисидан уни мизолашини сўранг.
- **мажлис мақсадини** тушунтириг:

"асосий мақсад Жамоа аъзоларининг ижтимоий ва иқтисодий ҳолатларини тушунишдан иборат"

Аввал бошданок ушбу машғуллар натижалари ҚИРЛ га ривожлантириш жараёнлари ва ўзининг фаолиятларини яхшироқ тизимлаштириб олиши учун ўта муҳимлигини яхши идрок қилиш зарур; (ва бу бизга ушбу қишлоқни бошқалар билан чамбарчас равишда тушунишга ёрдам беради)

- харитага асосан, сиз ҳудудларни билиб олгансиз. Энди В-МТГдан ўзларига мансуб бўлган ҳудудлар бўйича ўтириб олишларини сўранг. Агар бирор ҳудуддан вакиллар келмаган бўлса, унда бирор киши тегишли В-МТГ аъзоларига қўнғироқ қилишларига ишонч ҳосил қилинг ва йиғилишда иштирок этишларини сўранг. Бу таҳлилнинг янада аниқроқ бўлишини кафолатлайди.

2-Қадам – Категорияларни Тузиш

---

³Фаровонлик Таҳлили бирмунча мураккаб амалиёт ва 3-4 кишини талаб қилади. Фасилитаторлар жамоаси ким асосий ишни амалга ошириши ва ким қўмак бериб туриши борасида бир тўхтамаг келиб олсалар, қатнашчилар нималар қилинаётганини аниқроқ кўриб туриш имконига эга бўладилар. Эшик соқичилиги ва болалар билан машғул бўлиб туриш учун 1 тадан одам керак бўлади.

Бош фасилитатор

- ҳозир бўлган иштирокчилардан қуйидаги саволни сўраш билан мажлисни очиб беради "Сизларнинг ҳаммаларингиз шу қишлоқда истиқомат қиласиз ва деярли барчангиз ўз оилаларингизни таъминлаш ва тирикчилик ташвишлари билан банд бўласиз, шундай эмасми?" Савол шундан иборатки, сизларнинг ҳар бирингизда тирикчилик фаолиятига жалб қилиш учун бир хил ресурслар ва иш кучи мавжудми? Бошқача айтганда, биз яшаш даражамизга кўра бир хилмизми? қанча ерга эгамиз?, қандай деҳқончилик қиламиз?, қанча чорвамиз бор?, ишлаш учун нима қиламиз?, нима билан озиқланамиз?, йил давомида қанча озуқа истеъмол қилаяпмиз?, нима кийяпмиз?, болаларимиз маълумоти? қўлимиздаги мол-мулк, яшаётган уйимиз тузилиши, в.б.; Бу одамлардан нима истаётганингизга очиқ ишора қилади ва уларнинг одамлар/уй хўжаликлари ўртасидаги мавжуд тафовутлар устида фаол мунозарага киришишларига имкон яратади.

Индикатор сифатида фойдаланила оладиган асосий майдонлар ҳақида сўрашингиз кераклигини (ҳамма жамоаларда сўралади) айтиб ўтинг: ер майдонларига эгалик ҳажми (ижарадаги ёки шахсий- Деҳқон фермерларини ерни ижарага берадиган ёки улушли ерлардан ажратиб туришини унутманг), чорва моллар миқдори, даромад (Сўм, бир ойлик), болалар таълими, қарз бериш/олиш, аванс, харажатлар (қайси ҳудуд/давлат ва бир йилга қанча).

- иштирокчиларни ручка ва карточкалар (Ковид-19 чекловларига биноан, ҳар бир инсонга ўзлари эга бўлишлари учун, ўзаро бўлишмасликлари учун етарли миқдорда олиб келинг) билан таъминланг ва фарқларни ёзишларини сўранг. Ушбу фарқлар ғоялар карточкаларида хусусиятлар дейилади. Ушбу нуктада одамлардан шаблонлар ҳақида сўраш мумкин - ерга эгаликдаги турлича миқёслар, чорва моллари, уйларнинг турлари ва бошқалар. Машғулотнинг ушбу қисмини бажаргач, одамлардан ушбу хусусиятларни гуруҳлаштиришларини сўранг— ерга эгалик ҳажми, мавжуд чорва, уй тури, истеъмол қилинадиган озуқа тури, таълим ва ҳ.к.з.
- Хусусиятларни гуруҳлашга асосланган ҳолда, жамоада қанча ижтимоий-иқтисодий гуруҳлар мавжудлиги ва уларни номлаб ўтишларини сўранг. Одамлар юқори даромадли, ўрта даромадли, паст даромадли ва ёрдамга муҳтож каби тоифаларни кўрсатишини эҳтимоли кучлироқ. Сиз бой, ўртаҳол, камбағал каби сўзларни ишлатганингиз келмас, аммо, тоифаларни аниқ ажратиб олиш ўта муҳимдир. Сиз ушбу гуруҳлашларни А, В, С, D ёки 1,2,3,4 деб номлашингиз мумкин.
- Ҳамманинг рози эканига ишонч ҳосил қилиш учун, бирор кишидан барча тоифалардаги хусусиятларни қайта ўқиб беришини сўранг ва одамларга ўзгартириш киритиш имконини беринг

3-Қадам– Ижтимоий-Иқтисодий Гуруҳлашларни Ташкил қилиш

- Энди, сиз тайёрлаган номланган карточкалардан фойдаланинг (ҳудуд бўйича ҳар бир уй хўжаликлари бошлиғининг исми бўлган битта карточка) ва ҳар бир ҳудуд В-МТГ аъзоларига тегишли исмли карточкаларни беринг ва белгиланган ҳудуд одамларидан номланган карточкаларни тоифалардан бирига жойлашини сўранг. Ҳар бир уй хўжалиги учун (номланган карточкалар) карточкалар нима учун маълум бир тоифалар бўйича жойлаштирилганини одамлар муҳокама қилишлари, тегишли ҳудудлар одамлари ўртасида розилик борлигига ишонч ҳосил қилишлари ва бошқалар билан яна бир бор текширишлари

муҳим. Белгиланган мезонларнинг камида 60 % қўлланилсагина шахсларнинг карточкаси муайян тоифага киритилади. Бу жараённинг қўшимча хусусиятларга олиб келиш эҳтимоли бор, м.у. ерсиз, ойлик ишчилари, в ҳ.кз. Жараён қатнашчилар ўртасида тортишувлар келтириб чиқариши мумкин ва фасилитаторлар ушбу фикр алмашинувларини давом эттириб, уларни якуний хулосага йўналтиришлари лозим. Ушбу жараён мобайнида айрим уй хўжаликлари ҳеч бир тоифага тушмаслиги ва ўртачадан пастроқ, ўта ночор, ўртачадан бироз яхши аҳволда каби янги тоифалар/синфларни келиб чиқишига сабаб бўлиши мумкин. Бой, ўртача ва камбағал тоифаларига мос келмаган карточкалар янги тоифалар бўйича жойлаштирилиши керак;

- Дехқон-Фермерларни бундай бўлмаганлардан ажрата билишга эътибор қилинг
- Ниҳоят, барча карточкалар шундай усулда рақамланади ва кодланадики, хусусиятларига кўра тоифалар ва уй хўжаликлари номлари идорада қайта жойлаштирилиши мумкин.

2-харакат: В-МТГ аёл аъзолари билан Фаровонлик тахлилини ўртоқлашинг ва уларнинг фикрларини ўрганинг

Фаровонлик тахлили жараёнини ва хусусиятларини кўриб чиқинг ва аёллардан бирор бир фикр қўшишларини, шарҳлаб беришларини ва тузатишлар киритишларини сўранг.

Уй хўжаликларини мезонларга ажратилишини кўриб чиқинг ва аёллар фикрини ўрганинг шунингдек агар керак бўлса ўзгартиришлар киритинг

Сессия давомида кўриб чиқиладиган эҳтиёткорлик чоралари

- Эҳтимол, жамоада ҳуқумронлик қилишга / тўсқинлик қилишга / ва ҳаттоки сессияни назорат қилишга ҳаракат қиладиган қудратли шахслар бўлиши мумкин ("бошқаларнинг фикрига таъсир ўтказишга ҳаракат қиладиган аҳоли"). Бундай шахслар кейинчалик мунозараларни шундай янглиш услубда олиб борадиларки, уларнинг қариндош-уруғлари, ёки ишчилари, шериклари ва бошқалар лойиҳалар олиб келадиган ресурслардан фойдаланиб қолишга уринадилар ва ўз навбатида улар бунинг натижасида нуфузларини мустаҳкамлаб олади. Бундай шахсларни мажлисдан чиқариб юбориш учун, уларни хилватроқ ерга чақириб, маҳаллий билимларини гапириб олишлари учун суҳбат уюштириш лозим.
- Одамлар имкон борича кўпроқ уй хўжаликларини камбағал тоифаларга қўшишга уриниши эҳтимоли ҳам бор ва сиз улардан огоҳ бўлишингиз керак. Шунинг учун ҳар бир уй хўжалиги учун сиз бу карточкаларни нима учун муайян тоифаларга жойлаштирилганини муҳокама қилишни ўша гуруҳдаги бир ёки икки кишидан эмас, умумий гуруҳдан сўрашингиз жуда муҳим. Ушбу гуруҳ карточкани жойлаштираётгани бўлган маълум бир тоифанинг кўпгина хусусиятларини муҳокама қилиши керак. Унутманг, агар карточкалар бирор тоифага киритиладиган бўлса, шу тоифанинг камида 3-4-5 (60%) хусусияти талаб қилиниши керак.

Сиз маълумотларни иккинчи марта текширишингиз ва баъзи уй хўжаликларига уларни Фаровонлик тоифасида тўғри ўриндалигини ёки ўзгариш киритилиши кераклигини кузатиш учун ташриф буюришингиз муҳим.

Ваниҳоят, қатнашчиларга бугунги қўшган ҳиссалари учун миннаторчилик билдиринг ва уларга ушбу харита нусхаси кейинроқ В-МТГ Котибига етказилишини эслатинг

3-Ҳаракат : Ўзингизнинг жамоатчилик билан навбатдаги учрашувингизни режалаштиринг (10 дақиқа)

ФТ жараёни ниҳоясида, ҳозир бўлганларга жамоангиз тез орада яна бир бор ташриф буюриб, жамоадаги барча ҳудудлар аҳолисидан ташкил топган катта жамоа иштирокидаги учрашувда ФТ билан ўртоқлашингиз ва фикр-мулоҳазаларни ўрганишингиз айтинг. Мавжуд Жамоа расмийлари– МФЙ, В-МТГ ва ёшлар қўйи кенгашидан вакиллари учун бирор қулай санани танлашларини ва ҳар бир ҳудуддан вакиллар келишига ишонч ҳосил қилинг.

Идорада (кейинги бир неча кунлар)

4-Ҳаракат : Маълумотни ўрганиб чиқиш ва Таҳлил қилиш

Идорага қайтганингизда катта плакатга учта устундан иборат оддий жадвал туширинг: синф, хусусиятлар ва уй хўжаликлари бошлигининг исмлари. ФТ жадвали келаси гал жамоага машғулот натижаси билан ўртоқлашиш учун ташриф буюриб, унинг аниқлиги юзасидан фикр-мулоҳазаларни эшитиш жараёнида керак бўлади. Иш ниҳоясига етгач, жадвалнинг нусхаси В-МТГ Котиб(а)сига берилиши ва нусха идора жамоасининг тегишли мутахассиси томонидан сақланиши керак.

Ижтимоий-Иқтисодий Гуруҳлаш УХ лар сони ва фоизи	Мезон–ҳар бир Ижтимоий-Иқтисодий Гуруҳлашни белгиловчи жиҳатлар	Уй хўжалиги Бошлиғи Исмлари
<u>Юкори Даромад</u> УХ лар сони УХ лар фоизи	Ерга эгалик (қарз ёки хусусий), касб (мисол учун, муаллим, ҳамшира в.б.) ёки бандлик тури (қурилиш, кунбай иш) ҳар ойлик кирим, мол-мулк, чорва, яшаётган уй тури, болаларнинг таълим даражаси, тиббий амалиётлардан фойдаланиш имконияти.	
<u>Ўртача Даромад</u>		

УХ лар сони УХ лар фоизи		
<u>Ўртачадан камроқ бўлган Даромад</u> УХ лар сони УХ лар фоизи		
<u>Кам даромад</u> УХ лар сони УХ лар фоизи		
<u>Эҳтиёжманд</u> УХ лар сони УХ лар фоизи		

Жадвал жамоадаги ижтимоий-иқтисодий тузилманинг суратини ўзида акс эттиради, масалан, нечта уй хўжалиги қайси тоифаларга киради. Турли ижтимоий-иқтисодий гуруҳларнинг хусусиятлари Жамоа аъзолари бой, ўртача, камбағал, ўта камбағалларни қандай белгилашини кўрсатади. Масалан, бу ер (ёки етишмаслиги), бандлик, бирор турдаги уй, капитал киритиш, жисмоний меҳнатни сотиш, таълим ва бошқалар бўлиши мумкин. Фаровонлик Таҳлили сизга бойлик бир жойга тўпланиб қолганини – кам сонли уй хўжаликлари томонидан ушлаб турилганини – ёки тарқоқ ҳолда эканини билишга ёрдам беради.. У сизга бойларнинг, ўртаҳол ва камбағаллар ерларининг ҳажмини ва бу ерларга турли синф вакиллари қандай ишлов беришига (М: трактор, ҳайвон, кетмонсимон асбоблар ёрдамида) оид тушунчаларни беради У ер ҳайдаш учун ким тракторга ёки от-уловга эгалигини ва уларни қандай ижарага олишни ҳамда, ижарага олишга кимни қурби етмаслигини кўрсатади. Шунга ўхшаш, яна турли синф вакиллари қандай турдаги уйларда яшашини, болалар оладиган таълим тури ва бошқаларни акс эттиради.

Бу машғулотлар ҳал қилувчи аҳамиятга эга, чунки у деҳқончилик ёки чорвачилик (ва шу орқали тирикчилик манбаи), ер эгалиги, ер тақсимооти, таълим олиш имкони ва бошқаларда янги тадқиқот жабҳаларини очади. Буларни янада батафсил тадқиқ қилиш учун келажакда бошқа жамоавий машғулотлар ташкиллаштирилиши мумкин. Шу билан бирга, камбағалликни таҳлил қилиш сизга ҳар қандай жамоада сизнинг таъсир гуруҳингизни аниқлаш ва уларнинг яшаш шароитларини батафсил ўрганиш имкониятини беради.

МФЙ ва В-МТГ га кейинги ташрифда, ФТ плакатидан фойдаланган ҳолда МФЙ ва В-МТГ Раислари ва аъзоларидан улар жамоани ушбу ижтимоий-иқтисодий профилининг қайси нуқтасида эканликлари белгилаб олишларини сўрайсиз.

ФТ нинг Потенциал Фойдалари

- Жамоанинг ижтимоий-иқтисодий таркибини шунингдек бойлик ва қашшоқлик даражасини ҳамда жамоадан узилиб қолишни тушуниш (қайси гуруҳда қанча инсонлар борлиги ҳамда ерсизлар сони ва б.)
- Жамоатчилик олиб боровчи фаолиятлар учун Ҳайрихоҳлик гуруҳларини аниқлаш (бевалар, қишлоқ хўжалигидаги кунбай ишчилар, ва ҳ.к.з);
- Бой ва камбағал, ўртаҳол ва камбағал оилалар ўртасидаги иқтисодидий муносабатларни (ким кимга ишлайди) тушунишга киришинг ҳамда бу тобеликни сусайтириш йўллари изланг.
- Ушбу жамоавий таҳлил В-МТГ лар томонидан ижтимоий ҳимоя механизмларига эҳтиёжи бор энг камбағал уй хўжаликларини аниқлашда фойдаланилиши мумкин.

7-Илова: Саломатлик таҳлили ва ФТ ни Текшириш

(Эътибор беринг, баъзи жамоаларда, олтига жамоангиздан бирида сиз мавсумий тақвим ўтказасиз (Жамоа сафарбарлиги бўйича қўлланманин 12-иловасига қаранг); агар сизнинг олтига жамоангиз фаровонлик таҳлили ҳақида гап кетганда бир-биридан сезиларли даражада фарқ қилса (М: кўп сонли одамларни иш билан таъминлаш учун кўплаб йирик ер егалари мавжудлиги), сиз бошқалардан фарқ қиладиган жамоаларда мавсумий тақвим ўтказишингиз керак.

Қишлоқ Фасилитаторлари ва Қишлоқ Муҳандислари: 6-ташриф

(1.5 соат Саломатлик Таҳлили (эркаклар ва аёллар учун параллел мажлис)

(2.5 соат ФТ учун(эшикма эшик)

Ёрдамчи маслаҳатлар

1. Учрашувни ҳеч қачон турар уй-жойда ўтказманг
2. Учрашув жойи Жамоанинги барча гуруҳлари ва аъзолари учун бирдай қулай бўлишига ишонч ҳосил қилинг
3. Учрашувдан кўзланган мақсадни аниқ етказишга ҳаракат қилинг. Қишлоқнинг бирор вакилидан тушунган мақсадларини ўз сўзлари билан такрор қилишини илтимос қилинг
4. Қатнашчиларга ушбу машғулотга сарфланадиган вақт ҳақида айтиб қўйишга эътиборли бўлинг
5. Ишни яқунлашдан аввал иштирокчилар келишуви ва розилигига эришиш учун, яқуний натижалар билан қониққан кишилардан қўлларини кўтаришларини сўранг Агар норози кишилар ҳам бўлса, улар билан муҳокама юритинг ва вазиятни ўнглашга урининг. Фойда бермаса, кўпчилик фикри билан қаноатланинг.
6. Жамоатчилик ичида овқат ёки ичимлик қабул қилиб олманг; бу нарса қондаларга зид эканини самимият билан тушунтиринг
7. Ҳар бир кишига худди ўз оила аъзоларингизга қиладиган **мумомала кўрсатинг** ;
8. Жойни белгилашга эътибор қаратинг (барча учун ўтириш ёки ўзини қулай ҳис этиш мумкин бўлган, қишлоқнинг ҳамма иштирокчилари бир-бирини кўриб, муҳокамага кириша оладиган яхши жой)
9. Бошқаларнинг фикрига таъсир ўтказишга ҳаракат қиладиган аҳоли учун бирор кишини қолдиришни унутманг (беҳуда аралашиб, ҳалақит беришни ёқтирувчилар учун). Уларни мажлисдан четроққа тортинг ва ўзларидаги қишлоққа оид маълумотларни сиз билан баҳам кўришларини сўранг.
10. Болаларни ташқарига олиб чиқиб улар билан ўйнаб туриши (агар шовқин соладиган бўлсалар) учун кимнидир тайин қилганингизга ишонч ҳосил қилинг
11. Мажлисни тугатишдан аввал кўпчилик маълумлаган энг муҳим жиҳатларни яна бир бор такрор қилинишига ва кўпроқ кишиларнинг хайрихоҳлик билдиришларига эришинг.

Ташриф Мақсади: Камбағал Уй хўжаликларининг эркак ва аёллари билан (алоҳида) саломатлик таҳлили машғулотлари ўтказиш (1.5 соат)

Ушбу таҳлил эркаклар ва аёллар учун алоҳида ўтказилиши керак, сабаби улар саломатлик масалалари тўғрисида қарама-қарши жинс вакиллари иштирокида гапириши га тортинишади.

Изоҳ: Фаровонлик Таҳлили хулосаларидан (камбағал уй хўжалиги бошлиқларининг исмлари, ҳамда уй хўжалигининг бошлиғи бўлган камбағал аёллар исмлари) бу машғулотлар учун 8-10 та эркак ва шунча аёл қатнашчиларни (эркак ва аёллар турли уй хўжалиқларидан бўлиши лозим) аниқлаб олишда фойдаланинг. Бу машғулот учун сиз кунлик савдо/ шартнома асосидаги ишларда меҳнат қилувчи эркак ва аёллар билан ҳамжиҳатликда фаолият олиб борасиз. МТГ Раисига боғланиб ҳар бир худуддан камбағал хўжалиқлар бошлиқларини учрашувга таклиф қилишини сўраши учун унга рўйхатни топширинг. Кейин эса ундан барча худудлардан уй хўжалиқларини ёлғиз бошқараётган ўта камбағал аёлларни ҳам бошқа бир учрашув учун таклиф қилишини илтомос қилинг.

Эркак ва аёллар билан Саломатлик Таҳлили Мажлисига Тайёрланиш

Саломатлик таҳлили машғулоти камида 2 нафар фасилитатор талаб қилади (1 ҚФ эркаклар ва бир ҚФ аёллар учун) ФТ плакатани олиб келишни унутманг. Машғулот кунни фасилитаторлар эртароқ келишлари ва ўзлари билан карточкалар ҳамда маркерлар олиб келишлари мақсадга мувофиқ.

ФТ ни тасдиқлатиш учун сизга ФТ плакати ва ноутбукингиз (ён дафтарингиз) керак булади

1-Ҳаракат : Саломатлик Таҳлили

1-Қадам: Турли худудларда яшовчи 8-10 нафар эркак (турли Уй хўжалиқларига мансуб) ва 8-10 нафар аёл (биринчи гуруҳ вакилларига мутлоқо алоқадор бўлмаган бошқа Уй хўжалиқлари аъзолари) билан учрашинг. Ўриндикларни одамлар бир-бирига ва фасилитаторга юзланиб ўтиришлари учун доира шаклида жойлаштириб чиқилишига диққатли бўлинг.

2-Қадам: Машғулот мақсадини тушунтиринг: "Биз сизлардан ўзингиз дуч келаётган энг муҳим саломатлик масалалари тўғрисида билмоқчимиз" Муҳокама таҳминан 1.5 дан 2 соатгача вақт олиши мумкин. Сиз шунча вақт ажрата оласизми? Ҳаммани қолишга рози эканига ишонч ҳосил қилинг. Агар кимдир сизга фақат 1 соат ажрата олиши мумкинлигини айтса, у иштирокчига яхшиси бошида руҳсат бериб юборганингиз маъқул.

3-Қадам: Қатнашчилар билан ўзлари дуч келган барча саломатлик муаммолар устида фаол мунозара ўтказинг: келиб чиқувчи мисоллар диарея/ичбуруғ; атсма; зотилжам; иситма; нафас йўллари касалликлари в.б. Қатнашчилар билан касалликлар рўйхатини тузиб олгач, улардан 5 та энг кўп учровчи (кенг тарқалган) касалликларни муҳокама қилиб, баҳолаб чиқишларини сўранг.

4-Қадам: Энг кўп учрайдиган 5 та касалликни ажратиб олинг ва матрицани (жадвал) бошланг. Касалликлар карточкаларини чапга ёйиб қўйинг (номланган касалликлар), кейин эса асоратлар, даврийлик (ҳар йил учун), касаллик кечишининг ўртача муддати (кунлар ёки ҳафталар), кассалик мавсуми, касаллик сабаби ва алоқадор ҳаражатлар ҳамда ушбу ҳаражатларнинг қай тариха қопланиши (қуйироқда кўринг) учун номлари остида бошқа бир устунни бошланг. Кейин эса ҳар бир касаллик устида бирма-бир тўхталиб, муҳокамага киришинг. Ҳар бир берилган жавоблар карточкаларга ёзилганига ишонч ҳосил қилинг. Яқунлагач, кейинги касалликка ўтинг. Шу йўл билан сиз бутун матрицани тўлдириб чиқасиз. Тугаллагач, гуруҳга матрицани қайта ўқинг ва уларнинг розилиқларига эришинг.

Саломатлик Таҳлили Матрицаси: Фақат Намуна учун

Касаллик	Аломатлари	Даврийлиги	Касал бўлиш вақтининг ўртача давомийлиги	Мавсуми	Касаллик сабаби	Буларга боғланган ҳаражатлар (йўқотилган иш куни, тиббиёт ҳаражатлари, шифоҳонага қатнаш учун кетган йўл ҳақлари)	Агар жамғармалар бўлмаса, ҳаражатлар қандай ҳал қилинади (кредит, қариндошлар кўмаги, мол-мулкни сотиш, в.б.)
Ич кетиши (диарея)							
Ичбуруғ (пневмония)							
Иситма							
Тери касалликлари							

5-Қадам: Яқунланган матрицадан фойдаланиб, одамлар таъкидлаган сабабга ишора қилиб, ҳар бир касалликни яна бир бор муҳокама қилинг (ёмон ичимлик суви ёки пахта йиғими ёки ёмон гигиена ва бошқалар) ва ушбу касалликларни олдини қандай қилиб олиш мумкинлигини сўранг. Гуруҳга аниқ ечимларни ишлаб чиққунига қадар муҳокама қилиш имконини қолдириг.

Изоҳ: одамлар касалликларининг ҳақиқий сабабини билмасликлари мумкин, аммо, сиз мавсумлар тўғрисида сўрагач, уларнинг ўша пайтда нима иш қилиши ёки сув билан қандай ўзгаришлар бўлишига оид маълумотлар ва касаллик ўртасига "кўприк" ташлашга эришасиз. Мисол учун, сиз пахта суғорилиб, сув дренаж тизимига тортилгач одамларда муайён касалликлар юзага келишини пайқаган бўлишингиз мумкин; ёки пахта терилгач уларда муайян тери муаммолари ёки иситма ёки нафас йўллари касаллиги пайдо бўлиши мумкин. Шундай қилиб, одамлар пахта етиштиришда қўлланиладиган кимёвий моддалардан беҳабар ҳолда, касалликларни пахтанинг ўзи билан боғлашлари мумкин.

Касалликлар билан танишиб олгач, сиз кейинги баъзи ишларни амалга оширишингиз мумкин. Маҳаллий саломатлик расмийлари билан учрашиб, уларга натижаларингизни кўрсатинг ва ушбу касалликларни муолажа қилиш учун кўрсатмаларини сўранг. Баъзилари шунчаки эмлаш масаласига бориб тақалиши, баъзилари эса жиддий гигиена ва муайян озуқавий моддалар талаб қилиши мумкин (М: аёллардаги камқонлик). Қишлоқ Тараққиёти Режаси давомида, улар билан саломатлик бўйича расмийлар айтган маслаҳатларни ўртоқлашингиз мумкин ва саломатлик бўйича расмийлар иштирокида жамоатчилик учун мажлис ташкил қилиб, касалликларни енгиш бўйича керакли кўрсатмаларни мутахассисларнинг ўзларининг оғзиларидан эшитишларини таъминлашингиз мақсадга мувофиқ бўлади. Ишларни давом эттириш учун ўзаро кўмак гуруҳлари билан ишлашингиз мумкин. Бу эрда асосий жиҳат шундаки, ушбу иш маҳаллий ҳамжамиятни ривожлантиришни режалаштириш пайтида тақдим этилади ва бу МФЙ /В-МТГ ва кенг жамоатчилик эътиборини жамоадаги баъзи одамлар дуч келадиган муаммолар ва уларнинг айримларини ушбу лойиҳа орқали қандай ҳал қилишга қаратади. Лойиҳа маблаглари орқали ечиб бўлмайдиган муаммоларни ҳал қилишда, уларни ҳал қилишнинг бошқа усулларини топиш учун, жамоани ривожлантириш режасига киритиш мумкин.

6-Қадам: Ечимлар қисмини тугатганингиздан сўнг, гуруҳга иштироки учун ташаккур изҳор қилинг, маълумотлар келтирилган плакат тайёрлашингизни ва уни улар билан кўриб чиқишингизни ҳамда МФЙ га топширишингизни айтинг.

2-Ҳаракат : ФТ ни Текшириш

1-Қадам: ФТ плакатидан фойдаланинг ва ФТ тоифасидан 5-10 уй хўжалигини тасодифий йўл билан аниқланг.

Изоҳ: сиз барча уй хўжаликларининг 10% ни тасдиқлашингиз лозим. М: Бу агар жамоада 500 та уй хўжалиги бўлса, сиз 50 тасини ёки 10 % ни тасдиқлашингиз лозим дегани. Юқоридаги қийматлар бекорга келтирилмаган эди. Илтимос куйидаги формуладан фойдаланиб уй хўжаликлари умумий сонидан 10 % ни ҳисобланг, М:

$$500 \times 10/100 = 50 \text{ УХ}$$

Энди эса, тасдиқланиши зарур уй хўжаликлари сонини ҳудудларга бўлинг, М:

50 уй хўжалиги/5 ҳудуд= 10 уй хўжалиги ҳар бир ҳудуд учун

2-Қадам: Бу ва кейинги ташриф мобайнида, ФТ ни тасдиқлашни якунига етказинг. Бир ҳудудда бўлиб 10 та Уй хўжалигига ташриф буюринг (юқоридаги формуладан фойдаланиб) ва хўжалик бошлиғи ёки каттароқ кишиси билан фикрлашинг. Узингиз маскани тақиб олганингизга ва одамлар билан гаплашадиганингизда 10 метр масофа сақлаётганингизга ишонч ҳосил қилинг. У инсондан сизга 10 дақиқа вақтини ажратишини илтимос қилинг. Бир неча ҳафта олдин сиз ФТ ўтказганингизни ва ушбу уй хўжалиги текшириб кўриш учун танланганлигини тушунтиринг. Улардан куйидагиларни сўранг:

- a) Ерни қарзга олганмисиз ёки хусусийми? Нархи?
- b) Қанча мол-мулкка эгасиз?
- c) Чорва сақлайсизми? Агар бўлса, илтимос, нечта мол, қўй, эчки ва ҳ.к.з. сонини айтинг.
- d) Ушбу уй хўжалигидаги сизнинг асосий даромад манбаингиз нима?
- e) Ойлик киримларингиз қанча?
- f) Сиз бутун йил давомида ишлайсизми?
- g) Маълумотингиз ва болаларингизнинг маълумоти қандай?
- h) Тиббий ёрдам учун қаерга мурожаат қиласиз?

Жавобларга қараб сиз ушбу уй хўжалигини тўғри ижтимоий-иқтисодий гуруҳга жойлаштирганингиз ёки йўқлигини тушуниб етасиз.

Изоҳ: Агар сиз тасдиқлаган уйларнинг 1/5 қисмидан кўпроги сизнинг ФТ постерингиздаги ижтимоий-иқтисодий гуруҳга кирмаса, сиз тоифаларни тўғри аниқлаганингизни (ёки баъзи тоифаларда одамлар аслида бошқасига тушишишади) кўриб чиқишингиз керак бўлади. Бу сизга ФТ ни қайта бажариш кераклигини аниқлашда ёрдам беради.

8- Илова: Таълимни баҳолаш ва ФТни тасдиқлаш (2-қисм)

Қишлоқ Фасилитаторлари ва Қишлоқ Мухандислари: 7-ташриф

(1,5 соат В-МТГ аъзолари билан Таълимни Баҳолаш мажлиси учун)

(2.5 соат ФТ ни тасдиқлаш учун(эшикма эшик))

Ташриф Мақсади:

- В-МТГ аъзолари ва ёшлар вакилларига таълимни баҳолаш бўйича қисқача тушунча бериш (1,5 соат)
- ФТ ни тасдиқлашда давом этиш

1. Эркак ва аёллар билан Таълимни Баҳолаш Мажлисига Тайёрланиш

Жамоанинг В-МТГ аъзолари ва ўқитувчилари билан Таълимни Баҳолаш мунозараси 3 нафар фасилитаторни талаб қилади. Муҳокама кунда, фасилитаторлар эртaroқ келиб, аввалдан келишиб кўйилган ерда В-МТГ ва В-МТГ нинг ёшлар куйи кенгашининг барча ҳудудлар аъзолари билан учрашишлари керак. (алоҳида учрашувларда)

ФТ ни тасдиқлатиш учун сизга ФТ плакати ва ён дафтарингиз керак булади.

2. Таълимни Баҳолаш Жараёнини В-МТГ аъзолари билан ўртоқлашиш

1- Харакат: В-МТГ ва ёшлар кумитасининг аъзолари билан бу ишнинг мақсадини ва жараёни тушинтириш учун учрашинг:

- а.** Таълимни таҳлил қилишнинг мақсади – ушбу жамоадаги болаларнинг қанчаси маҳаллий мактабларда ўқишини кўрсатадиган таҳлилни йиғиш (Яъни маҳаллий мактабларда ушбу жамоанинг барча болаларини қабул қилиш учун етарли синф хонаси борми?) ва камбағал уй хўжаликлари билан дуч келадиган муаммоларни аниқ ўрганиш.
- б.** В-МТГ аъзолари МФЙ паспортдан мактаб ёшидаги ўқувчилар миқдорини олиши керак ва ушбу жамоада мактабга қатнаётган ўқувчилар рўйхатини тузишлари керак.
- с.** Ёшлар кўмитаси аъзолари ушбу мактабларнинг ҳар бирига ташриф буюриб, ҳар бир мактабда қанча болалар ўқиётганлиги тўғрисида маълумот сўрашлари керак. Ушбу маълумотлар В-МТГга жамиятдаги болалар сони ва мактабга борадиган болалар сони ўртасидаги мослик ёки фарқни аниқлаш имконини беради.

2- **Харакат:** Кам даромадли уй хўжаликларида таълим таҳлили

- 1. Қадам:** ВБА-дан фойдаланиб, турли маҳаллаларда яшовчи 8-10 эркаклар (кам даромадли ва муҳтож оилалардан) ва 8-10 аёллар (кам даромадли ва муҳтож оилалардан - бу эркакларникига нисбатан турли хил уй хўжаликлари бўлиши керак). Одамлар айланада ўтириши ва бир-бирларига ва машғулот ўтказувчига юзма-юз туришлари учун ўтирадиган жойларни ташкил қилишни унутманг.
- 2. Қадам:** Машқнинг мақсадини тушунтиринг: "Биз сизлардан фарзандларингиз дуч келадиган энг муҳим таълим муаммолари тўғрисида билиб олишни истаймиз." Муҳокама 1-2 соат давом этади. Шунча вақт ушбу йиғилишга ажирата оласизми? Барча одамлар қолишга рози эканлигига ишонч ҳосил қилинг. Агар улардан кимдир фақат бир соат вақт борлигини айтса, унда уша шахсга йиғилиш бошида тарк этишига руҳсат бериш яхшироқ бўлади.
- 3. Қадам:** Иштирокчилар билан дуч келадиган барча таълим масалалари тўғрисида ақлий ҳужум ўтказинг. Масалан, мактаблар икки сменада ишлаши мумкин, чунки ўқувчилар сони ҳаддан ташқари кўп ва синфхоналар сони етишмайди, ўқитувчилар ҳам икки сменада ишлаши ҳам мумкин, шунинг учун баъзи болаларга хавфли бўлиши мумкин,

улар тушдан кейин мактабга қатнайдилар ва кеч қайтиб, катта йўл бўйлаб юришга мажбур бўладилар.

Иштирокчилар билан муаммолар рўйхатини тузганингиздан сўнг, уларни ўзаро муҳокама қилишни ва муаммоларни аҳамиятига кўра тартиблашларини сўранг.

4. **Қадам:** Бешта энг муҳим муаммоларни олинг, неча ёшдаги болалар дуч келишини, (бунда барча болалар ёки баъзи бир болалар дуч келиши мумкин), муаммонинг мавсумийлигини (бу муаммога бутун йил давомида дуч келадими ёки баъзи бир мавсумларда дуч келиши) ва муаммонинг потенциал ечимилари учун матрица яратинг. Берилган жавобни карталарга ёзганингизга ишонч ҳосил қилинг. Битта муаммони тугатгандан сўнг, иккинчисига ўтинг. Шундай қилиб, сиз матрицани тўлиқ тўлдирасиз. Тугатгандан сўнг, матрицани гуруҳга ўқиб чиқинг ва уларнинг розилигини олинг.
5. **Қадам:** Мавжуд матрицага қўшимча қилиш мақсадида ҳар бир гуруҳга (эркак ва аёл) қуйидаги саволларни беринг ва мунозара қилинг. Ушбу муҳокама натижаларини ҳужжатлаштирганингизга ишонч ҳосил қилинг.

Ҳозирда COVID -19 инқирози даврида:

а) Мактаблар тўлиқ ишлайдими, тўлиқсиз ишлайдими ёки ёпикми? Агар улар ёпик бўлса, ўқувчилар бажариладиган топшириқларни уйда давом эттиришлари учун бирон бир шароит борми? Ўқувчиларга ўқув материаллар билан таъминланганми? Жамоатда яшовчи ўқувчилар ўқув материаллар ёки аниқ керак бўлган манбаларга эга бўлмаганда ҚИРЛ қандай ёрдам бериш мумкинлиги ҳақида ақлий ҳужум ўтказинг.

б) Агар мактаб муассаси тўлиқ ёки тўлиқсиз фаолият юрита ётган бўлса, вирусдан сақланиш мақсадида қандай қўшимча чоралар олиб бориладими? Қўшимча қандайдир чоралар олиб борилиши керакми?

7. **Қадам:** Матрицани тугатгандан сўнг, иштирок этгани учун гуруҳга миннатдорчилик билдиринг. Сиз уларга плакатга маълумотларни киритиб тайёрлашингизни айтинг ва улар билан плакатдаги маълумотларни кўриб чиқинг ва МФЙга тақдим этинг. Кейин плакат, изоҳлар плакати билан бирга, МФЙ идораси ёки жамоатга қулай бўлган бино ташқарисига жойлаштиринг, шунда одамлар уни кўришлари ва ўзларининг маълумотларини тақдим этишлари мумкин. Гуруҳга қатнашгани учун ташаккур билдиринг ва йиғилишни ёпинг.

9-Илова: Ёшлар вакиллари билан (аёллар ва эркеклар) Қишлоқ Тараққиёти режалаштириш олди учрашуви.

Қишлоқ Фасилитатори ва Қишлоқ Мухандисари: 8-ташриф (эркеклар ва аёллар учун параллел мажлис)

3 соат

Ушбу учрашувдан мақсад шундан иборатки, ҚФ ва ҚИ Ёшлар вакилларининг эркек ва аёл аъзолари билан учрашиб, барча машғулотларни кўриб чиқиши ва натижаларни ўзларига сингдириши, бундан ташқари ривожлантиришни режалаштиришдаги дахлдорликни ёшлар ракурсидан муҳокама қилишидир.

Тайёргарликлар: Ушбу ташриф учун, ҳозиргача амалга оширилган машғулотлар, плакат қоғози, ручкалар ва маркерлар ҳамда лента керак бўлади.

1-Ҳаракат

Барча машқларни эркеклар ва аёллар билан кўриб чиқинг (алоҳида учрашувларда) Эркеклар гуруҳи манбалар харитасидан, ФТ дан ва аёллар эса Саломатлик ва Таълим Таҳлилларидан бошлашлари мумкин. Ҳар бир гуруҳ билан таҳлилни умумлаштириб плакатга тушириш учун ишланг (қандай умумлаштириш учун 14-Илова га қаранг Энди эса ҚИ дан аёллар гуруҳига бориб улардан Саломатлик ва Таълим Таҳлилини олиб, уларга ФТ ва Манбалар харитасини қолдириш. Аввалги каби, машғулотлар орқали ишланг ва асосий натижаларни умумлаштиринг (қуйидаги 14-Иловага қаранг). Ушбу машғулотга 2 соат ажратинг.

2-Ҳаракат

Машғулотлар умумлаштириб/хулосалаб олинган иккала гуруҳ билан (алоҳида) Жамоа фаровонлигига дахлдорлик ва қайси гуруҳлар (ночорлар, химоясизлар, ёшлар) аниқланган масалалардан кўпроқ азият чекишини муҳокама қилинг. Гуруҳлардан (эркеклар ва аёллар) уларнинг нуқтаи назаридан жамоаларнинг эҳтиёжларини қондириш учун қандай сублойихаларни муҳим деб билишлари ва ҚИРЛтомонидан молиялаштирилмайдиган асосий муаммоларни ҳал қилиш учун Жамоа мустақил равишда қандай ҳаракатларни амалга ошириш мумкинлигини сўранг. Ҳар бир гуруҳ таклифини ёзиб олинган ва яқинлашиб қолган ҚТР мажлисига уларни ўзингиз билан олишни унутманг.

10-Илова: Фаровонлик тахлили билан уртоқлашиш ва Қишлоқ Тараққиёт режасини тузиш

Қишлоқ фасилитаторлари ва Қишлоқ муҳандислар: 9-ташриф

Эслатма: ҚМ ва ҚФ келгуси 2-3 йил давомида тумандаги ҳар бир соҳа/давлат дастури бўйича инвестиция режалари асосида жамоалар учун нималар режалаштирилаётганини билишлари керак. Масалан, секторда қандай аниқ инфратузилма мавжуд/давлат дастури ҳукумат томонидан молиялаштиришни режалаштирмоқда ва вақт оралиғи қандай. Ушбу маълумот ҚТР сессиясининг бошида жамоага тақдим етилиши керак, шунинг учун одамлар устивор йўналишни танлаш пайтида қарор қабул қилишлари мумкин.

6 соат

Маслаҳатлар:

1. Учрашувни ҳеч қачон турар уй-жойда ўтказманг
2. Учрашув жойи Жамоанинг барча гуруҳлари ва аъзолари учун бирдай қулай бўлишига ишонч ҳосил қилинг
3. Учрашувдан кўзланган мақсадни аниқ етказишга ҳаракат қилинг. Қишлоқнинг бирор вакилидан тушунган мақсадларини ўз сўзлари билан такрор қилишини илтимос қилинг
4. Қатнашчиларга ушбу машғулотга сарфланадиган вақт ҳақида айтиб кўйишга эътиборли бўлинг
5. Ишни якунлашдан аввал иштирокчилар келишуви ва розилигига эришиш учун, якуний натижалар билан қониққан кишилардан кўллларини кўтаришларини сўранг. Агар норози кишилар ҳам бўлса, улар билан муҳокама юритинг ва вазиятни ўнглашга урининг. Фойда бермаса, кўпчилик фикри билан қаноатланинг.
6. Жамоатчилик ичида овқат ёки ичимлик қабул қилиб олманг; бу нарса қоидаларга зид эканини самимият билан тушунтиринг
7. Ҳар бир кишига худди ўз оила аъзоларингизга қиладиган **муомила кўрсатинг** ;
8. Жойни белгилашга эътибор қаратинг (барча учун ўтириш ёки ўзини қулай ҳис этиш мумкин бўлган, қишлоқнинг ҳамма иштирокчилари бир-бирини кўриб, муҳокамага кириша оладиган яхши жой)
9. Бошқаларнинг фикрига таъсир ўтказишга ҳаракат қиладиган аҳоли учун бирор кишини қолдиришни унутманг (беҳуда аралашиб, ҳалақит беришни ёқтирувчилар учун). Уларни мажлисдан четроққа тортинг ва ўзларидаги қишлоққа оид маълумотларни сиз билан баҳам кўришларини сўранг.
10. Болаларни ташқарига олиб чиқиб улар билан ўйнаб туриши (агар шовқин соладиган бўлсалар) учун кимнидир тайин қилганингизга ишонч ҳосил қилинг
11. Мажлисни тугатишдан аввал кўпчилик маъқуллаган энг муҳим жиҳатларни яна бир бор такрор қилинишига ва кўпроқ кишиларнинг хайрихоҳлик билдиришларига эришинг.

Эркақлар ва аёллар билан Фаровонлик тахлили бўйича фикр алмашиш мажлиси учун тайёргарлик

Фаровонлик тахлили постерини узингиз билан олиб олганлигингизга ишонч ҳосил қилинг. Фасилитаторлар эртароқ боришлари ва ўзлари билан карточкалар ва маркерлар олиб келишлари керак. МФЙ нинг асосий аъзолари, барча кўчалардан В-МТГ аъзолари ва ёшлардан вакиллар иштирок этаётганлигига ишонч ҳосил. Гуруҳга ФТ постерини тақдим қилинг (эркақлар ва аёллар

билан алоҳида учрашув утказилиши керак ва уларнинг фикр-мулоҳазаларини ва розилиklarини олинг)

Қишлоқ Тараққиёти Режаси жараёни

Учрашув Мақсади: Амалга оширилган таҳлилларга таянган Қишлоқ Тараққиёти Режасини яратиш (ҚТР) ҚТР камбағалларга қайишувчан ва кенг қамровли бўлиши мақсадга мувофиқ

Учрашуга Тайёргарлик

Ушбу машғулот камида 3 фасилитаторни талаб қилади. Барча материалларни олиб келишни унутманг: манбалар харитаси, фаровонлик/камбағаллик таҳлили плакати, мавсумий календарь плакати, саломатлик таҳлили плакати ва таълимни баҳолаш. Бу учрашув ўтказилиши учун девори кўпроқ ва иш майдончаси кенгрок бинони танлаш керак.

Изоҳ: Қишлоқ Тараққиёти Режаси (ҚТР) ни тузишдан мақсад жамоаларни умумий узоқ муддатни кўзлаган қарашни қабул қилишини, шу жумладан унга эришиш йўлидаги стратегия ва фаолиятларини (берилган муддат мобайнида) қафолатлашдир. **ҚТР кўпчилик билан ўтказилган (турли қатламлар иштирокида) жамоатчилик ўрасидаги турли машғулотларга асосланган бўлиши керак(Манбалар Харитаси ва Фаровонлик Таҳлили), қолаверса, кичикрок гуруҳлар машғулотларига ҳам таянади (Саломатлик Таҳлили ва Таълим Таҳлилини Баҳолаш).** (куйироқда ҚТР плакатиға қаранг)

1-Ҳаракат : Таҳлилларни Режалаштиришға боғлаш (90 дақиқа)

Йиғилиш вақтида МФЙ, В-МТГ ва ёшлар қумитаси вакилларидан ташкил топган иштирокчилардан 4 гуруҳға бўлинишларини сўранг (улар кўчама кўча бўлиниши керак эмас). Хар бир гуруҳ битта машғулот устида ишлаши керак (куйида келтирилган) ва асосий натижалар постерини яратиш/кўриб чиқиш.

- Манбалар Харитаси инфратузилмаларни аниқлайди/жамоадаги бўшлиқларни тўлдиради
- Фаровонлик таҳлили камбағал ва ўта камбағал оилаларни алоҳида белгилаб, жамоадаги камбағаллик хусусиятларини аниқ ва тиниқ қайд этиб ўтади.
- Саломатлик Таҳлили жамоада учраб турувчи асосий касалликларни алоҳида таъкидлаб ўтади
- Таълимни Баҳолаш мактаб ёшидаги болалар сонини таъкидлаб ўтади Ушбу плакат мактаболди болаларининг муаммоли масалаларини ҳам ўз ичига олиши лозим.

Хар бир гуруҳда (хар бир машқ алоҳида) бир киши (ҚФ кўмаги билан) плакатни намоиш қилиши керак ва кейин эса гуруҳ асосий натижаларни хулосалаш/муҳокама қилиш устида ишлайди.

Хулосавий Манбалар Харитасининг намунаси куйидагича:

Изоҳ: Одамларға ўзлари хулоса қилишларига имкон яратинг. Куйидаги матнлар хулосаловчи плакатни қандай тузиш бўйича фасилитаторлар учун фақатгина таҳминий тушунча беради холос.

Жамиятнинг асосий хусусиятлари:

МФЙ 5 та маҳалла / қишлоқ / кўчага эга. Қуйидаги жадвалда асосий маълумотлар келтирилган:

1 жадвал. XX МФЙ хусусиятлари

маҳалла / қишлоқ / кўча номи	Уй хўжаликлари сони	аҳолиси	МФЙ раиси/ ўринбосари/котиби (э/а)	ВМТГ аъзолари сони (эркак ва аёл)		Ёшлар қуй қумитаси сони		Жамоа мониторинги сони	
				Эркак	аёл	Эркак	аёл	Эркак	аёл

XX жамоаси қуйидаги манбаларга эга:

1. **Мактаб ва Болалар боғчалари/МТМ лар:** XX ҳудудида мактаб ва боғчалар йўқ. Энг яқин мактаблар XX марказидан 4-5 км масофада жойлашган. Болалар мактабга боришлари зарур, аммо, асосий йўлларда тротуарлар йўқлиги боис бу жуда хатарли тус олиши мумкин. XX болалари қатновчи қўшни қишлоқ мактаблари икки сменада ишлайди ва баъзи болалар тушдан кейинги сменага қатнаши керак. Бу эса қиш ойлари болалар уйга қоронғуда қайтади дегани. Катта йўлларда ёлғиз юришга тўғри келиши учун, баъзи ота-оналар фарзандларини қиш мавсумида мактабларга юбормайди. XX да боғчалар/МТМ лар йўқлиги, ота-оналар эса ишда бўлганлиги сабаб, боғча ёшидаги болалар мактабга тайёраниш учун зарур бўлган ижтимоийлашиш жараёнларидан манфаатлана олмайди.
2. **Ичимлик суви:** Ичимлик суви сифати ва ундан фойдаланиш имкони ҳудудларга қараб фарқ қилиб боради. Баъзиларни уйларида ичимлик суви бор, баъзиларида эса йўқ. Баъзи ҳудудларда қувурдаги сув босими жуда паст ва натижада ушбу қувурларга қўл насослари ўрнатилинган.
3. **Электр-энергия:**жамоада XX трансформаторлар бор ва уй хўжаликларининг қарийб ярми муайян симёғочлар орқали тармоққа уланган. Тахминан 25 % аҳоли ёғоч симёғочлар орқали уланган (бу стандартларга жавоб бермайди ва ёнгин эҳтимоли мавжуд). Қолган уй хўжаликлари эса бетом ёки ёғоч симёғочларга қўлбола усулда уланиб олган. Бу барча уй хўжаликлари электр тармоғига уланганини, аммо, уларнинг деярли ярми хавфсиз равишда уланганини англатади.
4. **Йўллар:** XX ҳудудида битта асфалтланган йўл мавжуд (Асосий катта йўл) Қолган барча йўллар паст-баланд ёки ифлос ва баъзи жойлар мавсумий тошқинларга мойил. Асосий

катта йўллар тротуарларга эга эмаслиги боис болаларнинг мактабга қатнаши хатарли тус олган ва машиналар туртиб кетиш эҳтимоли бор. XX болалар сўнгги йилларда шу каби фожеаларда ҳалок бўлган.

Фаровонлик Таҳлили Намунавий Чизмаси/камбағаллик Таҳлилининг Хулосаловчи Плакати (у қуйидаги баллар турини ўз ичига олиши мумкин)

XX жамоа қуйидаги ижтимоий-иқтисодий хусусиятларга эга

1. XX жамоада XX уй хўжаликлари мавжуд; улардан таҳминан 5 % и юқори даромад тоифасига киради; 40 % дан кўпроғи ўртача даромад тоифасидан; яна 40 % дан кўпроғи паст даромад тоифасидан; ва 10 % дан зиёдроғи камбағал қатлам вакиллари дидир.
2. Камбағал **уй хўжаликлари** экин ерига эга эмас, қобилиятсизлик туфайли ёлланма меҳнат афзалликларидан фойдалана олмайди, катта ёшда; Ушбу уй хўжаликлари чорвасиз; уларнинг уйларидан бошқа мол-мулклари ҳам йўқ.
3. Паст **даромад** уй хўжаликларида экин ерлари йўқ; 300 000 сўмгача ойлик даромадга эга, баъзилари ёрдам ёки ижтимоий нафақа олади, чорвалари йўқ, ҳаммом каби қулайликлари ҳам бўлмаслиги мумкин, лекин чўмилиб олиш учун қўлбола шаироитлари бор; кўплари кунбай ишдаги инсонлар.
4. Ўртача **даромад** уй хўжаликлари деҳқон фермерлардан ташкил топган бўлиб, 1-2 гектар ерга эга, ҳар ойда 1 миллион Сўмгача пул топади, 1-2 бош мол, 1-2 қўй, ва 10 тагача товуқ боқади; 3-4 хонали уйларда яшашади, баъзилари ўқитувчилар, шифокорлар, жамоат жойлари ходимлари; катта қисми коллежни тамомлаган; баъзилари қурилиш ишчилари ва ойига 500 мингдан 1 миллионгача пул топишади; баъзилари машинага эга.
5. **Юқори** даромад уй хўжаликлари, 40-70 гектарга эга, сигир-моллари, машиналари, тракторлари мавжуд, олийгоҳларни тамомлаган, 6-7 хонали 2 қаватдан иборат уйларда яшайди, хусусий шифохоналар тиббий хизматидан фойдалана олади.
6. Жамоанинг ярмидан кўпроқ аҳолиси иқтисодий жиҳатдан оқсаб қолган, улар камбағал ва ўта камбағал
7. 10 фоиздан ошиғи ҳимоясиз
8. камбағаллар ва ўта камбағалларнинг даромади жуда ҳам паст

Хулосаловчи Саломатлик Плакатининг Намунавий чизмаси:

XX Жамоадаги эркаклар, аёллар ва болалар мунтазам қуйидаги касалликларга чалиниб туради:

1. Аёлларда
  - a. бош айланишига сабаб бўлувчи камқонлик, ҳолсизлик, ортиқча ташвишланиш, кўз олди қоронгулашиши;
  - b. Торч инфекциялари
  - c. Кўнгили айланишига сабаб бўлувчи лентасимон гижжалар, ҳолсизлик, иштаҳа йўқлиги
  - d. Иштаҳасизликка сабаб бўлувчи гепатит, ҳолсизлик, кўз ва танадаги сарғишлик
2. Эркакларда
  - a. Лентасимон гижжалар (тепароққа қаранг)
  - b. Ҳолсизлик чақирувчи ич кетиши, иситма, в.б.
  - c. Ҳолсизлик чақирувчи тумов
3. Болаларда
  - a. Лентасимон гижжалар (тепароққа қаранг)
  - b. Сувчечак
  - c. Ва бошқалар

4. Касалликлар сабаб эркаклар ва аёллар ишда кунларини ва натижада даромадларини йўқотадилар, дорилар ва шифохоналарга пулларини сарфлайдилар.
5. Ушбу чиқимларни қоплаш учун, одамлар қариндошларидан қарз/кредит олишлари ёки даромад кам ойларда (қиш) асқотувчи озуқа бериб турган чорваларини сотадилар.
6. Баъзи касалликларни эмлаш, яхшиларган сув тизими, қатъийроқ гигиена билан олдини олиш мумкин.

Хулосаловчи Таълим Баҳолашининг Намунавий Чизмаси (у қуйидаги баллар турини ўз ичига олиши мумкин)

XX да XX нафар мактаб ёшидаги бола бор

XX болалари:

1. Мактабга қатнаш учун 5 км (бориш ва келиш) йўл босиш керак
2. Катта йўлда хатарга дуч келади, чунки машиналар тез юради ва унда тротуарлар ҳам йўқ
3. Қишда мактабга бормасликлари мумкин, чунки у жуда олис ва қайтишда болалар қоронғуга қолиб кетишади (тушдан кейин ўқувчилар)

2-Ҳаракат : Ҳар бир Гуруҳнинг Хулосаловчи Плакатлари намоиши (5 та намоиш)

- Ҳар бир гуруҳдан хулосаловчи плакатларини намоиш этувчи биттадан одам танлаб олинг
- Умумий гуруҳга намоиш қилинган ҳар бир тақдимотдан сўнг, натижалар уларни қониқтириши ёки йўқлигини сўранг (агар кимдир норози бўлса, нега ва сабаб нималиги муҳокама қилинг ва агар умумий гуруҳ рози бўлса унда ушбу жиҳатни киритинг/ўзгартиринг; агар норозилик ҳамон мавжуд бўлса, кўпроқ кишилар розилиги олишга диққатни қаратинг)

3-Ҳаракат : Истикбол режасини Шакллартириш (60 дақиқа)

- Ҳар бир хулосавий плакат тақдимоти ва муҳокамасидан сўнг ва асосий масалалар бўйича бир тўхтама келинган, умумий гуруҳда жамоатчилик масалалари ва эҳтиёжлари борасида турли ракурслардан нуқтаи назарлар шаклланади.
- Умумий гуруҳни кичикроқ гуруҳларга бўлинг (**Худудлар/маҳаллалар бўйича**) ва ўзлари кўриб турган натижалар бўйича нималарни ўзгартириш истагида эканликларини сўранг: ҳар бир худудий гуруҳдан 5 та карточкага (1 та карточкага 1 та ғоя) хулосавий натижалар асосида ўзлари ўзгартиришни истаган нарсаларни ёзишларини сўранг.
- Карточкалар барча худудлар гуруҳлари томонидан ёзиб бўлингач, Қишлоқ Фасилитаторлари карточкаларни мавзулар (инфратузилма/хизматлар: мактаб, боғча, сув, йўллар, электр тармоқлари, в.б), саломатлик муаммолари, иш ҳақи муаммолари ва паст даромадлиларнинг иқтисодий вазиятини яхшилаш бўйича ва бошқалар бўйича саралаб чиқишлари лозим. Энди эса, бироз вақт сарфлаб МТГ ижро Гуруҳи билан карточкаларни йиғиб олинг ва барча мувофиқ мавзуларни қамраб олувчи қарашни ифода этувчи таъкид шакллантинг (масалан, 5 йил ичида: Соҳилдаги барча болалар шу ердаги мактабга қатнай бошлайди ва сифатли таълим олади, барча кишилик тоза ичимлик сувига эга бўлади; барча аҳоли (болалар ҳам) оқилона вакцина оладилар, ва касалликлар ҳам камаяди, давлат ижтимоий таъминлаш механизмлари аниқроқ ишлайди, в.б.)
- Истикбол режасини ифода этувчи таъкид кейин умумий гуруҳга ўқиб берилди ва ҳозир бўлганлардан рози ёки норози эканликлари сўралади.

Истиқбол режасини ифодаловчи таъкид мана бунга яқин кўринишда бўлади:

"Соҳил қишлоғида ўзининг мактаби ва сифатли таълим олиши имконияти ҳамда у ерда оилалар соғлом, шароитлар эса хавфсиз бўлади".

Ушбу Истиқбол режасифақатгина бир нечта стратегиялар орқали амалга оширилишини инobatга олинг: қишлоқдаги мактаб ва боғча, барча учун хавфсиз ичимлик суви, вакциналаш, гижжалардан ҳалос бўлиш ва яхшилланган гигиена, фақатгина санитарик ҳожатхоналар, кўпайган даромад (кичик бизнес, чорва), хавфсиз электр уланишлари, в.б.

4-Ҳаракат : Истиқбол режасини Босқичларга айлантириш (60 дақиқа)

Сиз режалаштириш босқичига ўтишга тайёрсиз. Истиқбол режасини ўлчаса бўладиган босқичларга (истиқбол режасини ёзишга одатланилган карточкалардан фойдаланинг) бўлиб чиқинг (аёллар қарашлари таъкидларида ўсиб чиққан босқичлар ҳам бўлсин). Мисол учун, биз юқорида фойдаланган қарашни ифодаловчи таъкидни олайлик:

"барча болалар мактабга борадиган жамоада таълим сифатли ва оилалар соғлом, ҳамда хавфсизлик юқори даражада бўлади"

Ушбу истиқбол режаси ифодалаётган таъкидда сиз ўқимишли бола ва соғлом оила ибораларини кўриб чиққан бўлар эдингиз. Агар сиз ўқимишли болаларни гуруҳ иштирокида қисмларга бўлиб юборсангиз, қуйидагиларга аниқласангиз керак:

- a. Соҳил қишлоғида мактаб ва мактаб хоналари турли ёшдаги болалар ва қизлар учун
- b. болалар мактабга мунтазам боради ва ота-оналар уларни мактабга боришларини сўрайди
- c. жамоадаги ўқитувчилар ва зиёлилар ёш йигит ва қизларга ўқиш ва ёзиш маҳоратларини ўстиришлага ёрдам беради (м.у. кечки фаолият юритувчи ўқув марказлари)

соғлом оилага тегишли қисм учун:

- d. тоза ичимлик суви (ҳамма оилалар учун)
- e. Овқатни, кўлларни замбуруғлар билан захарланишини олдини олиш, учун яхши йўлга қўйилган санитария (чиқиндиларни хавфсиз ушлаб туриш), покиза ҳаёт тарзи, в.б.
- f. Саломатлик хизматларидан ясси гижжалар каби одатий касалликларни даволашда ва зарурий эмламаларни олишда фойдаланинг
- g. камқонлик каби кўп учрайдиган касалликларни даъволаш учун дармондориларга бой озикланиш

хавфсиз шароитларга алоқадор жиҳатлар:

- h. Одамларнинг хавфсиз ҳаракатланишини кафолатлаш учун катта йўлларга қўшимча равишда тротуарлар ҳам
- i. Электр уланишлари/Ҳукумат стандартларига жавоб берувчи симёғочлар

5-Ҳаракат : ҚИРЛ томонидан ҳал этилиш эҳтимоли мавжуд Босқичларни аниқлаш (60 дақиқа)

Энди эса турли умумлаштирилган жиҳатларни олинг ва улардан истиқбол режасини асосий соҳаларга бўлиб ташлашда фойдаланинг ҳамда қайси соҳаларни қишлоқ Ҳукуматнинг ҚИРЛ ва бошқа ҳомийлар талаб қилувчи (бошқа давлат дастурлари, НТ лар в.б.) соҳалар сифатида танлаши ва кўриб чиқиши юзасидан фикр юритинг (мактаб, ичимлик суви, боғча, йўллар, электр таъминоти; ва ўзлари мустақил ҳал қила оладиган босқичлар (саломатлик –вакцина олиш, гигиенага оид одатларни ўзгартириш, в.б.)

Юқоридагиларга асосланган ҳолда, қуйидаги босқичлар яратилиши мумкин:

Эсда тутинг сиз ҚИРЛ маблағи биан барча нарсани қўлга кирита олмайсиз, лекин сиз энг муҳимларига эга бўлишингиз мумкин ва В-МТГ ва МФЙ билан биргаликда ҚИРЛ таъминлай олмаган инфратузилма учун зараур маблағни жалб қилишлари мумкин

- барча болалар ўз қишлоқларидаги мактабга қатнайди ва таълим ҳам анча сифатли бўлади (эҳтимол ҚИРЛ орқали)
- барча мактаболди болалари боғчага қатнаши мумкин (эҳтимол ҚИРЛ орқали)
- Барча оилаларда тоза ичимлик суви манбаси мавжуд (эҳтимол ҚИРЛ орқали)
- Қишлоқ ичи ва ташидан ўтувчи йўллар яхшилангани учун бозорларга бориш ҳам энгиллашди (эҳтимол ҚИРЛ орқали)
- Барча катталар ва болалар эмланган, гижжаларга қарши даволанган ва саломатлик текширувларига эга (ЎРХ хизматлари)

Булар бор йўғи мисоллар; бу ерда келтирилган мисолга кўра истиқбол режасига эришиш йўллари жуда кўп бўлиши мумкин. Имкониятлар бир қанча

ҚИРЛ фондини муҳокама қилишда ва менюдаги нарсалардан қайси бирини танлашни ҳал этаётганда, манбалар харитаси ва плакатдаги натижалар муҳокама қилиниши керак. Савол: муҳокамалар ва натижалар асосида қайси инфратузилмага кўпроқ ён босилиши керак? Мисол учун, агар мактаб, боғча, сув танланган бўлса, муҳокама ўзанга тушади: жамоадаги ким ва қандай фойда кўради? Бу қандай қилиб бизнинг истиқбол режамизга ишлаши ва кўпроқ фойда келтириши мумкин?

Айни нуктада сиз МТГ ёшларининг эркаклар қаноти ва МТГ ёшларининг аёллар қаноти учун 1, 2, 3 инфратузилма бўйича ўз танловларини ва жамоа, шу жумладан ёшлар мустақил равишда амалга ошириши мумкин бўлган тадбирларни тақдим этишлари учун вақт ажратишингиз керак.

Энди эса, учрашувни ялпи мажлис учун очиб, фуқаролар ва МТГ аъзоларидан ёшлар танловлари бўйича ўзларининг фикр-мулоҳазаларини билдиришларини сўранг.

Кейин эса, қуйидаги мезонлардан фойдаланган ҳолда, ҳозиргача бўлган муҳокамалар ва В-МТГ Ёшлар куйи кенгаши тақдимотлари нуктаи назаридан қайси сублойиха устувор қилиб олинишини ялпи муҳокама қилинг.

ҚИРЛ маблағлари томонидан амалга ошириладиган Босқичларни Баҳолаш Мезони:

1. Хизматлардан фойдалана олмайганлар ва сармоялар киритилгач улардан фойда олаётган инсонлар сони.
2. қишлоқнинг ташлаб қўйилган худудлари/майдонларига кўпроқ ён босиш; масалан, ичимлик суви ва электр тармоқларига хавфсиз уланишлар оз бўлган ерлар
3. камида бир (ёки ундан кўпроқ босқич) аёлларнинг танлови асосида бўлиши керак
4. Инвестиция/Босқич фуқаролар учун салбий ижтимоий ва иқтисодий таъсир кўрсатмаслиги

Агар юқорида кўрсатилган мезонларга биноан маҳаллий ҳамжамиятқайси инфратузилмани молиялаштириш тўғрисида келиша олмаса, унда овоз бериш тизими қўлланилиши керак ва унда ҳар бир эҳтимолий инфратузилма битта карточкага жойлаштирилади ва барча карталар ёнма-ён қўйилади ҳамда одамлар алоҳида-алоҳида, бир кишига бир овоз берилган ҳолда танлов қилишади. Бу агар 5 та эҳтимол бўлса, одамлар фақат биттасини танлаши мумкин дегани. Энг кўп овоз тўплаган инфратузилма танланади ва агар маблағлар етарли бўлса, овозлар сонига кўра кейинги ўриндаги инфратузилма аҳамияти бўйича 2-ўринга қўйилади.

Одамларнинг кўпчилиги танланган инфратузилмаларга рози эканига ишонч ҳосил қилинг.

6-Ҳаракат : ЎРХ дастурлари, ҳомийлар ва НТ лар томонида ҳал қилиниши керак бўлган Босқичларни аниқлаш

ҚИРЛ маблағлари орқали амалга ошириладиган Истиқбол режасибосқичларини якунига етказгач, инфратузилмага алоқадор қолган ишлар бошқа манфаатдор тарафлар яъни Ҳукуматнинг бошқа бир дастури, ҳомийлар қабилар иштирокини талаб қилади. МФЙ ва В-МТГ ушбу манбаларга эга бўлиш учун ташаббуслар билан чиқиши лозим

7-Ҳаракат : Жамоатчилик томонида мустақил ҳал қилиниши мумкин бўлган Босқичларни аниқлаш (60 дақиқа)

Сиз ҚТР нинг инвестиция гранти қисмини тугутганингиздан сўнг, жамоатчиликдан улар ўзлари мустақил равишда, ташқи маблағларсиз, Истиқбол режасини амалга ошириш учун нима қила олишлари мумкинлиги тўғрисида сўранг. Қишлоқ фасилитаторлари турли гуруҳларни фаол мунозарага киришишини сўрайди.

Мисоллар қуйидагиларни ўз ичига олиши мумкин

- Ўқитувчилар ва бошқа саводли қатлам аъзолари ёшлар учун уларнинг ўқиш, ёзиш, ҳисоблаш, фан ва тил билиш қобилиятларини ошириш бўйича ўқув машғулоти ташкил этади. Ўқитувчи ва бошқалар қимматли вақтларини ажратиб, кўнгиллилар сифатида ишлайдилар
- Агар Жамоа ҚИРЛ маблағларидан боғча қурмаётган бўлса (мактаб ёки бошқа инфратузилмани танлаган ҳолда), улар болаларга навбати билан энагалик қилинувчи, аксар аёлларнинг бўш вақтга эга бўлишини таъминловчи очик ҳаво/уй боғчалари ташкил этиши мумкин.
- Дехқон-фермерлар бошқалар ҳам ўз озуқа ранг-баранглигини ошириши учун уларга ҳосилларини ошириш борасида маслаҳатлар беради.
- Тажриба ва истеъдодга эга аёллар (кашта, тўқувчилик, чеварлик, чорва ва паррандачилик, томорқа юритиш, фермерлик) бошқа аёлларни ўқиб-ўрганиб, тажрибаларини бойитиши ва янги нарсалар ўйлаб топишида кўмакчи бўладилар.

Қўли узун ва "ижтимоий тиргак"ларга эга кишилар жамоадан узилиб қолган, химоясиз гуруҳларга манбалардан ва фойдаланиш имкониятини (жамғармалар, кўмаклар, маслаҳатлар) яратиб бериш ва йўлида бирлашадилар ва жонбозлик кўрсатадилар.

8-Ҳаракат : Жавобгар Тарафлар иштирокида Босқичларни Ҳаракатларга айлантириш) (60 дақиқа)

Инвестициявий грант ва ҚТР Истикбол режасини тўлдиришга ҳисса қўшувчи жамоатчилик ишларини яқунлагач жамоадаги гуруҳлардан барча босқичларни амалга оширишда етакчи вазифани адо этувчи манфаатдор тарафларни ва барча босқичларни кўриб чиқишларини сўранг.

Ҳаракатлар рўйхати қуйидагича кўринишга эга бўлиши мумкин:

1. ҚИРЛ Инфратузилмаси қурилишини мониторинг қилиш (хомашёлар сифати, ҳаққоний меҳнат амалиётлари, в.б.) (В-МТГ)
2. Ўртаёшлар учун ўрганиш ҳалқалари(Ўқитувчилар)
3. Очиқ ҳаводаги боғчалар (вақтинчалик ечим) (ҳар бир ҳудуд/кўчадан кўнгилли аёллар)
4. Огоҳликни ошириш, катталар ва болаларнинг тиббий хихматга мурожаат қилиши юзасидан сафрбарлик, хизматлардан фойдаланиш мониторинги (В-МТГ ва фасилитаторлар)
5. Озуқа тақчиллигига учраган фермерлар ўзаро кўмак гуруҳлари Жамоа ёки қўшни жамоалардаги бойроқ фермерлар томонидан ташкил этилади ва қўллаб-қувватланади (Фуқаролик жамияти: ночор оилалар эркалари ва аёллари йўл-йўриқ кўрсатувчи мутахассислар билан биргаликда)
6. камбағал оилаларга томорқаларида сабзаёт етиштиришларига кўмак беринг (деҳқон фермерлари)
7. Ўз рўзгорини ўзи тебратувчи аёллар ўзаро кўмак гуруҳлари ва ночор оилалар аёллари биргаликда ишлашлари, ўз маҳоратлари ва тажрибаларини шакллантиришлари ҳамда ҳаракатлар учун режалар тузиб олишлари зарур (Фуқаролик жамоаи: қизиқиш билдирган барча аёлларни ўз ичига олиши мумкин, агар улар ночорларга кўмаклашиш истагида бўлсалар)

Изоҳ : Жамоа Фасилитаторлари В-МТГ аъзолари билан ҚТР жараёни давомида қайси босқичлар учун жавобгарликни ўз зиммаларига олишларини аниқлаш учун бирга ишлашлари зарур. Улар асосий мавзуларда қизиқиш билдирган, ҳолис, эҳтиросли, ташаббускор, самимий, в.б. кишилар бўлади.

9-Ҳаракат

ҚТР тугаллангандан сўнг, В-МТГ барча кўчалар / маҳаллалар / қишлоқлардан одамлар ҚТР ҳақида билиш учун марказий жойга келишлари мумкин бўлган бир кун ажратиши керак. Бу қуйидагича тузилиши керак:

- Кунни кўчалар ёки маҳаллалар ёки А ва Б қишлоқлари аҳолиси ҚТРни эрталаб соат 8-10 гача; кейин кўчалар ёки маҳаллалар ёки С ва Д қишлоқлар 10-12 гача ҚТРни кўрадиган вақтларга ажратинг, ва ҳоказо.
- В-МТГ ва Ёшлар қуйи кўмитасининг барча аъзоларини ўша ерда бўлиши маъқул; ҳеч бўлмаганда тегишли кўчалар/маҳаллалар/қишлоқлар аъзолари у ерда бўлиши керак;
- Аҳолига қайси кичик лойиҳалар ва нима учун устуворлиги (хариталар, Фаровонлик таҳлили, Саломатлик ва таълим таҳлиliga асосланиб) тушунтирилиши ва улар ўз фикрларини билдира олишлари керак.

- Аҳоли кичик лойиҳалар бўйича овоз бермайдилар, лекин жамият ичида ўзларининг яшаш жойлари нуқтаи назаридан фикр билдиришлари мумкин.
- ҚТРни аҳоли билан бўлишишдан олдин ва кейин В-МТГ аъзолари билан сессияни ўтказиб юборган одамлар ҚТРни кўриб чиқишлари учун ҚТР постери МФЙ идорасининг ташқарисида жойлаштирилиши керак.

10-ҳаракат

Сиз танлаган 3 та суб-лойиҳанинг мақсадга мувофиқлигини ўрганиш ва ҚТР бўйича жамоатчиликнинг фикр-мулоҳазаларини кўриб чиқиш учун В-МТГ ва бошқа иштирокчилар билан учрашиш учун вақт ва санани белгилашни сўрашингиз мумкин (Бу нарса МФЙ идорасининг ташқарисига жойлаштирилган изоҳли постерлардир) Барча иштирокчиларга кундалик муносабатлари пайтида (ижтимоий масофани ёдда тутган ҳолда) иложи борича кўпроқ жамоатчилик билан суҳбатлашиш кераклигини эслатиб ўтинг.

Жамога куннинг кўп қисмини сиз билан ўтказгани учун миннатдорчилик билдиринг.

Қишлоқ Таракқиёти Режаси формати (3.10 шакл)

Вилоят _____
Ўлка _____ Туман _____
МФЙ ID рақами : _____
МФЙ Номи _____

ҚТР жараёни бошланган сана: _____ (кк/оо/йййй)
Ушбу ҚТР га тайёрланиш якунланган сана: _____ (кк/оо/йййй)

A1 Қисм: Машғулотлар Натижалари Таҳлили (Плакат A1)

1. Манбаларни Хариталаш:

Бажарилган Сана: _____
Иштирок этган аҳолининг вояга етганлар бўйича тахминий фоизи: _____
Харита суратини бириктиринг ва/ёки хулосаловчи натижаларни
Хариталаш Машғулотларининг Хулосаловчи Натижалари:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Яқуний натижалар қуйидагиларни ўз ичига олади: бошқа қишлоқлардаги мактабларга қатновчи болалар сони, ичимлик сувсиз оилалар сони, суғориш имкониятлари, йўллардан фойдаланиш имкониятлари, электр энергиясидан фойдаланиш имкониятлари, в.б.

2. Фаровонлик Таҳлили :

Бажарилган Сана: _____
Иштирок этган аҳолининг вояга етганлар бўйича тахминий фоизи: _____
Фаровонлик Таҳлили ва Хулосаловчи натижаларнинг электрон нусхасини бириктириш
Фаровонлик Таҳлилнинг Хулосаловчи Натижалари

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

(Хулосаловчи натижалар камбағал ва ўта камбағал хўжаликларни ўз ичига олиши лозим)

3. Мавсумий Календарь (мувофик ўринларда):

Бажарилган Сана: _____
2 хулосаловчи натижалар электрон нусхасини бириктиринг (биттаси камбағал уй хўжаликлари эркаклари ва иккинчиси камбағал уй хўжаликлари аёллари учун)
Хулосаловчи Натижалар

- 1.

- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

(Ушбу хулосаловчи натижалар суёт мавсумли ойлар сони, қишлоқ хўжалиги ва бошқа фаолият соҳаларидаги номунтазам меҳнат кунларининг ўртача сони; кунлик иш ҳақи қийматларини ўз ичига олиши лозим (аёллар ва эркеклар)

4. Саломатлик Таҳлили

Бажарилган Сана: _____

Хулосаловчи натижаларнинг электрон нусхасини бириктиринг

Хулосаловчи Натижалар

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

(Ушбу хулосаловчи натижалар аёллар учун энг кўп учрайдиган 5 та саломатлик масаласини, 5 та энг кўп учрайдиган эркеклар муаммосини ва 5 та энг кўп учрайдиган болалар муаммосини ўз ичига олиши лозим)

5. Таълим Таҳлили

Бажарилган Сана: _____

Хулосаловчи натижаларнинг электрон нусхасини бириктиринг

Хулосаловчи Натижалар

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

(Ушбу хулосаловчи натижалар мактаб ёшидаги болалар ва боғча ёшидаги болалар сонини ўз ичига олиши лозим)

Қисм А2: Жамоатчилик Истиқбол режаси (Плакат А2)

Истиқбол режаси: _____

Қисм А3: Босқичлар (Плакат А3):

Ўз истиқбол режасини амалда рўёбга чиқариш учун жамоага 5 дан 10 гача Босқичлар рўйхати.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Қисм В: Қишлоқ Тараққиёти Режаси Натижалари (Плакат В):

Турли машғулотларнинг умумий натижаларига асосан, Жамоа асосий босқичларни ўз ичига олган истиқбол режасини шакллантирган ва агар у амалга оширилса ривожланиш долзарб эҳтиёжлари қондирилади. Жамоа қуйидаги ривожланиш эҳтиёжларини устувор деб танлайди ва кейин уларни қуйидаги тоифаларга ажратади: (Қаида 5 та ва қўпи билан 10 та турли устуворликка эга босқичлар санаб ўтилиши мумкин).

Жамоат Лойиҳалари (Қишлоқлар учун)

Блок	Сублоийҳа	Тоифа 1: Жамотчилик тарафидан ташқи ресурсларсиз ҳал қилиниши мумкин	Тоифа 2: ҚИРЛ доирасида молиялаштирилиши мумкин	Тоифа 3: Амалга оширилиши учун учинчи томон аралашувига эҳтиёж мавжуд
Таълим (Мақтаб ва Болалар Боғчаси)				
Ичимлик Суви ва Санитария				
Энергосамарадорлик йўлида Жамоат Иншоотларини реконструкция қилиш				
Энергия Таъминоти				
Ижтимоий Инфратузилмани Реабилитация қилиш				
Транспортировка– Йўллар ва қўприқлар таъмирланишини ўз ичига олади				
Йўлларнинг Дренаж Тизими ва Тошқинларга Мослашувчанликни Мустаҳкамлаш				
Кўчани ёритиш				
Жамоат Жойларини Ислоҳ қилиш				
Симсиз Интернет Хизматлари				
Автобус Терминаллари ва Бекавларини Қуриш/Реконструкция қилиш				
Бошқалар				

11-Илова: Жамиятнинг мулоҳазаларини кўриб чиқиш

Қишлоқ Мухандислари ва Қишлоқ Фасилитаторлари: 10-Ташриф

ҚМлар В-МТГ аъзолари билан ҳамкорликда ҚИРЛ томонидан молиялаштирилиши керак бўлган ҚТРда режалаштирилган устувор лойиҳаларни кўриб чиқадилар ва турли ҳил имконий, ижтимоий ва экологик хавфсизликни ҳисобга олган ҳолда ҳар хил дизайн вариантларини муҳокама қиладилар ва харажатларнинг ўзгариши ва биринчи, иккинчи ва учинчи устувор вазифалар молиялаштиришнинг мақсадга мувофиқлигини муҳокама қиладилар.

Ташрифга тайёргарлик

Сизга ҚТР, ресурслар ҳаритаси, принтерда чиқарилган техник иқтисодий шакл, плакат қоғоз ва маркерлар керак бўлади.

Лойиҳа ҳаракатларининг ҳозирги босқичида ҚФ ва ҚМлар В-МТГ ва ёшлар кўмиталарининг барча аъзолари учун учрашув (семинар) ташкил этилади. Ушбу йиғилишнинг мақсади устувор суб-лойиҳалардан қайси бири амалга оширилишини аниқлаш ва ниҳоят аввалги сессияда жамият томонидан аллақачон овоз берган ҚТРга киритилган суб-лойиҳаларни амалга ошириш тартибини аниқлашдан иборат бўлади.

ҚТРда кўрсатилган режалаштирилган устувор сублойиҳаларни амалга оширилишини кўриб чиқиш ва мақсадга мувофиқлигини баҳолаш учун ушбу семинарга 20-25 кишидан иборат, яъни асосий МФЙ аъзолари, барча В-МТГ аъзолари, ёшлар кўмитаси ва техник курилиш ёки шунга ўхшаш маълумот ва тажрибага ега шахслар (1-2 киши) жалб қилинади.

1-Харакат: Агар керак бўлса Жамоанинг шарҳларини кўриб чиқинг ва ҚТРга киритилган ўзгаришларни муҳокама қилинг

ҚТР МФЙ идораси ташқарисига жойлаштирилганлигига икки ҳафта ўтган бўлиши керак ва аҳоли шарҳлар қолдирган бўлиши керак

1-Қадам: Ҳар бир шарҳни карточкага ёзиб олинг (битта карточкага битта шарҳ)

2-Қадам: Карточкаларни сараланг ва бир ҳил карточкаларни бирга жойлаштинг. Енди нечта шарҳлар бир ҳиллигини кўриб шарҳларни маъносини тушунишга ҳаракат қилинг ва гуруҳларга бўлинг. Ажралиб турадиганларини (бир, икки ёки уч мартаба такрорланган) ҳам гуруҳларга бўлинг.

Бир ҳил бўлган шарҳларни санаб чиқинг агар аниқ инфратузилма танловида йетарли миқдорда шарҳлар бўлса, агар танловга қайта ташриф талаб этилса ва агар 1) қишлоқнинг бир қисми қопланмаган бўлса ёки 2) аҳоли иккинчи ёки учинчи суб-лойиҳалар биринчи танловдек мавқийга ега бўлганлиги сабаб устуворликни ўзгартириш керак бўлса,

3-Қадам: Агар керак бўлса режани қайта кўриб чиқиш ва қарорлар қабул қилишда кўмаклашинг. Агар савол устуворликни ўзгартириш бўлса унда кейинг фаолиятга ўтинг, агар ундай бўлмаса яна бир бор фикр-мулоҳаза қилиш учун ҚТРни қайта жойлаштириш керак

Илова 12: ТЛҚ билан ҚИРЛ молиялаштириши учун таклиф қилинган Суб-лойиҳаларни кўриб чиқиш

Қишлоқ мухандиси ва Қишлоқ фасилитаторлари: 11-ташриф

Қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириш лойиҳасининг ушбу босқичида ҚФ ва ҚМлари ҚИРЛ томонидан молиялаштириш учун таклиф қилинган Қишлоқ тараққиёт режаларидаги (ҚТР) суб-лойиҳаларни ЭТХКни кўриб чиқиш ва ушбу сублойиҳа такрорий тарзда бошқа инвестициялар ажратилишини олдини олиш учун ТЛҚ билан учрашув ташкил этадилар. Бу учрашувдан аҳамиятли жиҳати шуки, ҚИРЛнинг стратегик йўналишларидан бири бўлган, ижтимоий ҳамкорликнинг яққол намунаси бўлиб, аҳолини кенг иштирокини ва жамоатчиликнинг туман даражасида ижтимоий-иқтисодий тараққиёт қарорларини қабул қилишдаги ролини оширишдаги яна бир қадамдир. Жумладан, ҚИРЛ қуйидаги қадамларни амалга оширади:

1-қадам: ТЛҚ билан учрашув ташкил этиш

ҚФ ва ҚМлари ТЛҚ раҳбари, яъни туман ҳокими ўринбосари билан ҳамкорликда- ТЛҚ базавий ва ижтимоий инфратузилма давлат агентликлари (соғлиқни сақлаш, мактабгача таълим, ҳалқ таълими, сувоқова, газ, электр, йўллар ва хоказо.) Бундан асосий мақсад, аҳоли томонидан қабул қилинган қарори, яъни бирламчи суб-лойиҳани ТЛҚ билан ўртоқлашиш, шунингдек, унинг бошқа давлат дастурларига кирмаганлигини қайта текшириш ва ЭТХК тартибини тасдиқлашдир.

2-қадам: ТЛҚда ҚТР тақдимоти

ҚФ ва ҚМлари МТГ билан биргаликда (МТГ раиси, раис ўринбосари ва котиби бўлиши мумкин) ТЛҚда жамоаларининг номидан ҚТРнинг устувор йўналишларини тақдимоти ва химояси учун масъул ва ваколатли вакили сифатида қатнашадилар.

ҚМ кўмагида МТГ делегатлари ҚТР тақдимоти учун флипчартлар/плакатлар, шунингдек, техник-иқтисодий асослаш натижалари бўйича қисқа нутқ (5-10 дақиқалик) тайёрлайдилар. (Нега х суб-лойиҳа бирламчи, у илтирамчи бажарилиши керак ва хоказолар). Маълумотлар ўз ичига қўллаб-қувватловчи барча таҳлил натижаларини олиши керак (нима учун айнан бирламчи деб белгиланганини муҳимлиги).

ҚТР тақдимоти (унинг 3та устувор йўналишлари)ни тинглагандан сўнг, ТЛҚ ва тегишли бошқармалар вакиллари эксплуатация ва техник хизмат кўрсатиш тартибини тасдиқлаш ва бошқа давлат инвестиция дастурларига киритилмаганлиги тегириш, ҳар бир суб-лойиҳани қайта кўриб чиқиб, муҳокама қиладилар. ҚФ ва ҚМлари бу жараёни енгиллаштиришга кўмаклашадилар, хусусан, ҚМлари МТГ вакиллари томонидан ҚТР суб-лойиҳасини тақдимоти жараёнида сифатли техник ёрдам кўрсатадилар.

Мактаб ва мактабгача таълим муассасаларига мўлжалланган янги биноларнинг қурилиши агар шу суб-лойиҳа ушбу аҳоли пунктига ажратилган лойиҳа маблағларининг белгиланган суммасидан ошмаса ва тегишли давлат ва/ёки идоравий бюджет билан моддий-техник (штат бирлиги, мебел, асбоб-ускуна ва бошқ., санитария меъёрлари ва қодаларига қатъий риоя қилган ҳолда) биргаликда молиялаштирилса амалга оширилади.

3 қадам: МФЙ/МТГ ва ТЛҚ меморандиум имзолайдилар

Бу босқичда – учрашув сўнгида- МФЙ/МТГ ва ТЛҚ, шунингдек, асосий ва ижтимоий инфратузилмага тегишли бошқармалари ўртасида суб-лойиҳани амалга ошириш бўйича

меморандиум имзоланса йиғилиш самарали яқунланган бўлади. (масалан, туман сув таъминоти корхонаси билан агар суб-лойиҳа тоза ичимлик суви таъминоти бўйича бўлса, ва хоказо.). Ушбу меморандиум жамоатчилик даражасидаги бошланғич ва асосий ҳужжат ҳисобланиб, суб-лойиҳа номи, иштирокчилари ва уларнинг ҳуқуқлари ҳамда мажбуриятларини ўз ичига олади. Ушбу ҳужжатда шунингдек, суб-лойиҳа дизайни бўйича дастлабки рухсатномалар йиғиш тартиби, лойиҳалаштириш ва қуриш жараёни, шу билан бирга, суб-лойиҳани қабул қилиш ва фойдаланишга топшириш пайтида МТГ ишини сезиларли даражада енгиллаштирадиган вазифалар ва мажбуриятлар кўрсатилган.

Меморандиумни бутун жамоа олдида тантанали равишда имзоланиши уларнинг масъулиятини кафолатлаб, танловларининг аҳамияти ва тўғрилигини янада яхшироқ англаб етадилар.

13 илова: ҚТР яқунлаш ва жамоатчилик/аҳолига тақдим этиш

Изоҳ: Бу учрашув фақатгина ТЛҚ ЭТХК тартибини тасдиқламаган ёки танланган суб-лойиҳа бошқа давлат дастурлари томонидан молиялаштирилган тақдирда ўтказилиши талаб этилади.

Қишлоқ фасилитаторлари ва Қишлоқ муҳандислари 12-ташриф

ҚМ ва ҚФлари энди жамоага қайтиб, ҚТРни яқунлаш учун В-МТГ билан ишлайдилар ва барча маҳалла ҳамда кўчаларда яшовчи кўп сонли аҳоли, В-МТГ Ёшлар кўмитаси иштирокида якуний ҚТР тақдимотини ўтказиш, хусусан, ТЛҚ розилик билдирган суб-лойиҳани молиялаштириш мақсадини тушунтириш учун йиғилиш ташкил этади.

Ушбу босқичда ҚФ ва ҚМлар В-МТГ билан биргаликда аҳолининг кенг иштирокини таъминлаш талабларига риоя қилган ҳолда жамият йиғилишини ташкил қилишади. ТЛҚ билан суб-лойиҳаларни кўриб чиқишда иштирок этган В-МТГнинг расмий раҳбарлари билан биргаликда ТЛҚ томонидан ҚТРни кўриб чиқиш жараёнини ажратиб кўрсатиш ва кўриб чиқилган протоколларини ўқишади. Шунга кўра, улар энг яхши учта кичик лойиҳанинг ҳар бири ва келгуси 2-3 йил давомида миллий ривожланиш дастурларига киритилган лойиҳалар ҳақида батафсил маълумот беради.

Ушбу тадбирнинг мақсади ҚТРни яқунлаш учун кенгрок хабардорлик ва жамоавий қарорларни қабул қилишдир.

1-қадам: Аҳоли билан йиғилишга тайёрланиш

Бу тадбирни тайёрлашда ҚИРЛ босқичлари ва ҳаракатлари маҳалланинг биринчи йиғилишига ўхшаш бўлиши ва кўп сонли кўчалар ва маҳаллалар вакиллари билан ташкил этилиши лозим. МФЙ томонидан мажлис учун жой таъминланиши зарур.

2-қадам: ТЛҚ бўйича сўнги қарорларнинг тақдимоти ва биринчи учта устувор кичик лойиҳаларни кўриб чиқиш

Ушбу босқичда ҚФ ва ҚМлар В-МТГ билан биргаликда йиғилиш учун модул ишлаб чиқишлари ва керакли воситаларни (керак бўлганда флипчартлар, маркерлар ва тарқатма материаллар) тайёрлашлари, максимал самарадорликка эришиш учун учрашув давомида роллари ва вазифаларини ҳамда кимлар нима мавзунга қамраб олишларини аниқлаб олишлари керак. Ушбу сессия давомида барча учта устувор кичик лойиҳалар флипчартда намойиш этилади ва овоз бериш натижалари учун олдиндан ажратилган устун қўйилади.

В-МТГ вакиллари ушбу тақдимот учун ҚФ ва ҚМ ёрдамида флипчартларни тайёрлайдилар ва ТЛҚ ва тегишли тузилмаларни кўриб чиқиш ва хулосалари тўғрисида қисқа нутқ/тушунтириш (5-10 дақиқа) тайёрлайдилар. ҚФ ва ҚМ суб-лойиҳани амалга ошириш тартиби, нима ўзгарганлиги ва нима учун бундай қарор қабул қилинганлигини тушунтиришлари керак.

3-қадам: Якуний ҚТРни ва қайта кўриб чиқилган устуворлик кетма-кетлигини тасдиқлаш ва овоз бериш

ҚФ ва ҚМлари В-МТГ билан биргаликда учрашувнинг якуний сессиясига ўтадилар ва ушбу ҚТРни қабул қилиш бўйича овоз бериш натижаларини олдиндан тайёрлаб қўйилган флипчарт/плакатга киритадилар. Шу жумладан, улар аҳолига маълумотни муҳокама қилишлар, саволларига жавоб беришлари/мувожаат қилишларига имконият ва вақт беришлари шарт.

14-Илова: Маҳаллий Институтларни Мустаҳкамлаш: МТГлар билан ишлаш

Қишлоқ фасилитатори: 13-ташриф

Ташриф учун тайёргарлик:

МТГ Раиси билан аввалдан боғланиб, 2-3 соатлик учрашув учун бутун МТГ аъзоларини қачон кўра олишингиз мумкинлигини сўраб, бирор сана ва вақт белгилашларини илтимос қилинг.

Сизга бунинг учун МТГ нинг Вазифа ва Мажбуриятлари туширилган плакат, махсус қоғоз ва маркерлар керак бўлади.

МТГ аъзоларини қарши олинг, ўзингизни таништиринг ва **учрашув мақсади** билан ўртоқлашинг:

Ўзларининг вазифа ва мажбуриятларини адо этишлари учун В-МТГ аъзолари билан ишлаш ва уларга стратегияларини, вақт графикларини шакллантиришларида кўмакчи бўлиш ва умуман олганда учрашувлар ва уларнинг муносабатларига нисбатан самарали тажрибаларни яратиш.

1-Ҳаракат : В-МТГ нинг Вазифа ва Мажбуриятлари (30 дақиқа)

МТГ Раисидан Вазифа ва Мажбуриятлар Плакатини кўрсатишини ва айрим муҳокамалар учун вақт ажратишини сўранг. Гуруҳга айрим махсус ахборотлар беринг, масалан устида ишлашингиз керак бўлувчи энг долзарб 5 вазифа каби. МТГ аъзоларидан улар борасида бир қарорга келишини сўранг, кейин эса Вазифа ва Мажбуриятларнинг вақт графигини ишлаб чиқинг.

2-Ҳаракат : ҚТР Истиқбол режаси, Босқичлар ва Ҳаракатларни кўриб чиқинг (60 дақиқа).

МТГ Котибидан ҚТР ни тўлиқ кўриб чиқишини илтимос қилинг. Яқунланган ҳар бир таҳлилни умумлаштирувчи плакатларни қўшишни ҳам унутманг (Манбалар харитаси, ФТ, саломатлик таҳлили, в.б). Бу йўл билан одамларга жамоадаги асосий ёки ундаги муайян гуруҳлар дуч келадиган муаммолар эслатилинади. Муҳокама учун бироз вақт беринг. Энди эса гуруҳдан ҳар бир босқич ва ҳаракатни кўриб чиқишларини сўранг ҳамда кўнгиллилардан ҳар бир босқичда олға силжиш учун жавобгарликни зиммаларига олишларини илтимос қилинг. Асосий босқичлар учун жавобгар бўлувчи камида 1 эркак ва 1 аёл (ҳар ҳил кўчадан) қўл остингизда бўлишига аҳамият беринг ва улардан вақт графигини ўз ичига олувчи ҳаракат режаси шакллантиришларини сўранг.

ҚИРЛ томонидан молиялаштирилмайдиган тараққиёт воситалари учун масъул жамоалар молиялаштириш учун манбаларни қандай жалб қилиши ёки улар ушбу фаолиятларда қатнашиши учун одамларни қандай сафарбар қилиши бўйича стратегияларни шакллантиришлари зарур. Вақт графиги ёнингизда эканига ишонч ҳосил қилинг.

3-Ҳаракат : В-МТГ изчиллиги ва МТГ муносабатларини давом эттиринг (30 дақиқа).

Бажарилиши керак бўлган барча ишларни ҳисобга олган ҳолда, В-МТГ ҳар икки ҳафтада бир марта учрашиши керак (бу барча В-МТГ лар учун умумий қоидадир). Энди эса бироз фурсат ажратинг ва гуруҳдан В-МТГ муносабатлари қоидалари қайсилар бўлиши кераклиги устида фаол мунозарага киришишларини сўранг. Эркаклар ва аёллардан алоҳида ўтириб олишларини сўранг ва ҳар бир гуруҳ Плакатга ёзишни илтимос қилинг. Гуруҳлар киришиб олишлари учун қуйидаги саволни беринг:

- Сиз қай тарзда қарор қабул қилаётган эдингиз? (бир овоздан, кўпчилик овози билан ёки Масъуллар истаги билан (Раис, Муовин, Котиб))
- Барча ўз овозига эга эшитилишга ҳақли эканини қандай кафолатлайсиз?

- Барча аъзоларнинг қатнашишини қандай кафолатлайсиз?
- Учрашувлар сермахсул бўлишини қандай кафолатлайсиз?
- Учрашувларга қатнашишни қандай кафолатлайсиз?
- Баёноتلарни ким ёзиб боради ва уни навбатдаги учрашувларда тасдиқлатиш учун тақдим этади?
- Келишиб олинган ҳаракатларга амал қилинишига қандай ишонч ҳосил қиласиз?

4-Ҳаракат : В-МТГ учрашувларида қамраб олиниши лозим бўлган мавзулар (30 дақиқа).

Мана энди, Вазифалар ва Мажбуриятларни кўриб чиққач, ҚТР ни кўриб чиққач ҳамда улардан ҳаракат режаларини тузишларини ва масъулиятларни тақсимлашларини сўрагач, ўзаро муносабатлар қоидаларини ишлаб чиққач гуруҳдан В-МТГ учрашуви бажарилиши керак бўлган иш нуқтаи назаридан қандай ташкил этилиши мумкинлигини сўранг. Улардан буни махсус қоғозга ёзишларини сўранг. Мавзулар қуйидагилардан ташкил топишини инобатга олинг: муайян босқич устида ишлаётган ҳар бир В-МТГ жамоаси ҳозиргача эришган ютуқлари ва дуч келган тўсиқлари билан ўртоқлашиши керак. МТГ учрашувларида, топшириқларни енгиб ўтиш учун муҳокамалар уюштириш учун хона бўлиши шарт.

5-Ҳаракат : Институционал Етуклик Индексини Таништиринг (10 дақиқа)

Гуруҳга улар кейинроқ шуғулланадиган ҳаракат турларидан бири ўз-ўзини баҳолаш бўлишини айтинг. Бу улар ўз ўсишларини ўзларининг ишлари ва биргаликда қай даража яхши ишлашлари нуқтаи назаридан келиб чиқиб муҳокама қилишлари учун зарур. Бу уларга ўзларини институт сифатида баҳолаш ва вақт ўтиши билан ишларини мукаммаллаштириб бориш имконини яратади.

15-Илова: Инфратузилма лойиҳалари учун ишчи кучини танлаш жараёни

ҚИРЛ COVID-19 ёндашувининг муҳим қисми инфратузилма лойиҳаларини қуриш пайтида камбағал ва заиф уй хўжаликларига иш жойлари билан таъминлаш таъминлашдир. Бунинг учун қуйидагилар зарур:

- 1) Тендерда иштирок этувчи қурилиш корхоналари аризасида қуйидаги устувор кўрсатмалар бажарилиши кўрсатилиши керак
  - a. Қурилиш ишлари булаётган жойда аҳолининг малакасиз ишчиларини ёллаш
  - b. В-МТГ (МФЙ раиси имзоси билан) жамоат ишчилар рўйхатини қабул қилиш
- 2) Ишчиларни аниқлашда аниқ ва шаффоф шаклида жараённи ўтказиш
- 3)
  - a. В-МТГ Фаровонлик таҳлили асосида уй хужалиги рўйхатини тузиши керак (меҳнатга лаёқатли шахслар) улар:
    - i. Кам даромадли
    - ii. асосан кам маошли ишчилар сифатида ишлайдиган:
    - iii. юқори боғлиқлик коэффитцентига эга бўлган (5 дан ортиқ болаларга эга бўлган):
    - iv. Чорва молларига эга бўлмаган.
  - b. уй хужалиги ва мезонлар рўйхати жамоатга намойиш қилинади (белгиланган бинога жамоат кўриш учун жойлаштирилади)
  - c. Агар мезонларга мос келган уй хужаликлари керак бўлган ишчилар миқдоридан ошиб кетса унда танлов асосида ўтказилади. Талабларга жавоб берадиган ҳар бир хонадон (танловдан кейин) ҳар қандай эркакни (18 ёшдан баланд бўлган) ишга юборилиши мумкин. Танлов В-МТГ томонидан ўтказилади МФЙ қумитаси иштирок этган ҳолда. Талабга жавоб берадиган ҳар бир хонадон бошининг исми бир булак қоғозга ёзилиб, қуту ичига солинади. Қуту ичидаги қоғозлар аралаштирилиб, бирма-бир қоғозлар олинади ва қоғозда ёзилган исмлар руйхатга ёзилади ва бу жараён керак бўлган ишчилар миқдори асосигача бажарилади.
  - d. Кунлик иш ҳақи қонуний энг кам иш ҳақи ставкаси асосида тўланади.
  - e. Имкон қадар ҳар бир ишчи камида 20 иш кунига эга бўлиши керак, лекин бу сублойиха турига боғлиқ бўлади.

**Қишлоқ Фасилитаторлари – Жамоа сафарбарлиги жараёнлари бошлангандан кейин
6 ой ўтиб
(12 ой ва 18 ойдан кейинги ташрифлар)**

Кириш

Жамоатчилик Мониторинги Жамоаси (ЖМ) 6 ойдан сўнг Ижтимоий Аудитга ўз ҳиссасини кўшади. Бунда режалаштириш жараёни, МТГ лар ва ҚФ лари фаолият сифати нуқтаи назарида ёндашиш зарур. Иккинчи Ижтимоий Аудит 12 ойдан кейин бўлиб ўтади ва асосий эътиборни сублойиҳани амалга оширишга ҳамда у жамоатчилик кутган натижа бераётган ёки йўқлигига қаратади. Учинчи Ижтимоий Аудит МТГ сайловидан 18 ой ўтгач ташкил этилади ва яқунланган ва топширилган сублойиҳалар сифатига асосий эътиборини қаратади. Якуний Ижтимоий Аудит ЭТХ келишувларига ҳам кўз ташлаб ўтади

Ижтимоий Аудитдан кўзланган мақсад Жамоа (барча ҳудудлардан) инфратузилма (ҚТР) нуқтаи назаридан ресурслар тақсимланиши ҳисоботини, МТГ инфратузилмаси жойлашган ўринларни (муайян инфратузилма ва хизматларга эга ёки эга бўлмаган ҳудудларни, қолаверса умумий ютуқларни (ҚТР га мувофиқ тарзда) белгиловчи харитага алоқадор равишда,) эшитиш имконига эга бўлиши, бундан ташқари инфратузилма сифати одамлар ишононичи оқлай оладими, инфратузилма тегишли вазирлик ёки Жамоа тарафидан қўллаб-қувваталанаяптими ёки йўқми қабилдаги саволларга жавоб беришдир (улардан қайси бири мувофиқ механизм). Ижтимоий аудит МТГ лар шаффоф ва ўзларини сайлаган одамлар қаршисида ҳисобдор эканликларини, қурилиш фирмалари ўз ишини мақсадли амалга ошираётганини кафолатлайди.

Қуйидаги ўринларда Ижтимоий Аудит жараёни белгилаб берилган. ҚФ лар ЖМ га Ижтимоий Аудит ташкиллаштиришга ёрдам беришлари (3.12 шаклдан фойдаланинг) ҳамда ўтказиладиган кунда ҳозир бўлишлари керак. ҚФ лар МТГ га жамоатчилик учун ўз тақдимотларини тайёрлашда ҳам ёрдам бериши керак. Бу тўлиқ 1 ташрифни талаб қилади (ЖМ тайёргарликлари (ЖМ натижалари туширилган плакатлар бўйича тақдимотлар) ва МТГ тайёргарликлари (қуйидаги плакатларга қаранг)

ҚФлар 1 ва 2-ижтимоий аудитларда иштирок этиши ва улар қатнашган одамлар сонини ҳужжатлаштириши муҳим (В-МТГ ва Ёшлар қуйи кўмитаси аъзолари бундан мустасно). Ҳар бир кўча/маҳалла/қишлоқ ижтимоий аудитга қатнашиш учун тахминан 10 кишини (5 эркак ва 5 аёл) юбориши керак. Ҳар бир кўчадан/маҳалладан/ қишлоқдан камида 6 киши (3 эркак ва 3 аёл) қатнашмаса, ижтимоий аудит ўтказилмайди.

2 Ижтимоий Аудит муваффақиятли ўтказилгач, ҚФ лари топшириқни тўлиғича ЖМ га топшириши мумкин.Бироқ, ҚФ лар якуний ижтимоий аудитда ҳозир бўлишлари (агар зарурат бўлса жамоатчиликка кўмак беришлари ҳам) лозим. В-МТГ аъзолари ҳар бир маҳалладан келган одамлар сонини ҳужжатлаштиришлари керак.

1-Ижтимоий Аудит жараёни

1-Ижтимоий аудит жараёни бўйича ЖМ ва В-МТГ салоҳиятини ошириш

1-Харакат : Барча аъзолар ўз вафаларини аниқ тушунишлари учун, МТГ лар ва ЖМ билан Ижтимоий Аудит жараёни/босқичлари ва 3.12 шаклни ўртоқлашаш. (1 соат)

1-Қадам В-МТГ лар:

1. ўзларининг вазифа ва мажбуриятларини жамоатчилик ўртасида плакатдан фойдаланган ҳолда кўриб чиқади
2. ҚИРЛ маълумотларини тайёрлайдилар: мақсад, тамойиллар, бюджет ва менюни плакатлар орқали жамиятга тақдим этиш учун
3. ҚТР айна пайтгача бўлган Босқичлар ва ютуқларини ҚИРЛ нинг Ҳукумат Инвестиция Гранти ; ҚИРЛ нинг бошқа хомийлари грантлари; ҚИРЛ нинг жамоанинг мустақил ташаббуслари нуқтаи назаридан намойиш қилади
4. қуйидаги ахборотларни (жадвалда) одамлар билан ўртоқлашади:
  - ҚТР да танланган инфратузилма
  - Қурилиш бошланган сана
  - Тугатилган ва қолаётган ишлар
  - Ёлланган ишчилар (хизматчилар сони ва мансуб ҳудудлари), тўланган маош

Қайд этиб кўйинг: ҚИРЛ доирасидан ташқари сублойиҳа бўлса, мисол учун, бошқа хомийлардан маблағ ажратилиниши, МТГ бу бўйича алоҳида жадвалда ҳисобот бериши керак.

5. камбағалларга кўмаклашиш ёки ҳимоясиз гуруҳларга қаратилган ташаббуслар ёки жамоавий ҳаракатлар бўйича иш суръатлари

2-Қадам:ЖМ ўзининг натижаларини намойиш этади

- ЖМ аввал жаоатчилик иштирокида ўтган муҳокамаларга асосланган натижаларини жамоатчиликни режалаштириш жараёнидан қониқиши, МТГ фаолияти нуқтаи назаридан тақдим этади (муҳокама 3.12 шаклга асосланган бўлиши керак). ЖМ қисқача тақдимотни жамлаши керак.

3-Қадам: Жамоа жавоб беради ва саволлар беради

- Жамоа аъзолари ўзаро кенгашиб олишлари учун озроқ фурсат берилиши лозим
- Кейин ҳудуд гурулари 15 дақиқи муҳокама ўтказиб, МТГ аъзолари учун саволларни тузиб олади.
- Савол бериши учун ҳар бир ҳудуд ўз вакилини тайин қилади.
- В-МТГ аъзолари уларнинг саволларига жавоб бериши мумкин

4-Қадам: Асосий Масалалар Ечими Ҳаракат Режаси

- Ҳал қилиниши учун вақт талаб қилинувчи жиддий муаммолар В-МТГ томонидан ҳаракатлар режасига муддат ва масъул шахсларни кўрсатган ҳолда киритиб кўйилади, бошқача айтганда, В-МТГ томонидан бериладиган ҳар қандай ваъда хужжутлаштирилади ва ЖМ В-МТГ ушбу ҳаракатлар режасини амалга оширишини назорат қилади.
- Ушбу Ҳаракат плакат шаклига жойланиб, жамоат жойига осилиши ва Масъуллар томонидан имзоланиши лозим бўлади (ва КХ ҚФ лари ёки ХТ ҚФ суратга туширади)

2-Харакат : В-МТГ ва ЖМ Жамоаси Ижтимоий Аудит Санаси, Вақти ва Жойи бўйича келишиб олади (15 дақиқа)

Ижтимоий Аудит жараёни бўйича фикрлар алмашиб олингач, ЖМ ва В-МТГ ижтимоий аудит учрашуви бўйича келишиб олиши керак: санаси, вақти ва ўрни.

Изоҳ: Бу учрашув жамоанинг барча аъзолари учун қулай бўлган оммабоп ерда ташкил этилиши лозим. Ижтимоий аудит хусусий жойларда ўтказилиши мумкин эмас.

3-Харакат : ҚФ лари В-МТГ ларни Ижтимоий Аудитга тайёрланишига ёрдам беради; ва яна ҚФ лари ЖМни Ижтимоий Аудитга тайёрланишига ёрдам беради (2 соат)

МТГлар ва ЖМ билан тайёрланиш ишларини ўтказинг, лекин алоҳида учрашув шаклида Сиз уларга формат тузишда ёрдам беришингиз мумкин; лекин иложи борича форматни ўзлари, маълумотлар бўйича изоҳни тупага жойлаштирган ҳолда ўзлари тўлдиришлари керак

ЖМ (ўзлари)

Харакат 4: ЖМ Ижтимоий Аудит санаси, вақти ва ўрнини ҚФ ларисиз, ўзи чоп этади.

Ҳар бир МТГ аъзози ўз ҳудуди фуқаролари билан учрашувнинг қачон ва қаерда бўлиши ҳақида гаплашиб олиши ва жамоат жойида махсус плакат осилиши, Оммавий Огоҳлантириш Доскасида қоғоз шаклида жойлаштирилиши керак. КОВИД 19 ва учраша оладиган одамлар сони чекланганлиги сабабли 2-3 та ижтимоий аудит учрашувлари ўтказилиши керак бўлиши мумкин (масалан: 1, 2 ва 3-кўчалар учун 1 та ижтимоий аудит; 4, 5, 6 кўчалар учун 1 та ижтимоий аудит, 7, 8, 9-кўчалар учун 1 ижтимоий аудит. ҚФлар В-МТГга қанча учрашувлар зарурлигини аниқлашда ёрдам бериши керак.

Ижтимоий аудит йиғилиши куни ЖМ аъзолари йиғилишда ҳар бир маҳалладан (5-10) уй хўжаликлари иштирок этишини таъминлаши керак. Акс ҳолда, ЖМ ва В-МТГ аъзолари ҳар бир маҳаллага бориб, одамларни қўшилишни сўрашлари керак бўлади.

2-Ижтимоий Аудит Жараёни

5-ҳаракат: Жамоада ижтимоий аудит

Салоҳиятни ошириш бўлимида юқорида кўрсатилган 1-4 босқичларни В-МТГ тақдимоти, сўнгра ЖМ тақдимоти билан 3.13 шаклдан фойдаланиб бажаринг ва жамоа аҳолиси саволлар беришади ва В-МТГ ҳаракатлар режасини тузади. (3.13-шакл ҳисобот бериш учун асос бўлиб, тўлдирилган шакл ҚФга тақдим этилиши керак.)

Кейинги ижтимоий аудит йиғилишини кузатиб боринг (6 ойдан кейин)

Кейинги ижтимоий аудит йиғилишида (6 ойдан сўнг) ҳаракатлар режаси кўриб чиқилади ва В-МТГ аъзолари ўзларининг ютуқлари билан ўртоқлашадилар ёки нима учун ҳеч қандай тараққиёт йўқлиги ёки етарли даражада муваффақиятга эришмаганликларини тушунтирадилар. 2-Ижтимоий аудитда 3.13-шакл қўлланилади.